

Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Dzierzkowice na lata 2016-2022

STRATEGIA ROZWOJU GMINY DZIERZKOWICE NA LATA 2016-2022 ZOSTAŁA OPRACOWANA PRZEZ FIRME LUBELSKA AKADEMIA ROZWOJU PIOTR MAJCHRZAK NA PODSTAWIE UMOWY Z GMINĄ DZIERZKOWICE Z DNIA 23 PAŹDZIERNIKA 2015 R.

EKSPERCI UCZESTNICZĄCY W OPRACOWYWANIU STRATEGII:
PIOTR MAJCHRZAK, RAFAŁ DUDEK,

Lubelska
akademia rozwoju

Ikony użyte w raporcie pochodzą ze strony: www.flaticon.com

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	4
2. Przesłanki opracowania nowej strategii rozwoju.....	5
3. Metodologia opracowywania strategii	6
4. Zgodność strategii z innymi dokumentami strategicznymi.....	8
5. Raport o stanie gminy. Analiza i diagnoza strategiczna	9
5.1. Informacje ogólne o gminie.	9
5.2. Uwarunkowania środowiska przyrodniczego	10
5.2.1. Położenie geograficzne	10
5.2.2. Klimat.....	11
5.2.3. Wody podziemne i powierzchniowe	12
5.2.4. Gleby.....	13
5.2.5. Walory przyrodnicze.....	13
5.2.6. Walory kulturowe.....	15
5.2.7. Sieć osadnicza.....	16
5.3. Społeczeństwo.....	18
5.4.1. Sytuacja demograficzna	18
5.4.2. Struktura wiekowa ludności	21
5.4.3. Struktura wykształcenia mieszkańców.....	25
5.4.4. Gospodarstwa domowe i ich źródła utrzymania.....	28
5.5. Gospodarka i rynek pracy.....	31
5.5.1. Rynek pracy i analiza strukturalna przedsiębiorstw.....	31
5.5.2. Struktura bezrobocia	45
5.5.3. Rolnictwo i leśnictwo	46
5.5.4. Atrakcyjność inwestycyjna gminy	50
5.5.5. Turystyka	51
5.6. Infrastruktura społeczna	54
5.6.1. Infrastruktura edukacyjna	54
5.6.2. Ochrona zdrowia i opieka społeczna.....	58
5.6.3. Infrastruktura sportowa	61
5.6.4. Infrastruktura kultury.....	61
5.6.5. Bezpieczeństwo publiczne.....	63

5.6.6.	Sytuacja mieszkaniowa.....	63
5.6.7.	Jakość życia w gminie	67
5.7.	Infrastruktura techniczna	69
5.7.1.	Komunikacja	69
5.7.2.	Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	71
5.7.3.	Gospodarka odpadami komunalnymi	73
5.7.4.	Infrastruktura gazowa	73
5.7.5.	Elektroenergetyka	74
5.7.6.	Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii	74
5.8.	Jakość rządzenia w gminie.	78
5.8.1.	Administracja i jakość kadr.....	78
5.8.2.	Planowanie strategiczne	78
5.8.3.	Współpraca zewnętrzna	78
5.8.4.	Struktura wydatków i dochodów gminy	79
5.8.5.	Promocja gminy.....	90
5.9.	Analiza SWOT	91
6.	Rozwój strategiczny gminy	93
6.4.	Wizja rozwoju gminy	93
6.5.	Misja rozwoju gminy	94
6.3.	Cele strategiczne i operacyjne	95
	Cel strategiczny 1. Podniesienie jakości życia mieszkańców	96
	Cel strategiczny 2. Rozwijająca się gospodarka i rolnictwo	102
	Cel strategiczny 3. Zadbane środowisko naturalne i rozwój turystyki.....	106
6.4.	Wdrażanie i finansowanie strategii.....	111
6.4.1.	System instytucjonalny wdrażania strategii.....	111
6.4.2.	Finansowanie strategii	113
6.5.	Monitoring i ocena realizacji strategii.....	118
7.	Załączniki	119
7.1.	Podsumowanie rezultatów konsultacji społecznych	119
7.2.	Wykaz wskaźników monitoringowych	120
7.3.	Spis map, rysunków, tabel i wykresów	124

1. Wstęp

Strategia Rozwoju Gminy Dzierzkowice jest dokumentem otwartym, formułuje cele strategiczne gminy i sposoby ich realizacji na lata 2016-2022. Składa się ona z trzech zasadniczych części: diagnostycznej, strategicznej oraz wdrożeniowej. Przeprowadzona w części pierwszej diagnoza określa potencjały, bariery oraz szanse rozwojowe gminy w kontekście relacji i powiązań przestrzennych wewnątrz obszaru. W części drugiej wyznaczono wizję i misję gminy, jak również sformułowano cele strategiczne i operacyjne. Wykazana tutaj została ponadto spójność z dokumentami strategicznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym i regionalnym. W części trzeciej określone zostały kierunki działań, jakie będą podejmowane przez samorząd lokalny. Tak skonstruowany plan operacyjny określa rolę gminy w realizacji zaplanowanych zadań, jak i możliwe źródła finansowania działań ze środków zewnętrznych. Część trzecia zawiera także wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych, sposób ich wdrażania oraz system monitorowania i ewaluacji strategii.

2. Przesłanki opracowania nowej strategii rozwoju

Główną przesłanką opracowania nowej strategii była konieczność stworzenia nowego, profesjonalnego i długofalowego dokumentu odpowiadającego oczekiwaniom i wyzwaniom współczesności oraz konieczność włączenia w proces jego tworzenia wszystkich opiniotwórczych środowisk z terenu gminy Dzierzkowice. Celem opracowania dokumentu jest określenie potrzeb inwestycyjnych oraz stworzenie długofalowej koncepcji rozwoju gminy.

Przesłankę do rozpoczęcia prac stanowiła również potrzeba przeprowadzenia oceny efektów realizowanej w latach 2007-2015 strategii rozwoju oraz dokonanie na tej podstawie stosownych zmian i uzupełnień. Argumentem przemawiającym za opracowaniem nowej strategii rozwoju lokalnego była konieczność zaprogramowania skoordynowanych działań, które w określonym czasie i sytuacji społeczno-gospodarczej, pozwolą na osiągnięcie założonych rezultatów.

Istotnym powodem stworzenia nowego dokumentu była także konieczność dostosowania jego zapisów do nowego paradygmatu polityki regionalnej w Polsce, zakładającego m.in. wieloszczeblowy model zarządzania i współdziałania w zakresie realizacji wspólnych zadań i przedsięwzięć inwestycyjnych. Bardzo ważną kwestię stanowiło zapewnienie spójności pomiędzy strategią rozwoju gminy i aktualnie obowiązującymi dokumentami strategicznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym i regionalnym, w tym w szczególności z celami zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Zasadniczym argumentem, przemawiającym za opracowaniem nowej strategii rozwoju gminy Dzierzkowice była również konieczność dostosowania jej celów i działań do nowej polityki spójności Unii Europejskiej oraz wynikających z tej polityki celów tematycznych, wdrażanych za pomocą krajowych i regionalnych programów operacyjnych finansowanych w ramach nowej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020.

3. Metodologia opracowywania strategii

Podczas opracowywania strategii wykorzystano model ekspercko-partycypacyjny, pozwalający na szeroki udział władz i społeczności lokalnej w pracach nad dokumentem przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów zewnętrznych. W ramach przyjętej metodologii prac gmina Dzierzkowice powołała zespół zadaniowy ds. opracowania strategii składający się z kadry kierowniczej i kluczowych pracowników Urzędu Gminy, jednostek organizacyjnych gminy, radnych gminy oraz przedstawicieli organizacji społecznych i gospodarczych. Głównymi konsultantami strategii byli natomiast eksperci zewnętrzni, do których zadań należało m.in. zaprezentowanie metodologii opracowania strategii, nadzór nad koncepcyjną i merytoryczną stroną strategii, prowadzenie wszystkich spotkań i konsultacji społecznych oraz zredagowanie ostatecznej wersji dokumentu. W trakcie prac nad strategią wykorzystano szereg autorskich metod analizy danych oraz stosowaną w wielu państwach Unii Europejskiej Metodę Aktywnego Planowania Strategii (MAPS). Istotą metody MAPS jest założenie, że informacja i wiedza potrzebna do opracowania strategii istnieje, ale jest nieusystematyzowana i rozproszona w różnych instytucjach, organizacjach oraz umysłach lokalnych ekspertów.

W trakcie prac nad strategią zorganizowano szereg wewnętrznych spotkań z członkami zespołu zadaniowego ds. opracowania strategii. W ich ramach m.in. wspólnie określono potrzeby i oczekiwania społeczności lokalnej, zaprezentowano szczegółowo wszystkie części dokumentu oraz poddano je szerokiej dyskusji. Ponadto dokument strategii został poddany szerokim konsultacjom społecznym. Konsultacje odbyły się w dniach 16 – 23 grudnia 2015 roku. W ich ramach zorganizowano jedno otwarte spotkanie z mieszkańcami gminy, w dniu 16 grudnia 2015 roku oraz udostępniono gotowy projekt strategii za pośrednictwem strony internetowej gminy www.dzierzkowice.pl, zamieszczając na niej również stosowny formularz uwag. Spotkanie z mieszkańcami gminy zorganizowane zostało, w oparciu o metodę otwartej przestrzeni w formie warsztatów prowadzonych przez moderatora, którego rola polegała głównie na kierowaniu dyskusją oraz porządkowaniu i strukturyzacji wypowiedzi. Miało ono charakter otwarty i było jawne. Po jego zakończeniu wszyscy uczestnicy byli zobowiązani do konsultacji treści strategii we własnym środowisku.

W trakcie procesu opracowywania strategii starano się przestrzegać następujących zasad:

- ▼ zasady **spójności** zaktualizowanej strategii gminy z dokumentami planistycznymi i operacyjnymi na poziomie krajowym, regionalnym i powiatowym;
- ▼ zasady **partnerstwa** w procesie planowania poprzez współpracę władz gminnych z samorządami wyższego szczebla oraz podmiotami, reprezentującymi różne środowiska oraz instytucje;
- ▼ zasady **wieloletniego planowania** rozwoju gminy w oparciu o ocenę efektów dotychczas realizowanej strategii z uwzględnieniem zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej na poziomie gminy, powiatu kraśnickiego, województwa lubelskiego oraz kraju;

- ▼ zasady **elastyczności** zgodnie z którą pierwotne założenia strategii były korygowane i dostosowywane do potrzeb i postulatów, zgłaszanych przez partnerów społecznych i gospodarczych, zaangażowanych w proces prac nad strategią.

Bazę do opracowania niniejszego dokumentu stanowiła poprzednia wersja Strategii Rozwoju Gminy z 2007 roku. Dokument ten i stopień jego realizacji stanowił punkt wyjścia do dalszych prac analitycznych. Ponadto przedmiotowa strategia bazuje na innych dokumentach planistycznych, które z mocy prawa zostały opracowane przez gminę Dzierzkowice. Ważnym źródłem informacji były również dane statystyczne, uzyskane głównie z opracowań posiadanych przez gminę oraz z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

4. Zgodność strategii z innymi dokumentami strategicznymi

Cele i priorytety Strategii Rozwoju Gminy Dzierzkowice wpisują się w szeroki kontekst dokumentów strategicznych, wdrażanych zarówno na poziomie wspólnotowym jak i kraju oraz regionu. Na poziomie unijnym strategia nawiązuje do Europy 2020 – Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu. Na poziomie krajowym dokument strategii jest natomiast w pełni skorelowany z obszarami strategicznymi:

- ▼ Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności – określającej główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej;
- ▼ Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju - SRK 2020 - najważniejszego dokument określającego cele strategiczne rozwoju kraju do 2020r., kluczowego dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach przyszłej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020;
- ▼ 9 zintegrowanych, ponadsektorowych strategii, służących realizacji założonych celów rozwojowych: Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki – Dynamicznej Polska 2020; Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategii Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku); Strategii Bezpieczeństwa Energetycznego i Środowiska (BEiŚ); Strategii Sprawne Państwo; Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego; Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego; Strategii Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP; Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa.

Głównym dokumentem, do którego strategia odnosi się na poziomie regionalnym jest natomiast Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do roku 2030). Strategia wpisuje się w realizację większości celów strategicznych SRWL. Strategia Rozwoju Gminy Dzierzkowice przyczynia się również do realizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do roku 2020. Dokument jest spójny z treścią Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZWP).

Zaplanowane w Strategii Rozwoju Gminy Dzierzkowice działania wpisują się w przyjęte strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego, których realizacji będą służyły działania samorządu tj.:

- ▼ restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich;
- ▼ selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu;
- ▼ funkcjonalna, przestrzenne, społeczna i kulturowa integracja regionu.

5. Raport o stanie gminy. Analiza i diagnoza strategiczna

5.1. Informacje ogólne o gminie.

Tabela 1. Informacje ogólne o gminie.

DANE O GMINIE	
WOJEWÓDZTWO	LUBELSKIE
POWIAT	KRAŚNICKI
POWIERZCHNIA	86,8 km ²
STATUS GMINY	GMINA WIEJSKA
LICZBA MIESZKAŃCÓW	5526 (STAN NA DZIEŃ 2015-11-04)
GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA	63,5 OSÓB/KM ²
LICZBA SOŁECTW	14
LICZBA MIEJSCOWOŚCI	14
WIĘKSZE MIEJSCOWOŚCI	DZIERZKOWICE-PODWODY, DZIERZKOWICE-WOLA, LUDMIŁÓWKA, TERPENTYNA, WYŻNICA-KOLONIA
LICZBA GOSPODARSTW ROLNYCH	1 306
UŻYTKI ROLNE	6 380 HA
LASY	2 130 HA

Źródło: Opracowanie własne.

5.2. Uwarunkowania środowiska przyrodniczego

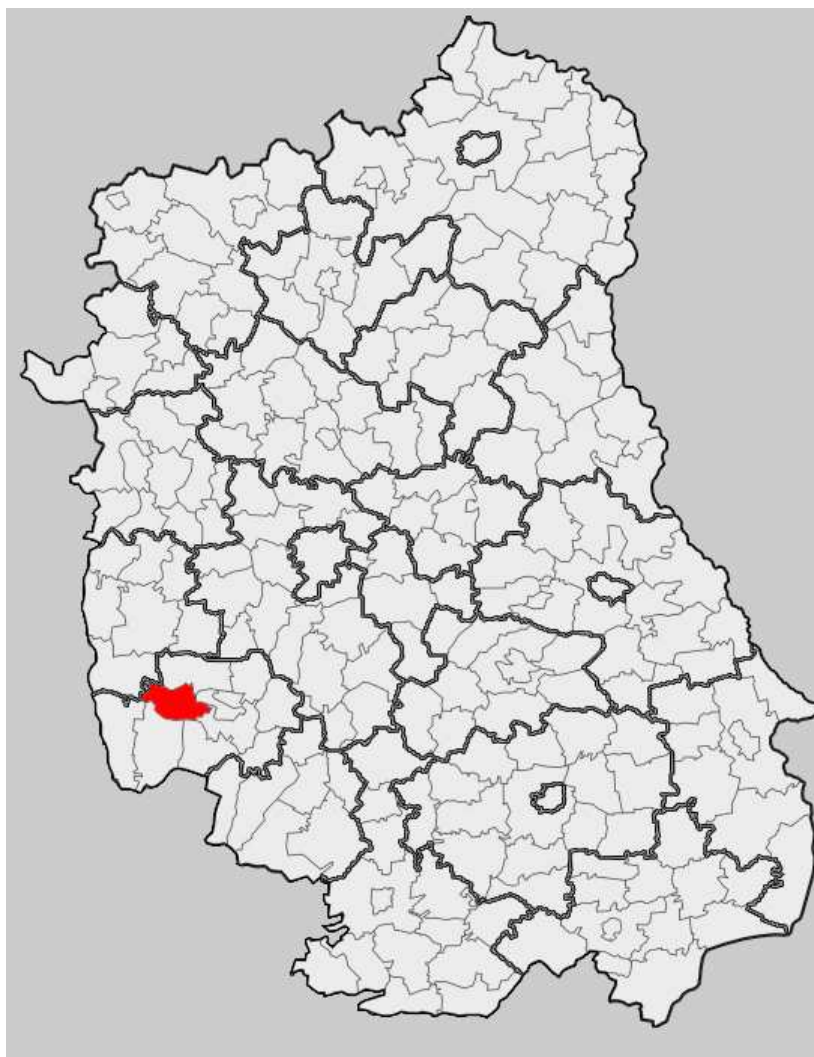
5.2.1. Położenie geograficzne

Gmina Dzierzkowice jest położona w południowo-zachodniej części województwa lubelskiego. Od zachodu graniczy ona z gminą Józefów, od północy z gminą Urzędów, od wschodu z gminą oraz miastem Kraśnik, od południa zaś z gminami Trzydnik Duży, Gościeradów i Annopol. Pod względem administracyjnym gmina Dzierzkowice jest jedną z dziesięciu jednostek powiatu kraśnickiego. Gmina zajmuje obszar 86,8 km². Stanowi to 8,65% powierzchni powiatu oraz 0,3% powierzchni województwa. Na terenie gminy znajduje się 14 miejscowości: Dębina, Dzierzkowice-Góry, Dzierzkowice-Podwody, Dzierzkowice-Rynek, Dzierzkowice-Wola, Dzierzkowice-Zastawie, Krzywie, Ludmiłówka, Sosnowa Wola, Terpentyna, Wyżnianka, Wyżnianka-Kolonia, Wyżnica, Wyżnica-Kolonia.

Mapa 1. Położenie administracyjne gminy Dzierzkowice na tle powiatu kraśnickiego.

Źródło: <https://www.osp.org.pl>

Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Dzierzkowice_\(gmina\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Dzierzkowice_(gmina))

5.2.2. Klimat

Gmina należy do Dzielnic Lubelsko-Chełmskiej, która odznacza się największymi wartościami nasłonecznienia względnego w okresie letnim, znacznymi sumami opadów atmosferycznych i najwyższą liczbą dni z gradem. Największy wpływ na kształtowanie się klimatu ma powietrze polarno-morskie. Średnia roczna temperatura wynosi 7,7°C, a w okresie wegetacyjnym 13,6°C i należy do najwyższych w województwie. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń (-2,7°C), najcieplejszym lipiec (18,7°C). Na obszarze przeważają wiatry z kierunku zachodniego. W styczniu ich prędkość przekracza 5m/s i jest wyraźnie wyższa niż w zachodniej części województwa. Z rocznej sumy opadów wynoszącej 500 mm na lato przypada 340, a na zimę 160mm. Latem część opadu stanowi grad, bowiem gmina leży w zasięgu szlaków gradowych. Zdarza się tu 5 - 10 dni z gradem.

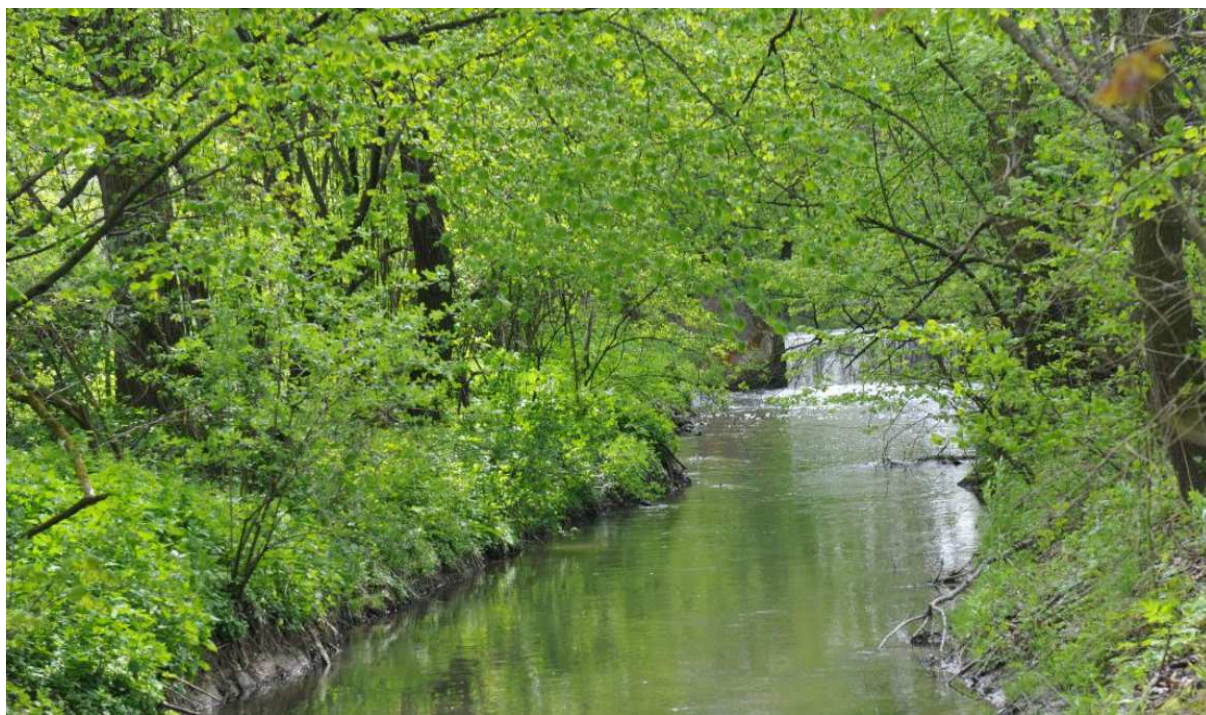

5.2.3. Wody podziemne i powierzchniowe

Gmina Dzierzkowice leży niemal w całości w dorzeczu Wyżnicy, prawego dopływu Wisły. Rzeką charakteryzuje się śnieżno-deszczowym ustrojem zasilania. Maksymalne przypiły przypadają na kwiecień oraz wrzesień. Wyżnica płynie płaską doliną, której szerokość wynosi od 350 m do 750 m. Rzeką płynie częściowo uregulowanym korytem. W dnie doliny znajdują się trzy kompleksy stawów. Na 20,4 km biegu rzeka przyjmuje jedyny prawy dopływ - Urzędówkę, której wody służą do napełniania stawów rybnych. W dolinach obu rzek istnieje 6 źródeł o wydajności poniżej 1 l/s. Niewielki fragment gminy, na południe od Ludmitówki należy do dorzecza rzeki Tuczyń, dopływu Sanny. Obszar ten jest pozbawiony cieków wodnych, a odpływ wody odbywa się dzięki konfiguracji terenu w formie powierzchniowego spływu wód deszczowych i roztopowych oraz podziemnego odpływu wód infiltrujących.

Wody podziemne leżą w obrębie zbiornika kredowego o nazwie Niecka Lubelska w JCWPd 88. Jest to zbiornik mający charakter porowo-szczelinowy. Zajmuje on powierzchnię 2 179,7 km². Zbiornik charakteryzuje się nadwyżką zasobów wód podziemnych w odniesieniu do wielkości poboru, wynoszącego ponad 22 % wielkości zasobów. Na obszarze zbiornika nie występują zanieczyszczenia wód podziemnych. Wody są dobrej jakości, wymagają na ogół prostego uzdatniania.

Rysunek 1. Wyżnica.

http://polskaprowincja.pl/index.php/defaultgmina/category/gmina_dzierzkowice; Autor: W. Maluga

5.2.4. Gleby

Zróznicowanie skał podłoża oraz rzeźba terenu zadecydowała o wykształceniu się różnych typów gleb. Skałami macierzystymi są lessy, margle, wapienie kredowe, piaski i aluwia rzeczne. Największą powierzchnię zajmują gleby lessowe występujące na południe od Wyżnicy. Są to gleby wysokiej produktywności, jednak bardzo podatne na wymywanie. Na obszarach o większych spadkach występują gleby brunatne, które powstały przez erozję górnych poziomów do iluwów. Gleby te zaliczane są do II i III klasy bonitacyjnej i kompleksu pszennego. Na zachód od Sosnowej Woli oraz w północnej części gminy występują gleby bielcowe. Ze względu na lekki skład mechaniczny są słabo zwarte i nadmiernie przepuszczalne. Zaliczane są do IV i V klasy bonitacyjnej i kompleksu żytnio-ziemniaczanego i żytnio-łubinowego. W dolinie Wyżnicy występują mady. Są to gleby wysokiej wartości produkcyjnej o sporej zawartości próchnicy, odczynie zbliżonym do obojętnego, zasobne w łatwo przyswajalny fosfor i potas.

5.2.5. Walory przyrodnicze

W obrębie gminy znajdują się duże obszary leśne, łąki i stawy. Dzięki stosunkowo małym przekształceniom środowiska obszary te sprzyjają występowaniu rzadkich i chronionych gatunków fauny i flory. O przyrodniczych walorach gminy decyduje również istnienie licznych form stanowiących naturalne korytarze ekologiczne. Są to stosunkowo niewielkie przekształcenia doliny Wyżnicy i Urzędówki i gęsta sieć zalesionych wąwozów w południowej części gminy. Jednym z głównych walorów krajobrazu jest urozmaicona rzeźba terenu, odznaczająca się znacznymi różnicami wysokości. Rozcięcie wąwozami porównywalne jest z okolicami Kazimierza Dolnego. Ciekawe jest również duże zróżnicowanie typów rzeźby na tak niewielkim obszarze.

Na terenie gminy Dzierzkowice występują zbiorowiska roślinności leśnej, wodnej, torfowiskowej, łąk i pastwisk, sadów owocowych oraz roślinność ruderalna. Prawie 23% powierzchni gminy stanowią lasy. Są to głównie kompleksy lasów świeżych. Występują tu również lasy mieszane i bory wilgotne. Przedstawicielami drzewostanu są: grab, buk, dąb, sosna, lipa drobnolistna i jawor. W lasach występują również malownicze i atrakcyjne formy krajobrazowo-leśne. Obszary prawnie chronione zajmują 92,6% powierzchni gminy, przy średniej dla województwa wynoszącej 23% i kraju – 33%. Tak duży odsetek obszarów objętych ochroną prawną wynika z faktu, że prawie cały obszar gminy leży na terenie *Kraśnickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu*. Obszar chroniony pokrywa powierzchnię 29 274 ha. Jest to obszar o niewielkim stopniu przekształcenia środowiska naturalnego, co stwarza dogodne warunki dla ostoji dzikich zwierząt i rozwoju stanowisk roślin chronionych. Z ciekawych roślin runa spotkamy: parzydło leśne, lilię złotogłów, wawrzynek wilczełyko, bluszcz pospolity, barwinek pospolity. To tereny, gdzie zaobserwowano występowanie gatunków rzadkich motyli, trzmieli, rzadkie gatunki płazów (ropucha zielona, grzebiuszka) oraz ptaków. Cenne pod względem faunistycznym są lasy w okolicach Terpentyny. Na terenie gminy występują także dwa pomniki przyrody- dęby rosnące we wsiach: Dzierzkowice-Wola i Dzierzkowice-Góry.

Rysunek 2. Wąwóz lessowy w gminie Dzierzkowice.

Źródło: http://polskaprowincja.pl/index.php/defaultgmina/category/gmina_dzierzkowice; Autor: W. Maluga

5.2.6. Walory kulturowe

Na terenie gminy nie występuje zbyt wiele dóbr kultury. Najbardziej cennym, podlegającym ochronie konserwatorskiej zabytkiem jest drewniany kościół parafialny i dzwonnica w Dzierzkowicach-Rynku. Ochroną konserwatorską objęty jest również teren grodziska w Terpentynie. Niestety nie ma tam żadnych śladów dawnych budowli ani ruin (przynajmniej na powierzchni). Jedynym dowodem istnienia zamczyska i dworu jest opracowanie archeologiczne z czasu budowy gazociągu, które ilustruje odkopane fragmenty fundamentów oraz znalezione podczas prac fragmenty kafli ceramicznych z pieców jakie stanowiły elementy zamczyska.

Rysunek 3. Drewniany kościół parafialny w Dzierzkowicach

<http://trobal.pulawy.pl/wordpress/?m=201104>

W gminie zachowały się również ciekawe przykłady budownictwa drewnianego, w miejscowościach: Dzierzkowice-Góry, Dzierzkowice-Podwody, Ludmiłówka, Wyżnica i Wyżnianka. Istotnym elementem krajobrazu kulturowego są studnie gromadzkie oraz przydrożne krzyże i kapliczki. Do interesujących zabytków architektury przemysłowej należy zaliczyć trzy młyny drewniane w miejscowościach: Dzierzkowice-Rynek i Dzierzkowice-Wola.

5.2.7. Sieć osadnicza

Na rozwój struktury osadnictwa terenu gminy Dzierzkowice znaczny wpływ mają zewnętrzne relacje przestrzenne oraz powiązania komunikacyjne. Decydujące znaczenie dla gminy ma bliskość miasta Kraśnika. Kraśnik jest ośrodkiem obsługi ponadlokalnej oraz głównym miejscem pracy dla ludności pozarolniczej. Istotne znaczenie dla rozwoju osadnictwa ma położenie prawie całego obszaru gminy w Kraśnickim Obszarze Chronionego Krajobrazu. W połączeniu z dużą powierzchnią stałych zbiorników wodnych (93 ha) znajdujących się na terenie gminy stwarza to znakomite warunki rozwoju dla turystyki i rekreacji.

Pierwsze wzmianki o Dzierzkowicach pochodzą z początku XIII wieku. Zgodnie z dostępnymi źródłami wieś została założona przez Dzierżysława z możnego wówczas rodu Dzierżków w 1326 r. Następnie przeszła ona w posiadanie królewskie. 13 lipca 1405 roku Dzierzkowice lokowane były na prawie magdeburskim (średzkim) przez króla Władysława Jagiełłę. Istniejący tu zamek - wzniesiony prawdopodobnie za Kazimierza Wielkiego - był siedzibą starostwa urzędowskiego obejmującego: Urzędów, Dzierzkowice i Księżomierz (klucz dóbr królewskich). Przy zamku istniał dwór zbudowany z drewna. Dzięki opiece władców polskich w XV i XVI wieku Dzierzkowice notowały swój największy rozwój. Tutejszy folwark należał do najbardziej rozwiniętych w królewszczynach Lubelszczyzny. Szczególnie dobrze rozwinięte było młynarstwo, bartnictwo, budownictwo, gospodarka hodowlana i produkcja rolnicza. Od początku XV wieku Dzierzkowice uzyskały sprzyjające warunki rozwoju. Spowodowane to było zmianą głównego wschodniego szlaku handlowego Polski. Szlak ten prowadził z Sandomierza przez Księżomierz - Dzierzkowice - Urzędów - Bełżyce do Lublina. Droga tą, w celu utrzymania stałej łączności między Krakowem i Wilnem, posługiwał się też dwór królewski Jagiellonów.

Gmina mocno ucierpiała podczas I Wojny Światowej. W okresie międzywojennym miała miejsce powolna odbudowa Dzierzkowic. Po II Wojnie Światowej miała miejsce odbudowa i rozbudowa Dzierzkowic. Wybudowane zostały między innymi drogi o nawierzchni twardej, założono oświetlenie elektryczne. W późniejszych latach (1950-1980) wzniesiono szereg obiektów użyteczności publicznej m.in. ośrodek zdrowia, dom towarowy, bazy usługowe dla rolnictwa, szkoły i wodociąg. W latach 70-tych z pracy w rolnictwie utrzymywało się 1 548 mieszkańców wsi (53%). W Dzierzkowicach działało 785 indywidualnych gospodarstw chłopskich. Od 1973 roku Dzierzkowice stały się siedzibą władz gminnych.

Rysunek 4. Gmina Dzierzkowice z lotu ptaka.

Źródło: <http://www.dzierzkowice.pl/?c=mdGal-cmSmooth-0-68>

5.3. Społeczeństwo

5.4.1. Sytuacja demograficzna

Na terenie gminy Dzierzkowice mieszkają 5 522 osoby. Ludność gminy stanowi 5,5% ludności Powiatu Kraśnickiego i 0,3% ludności województwa lubelskiego. Średnia gęstość zaludnienia na obszarze gminy wynosi 63,5 osoby na km², dla porównania średnia gęstość zaludnienia dla województwa lubelskiego wynosi 90 os/km². W porównaniu do poprzednich lat liczba ludności utrzymuje się prawie na tym samym poziomie. Nieznaczne wahania związane są z procesem suburbanizacji - przenoszeniem się mieszkańców Kraśnika na teren gminy oraz migracjami.

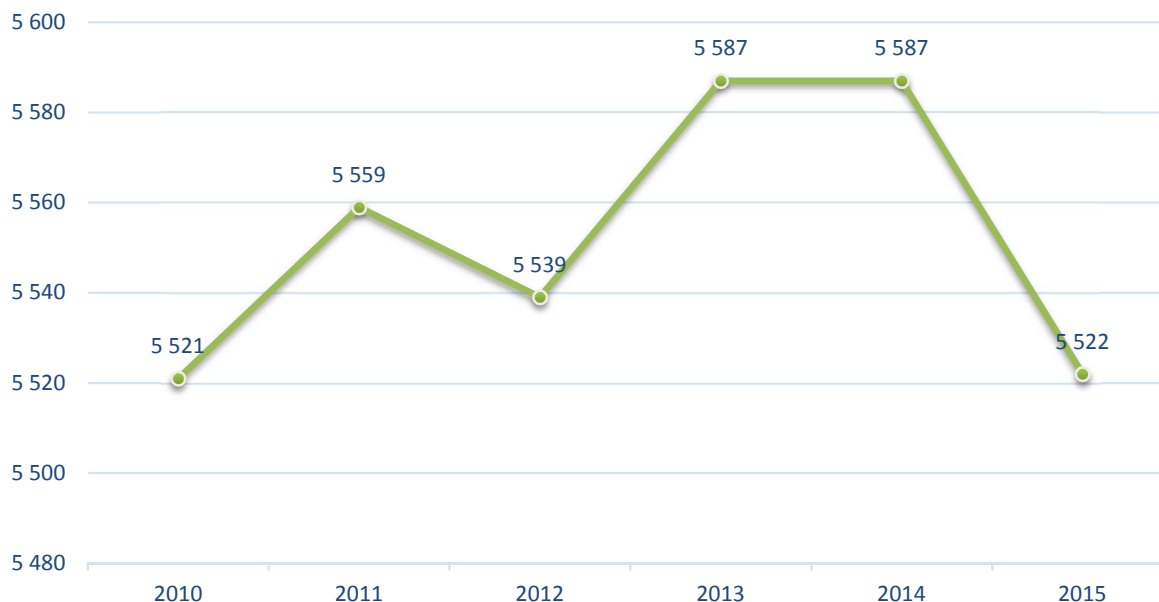
Tabela 2. Ludność gminy Dzierzkowice. Wskaźnik modułu gminnego 2006 – 2014

WSKAŹNIK MODUŁU GMINNEGO	GMINA DZIERZKOWICE					
	JEDNOSTKA	2006	2008	2010	2012	2014
LUDNOŚĆ NA 1 KM ²	OSOBA	62	62	62	61	62
KOBIETY NA 100 MĘŻCZYZN	OSOBA	101	102	102	101	101
MAŁŻEŃSTWA ZAWIERANE NA 1000 LUDNOŚCI	PARA	8,1	8,2	6,5	5,9	4,8
URODZENIA ŻYWE NA 1000 LUDNOŚCI	OSOBA	8,6	10,8	11,3	11,3	8,4
ZGONY NA 1000 LUDNOŚCI	OSOBA	7,87	12,24	10,17	10,73	12,62
PRZYRÓST NATURALNY NA 1000 LUDNOŚCI	OSOBA	0,7	-1,5	1,1	0,6	-4,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy gminę zamieszkuje aktualnie 5 522 osoby. W ciągu ostatniego roku liczba mieszkańców zmniejszyła się o 65 osób. Tym samym tylko nieznacznie przewyższyła ona liczbę osób zamieszkających na terenie gminy w 2010 roku. Poniższy wykres obrazuje zmianę liczby ludności w gminie w latach 2010-2015.

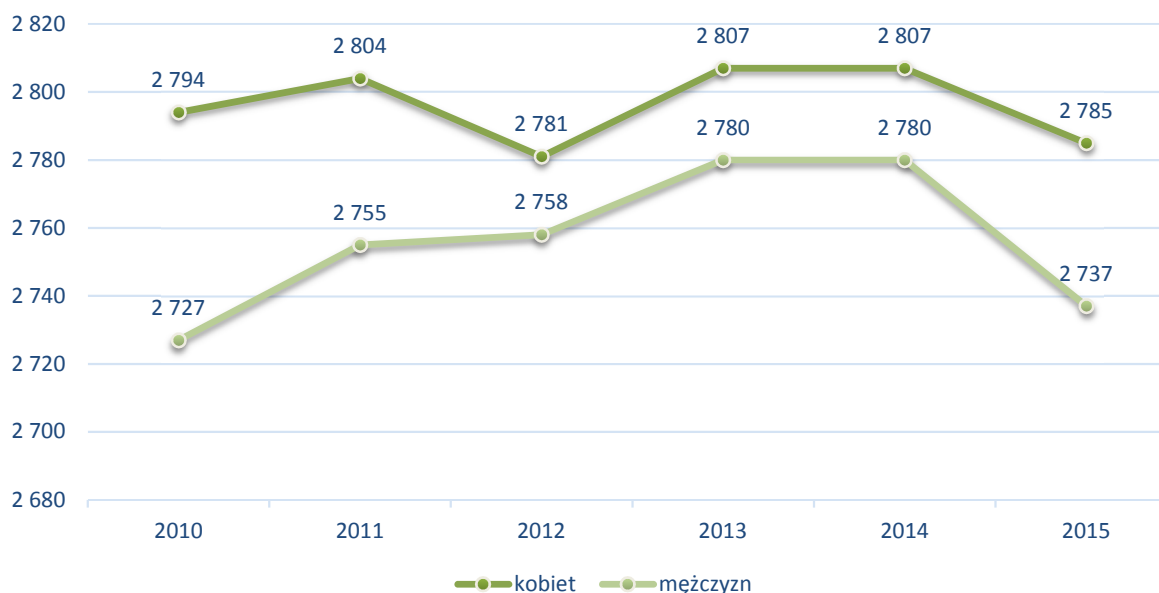
Wykres 1. Liczba ludności w gminie w latach 2010-2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy.

W 2014 roku na terenie gminy zamieszkiwało 2 785 kobiet oraz 2 737 mężczyzn.

Wykres 2. Liczba ludności w gminie w podziale na płeć

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy.

Saldo migracji w 2014 roku wynosiło - 34 osoby, a ogółem z gminy wymeldowało się 72 osoby.

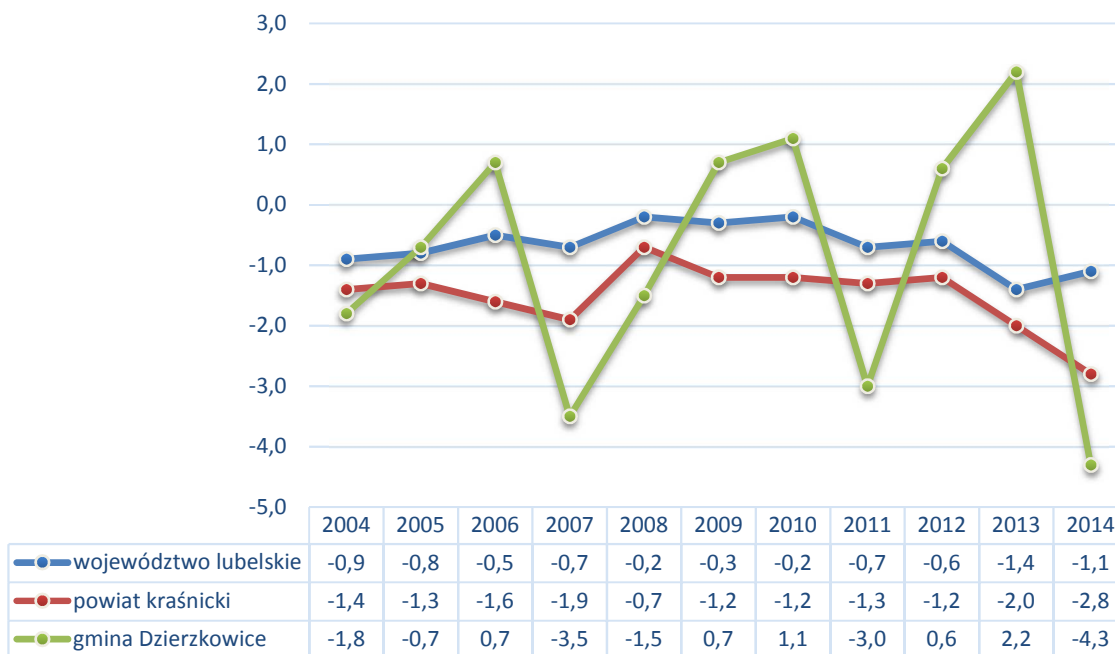
Wykres 3. Saldo migracji w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Przyrost naturalny w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014 przyjmował częściej wartości ujemne. W 2014 roku wyniósł on -4,3. Tym samym był on niższy niż w powiecie (-2,8) i województwie (-1,1).

Wykres 4. Przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie lubelskim, powiecie kraśnickim i gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Największymi miejscowościami pod względem liczby ludności są: Ludmitówka, Dzierzkowice-Wola, Terpentyna, Dzierzkowice-Podwody oraz Wyżnica-Kolonia.

Tabela 3. Liczba mieszkańców w gminie (stan na dzień 2015-12-10).

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	MIESZKAŃCY					% OGÓŁU LUDNOŚCI GMINY
		M. STAŁE	M. CZASOWE	KOBIETY	MĘŻCZYŹNI	RAZEM	
1	DĘBINA	57	0	24	33	57	1,03%
2	DZIERZKOWICE GÓRY	1	0	0	1	1	0,02%
3	DZIERZKOWICE-GÓRY	405	4	223	186	409	7,41%
4	DZIERZKOWICE-PODWODY	525	10	261	274	535	9,69%
5	DZIERZKOWICE-RYNEK	341	6	173	174	347	6,28%
6	DZIERZKOWICE-WOLA	573	6	303	276	579	10,49%
7	DZIERZKOWICE-ZASTAWIE	486	2	240	248	488	8,84%
8	KRZYWIE	175	2	92	85	177	3,21%
9	LUDMIŁÓWKA	594	3	301	296	597	10,81%
10	SOSNOWA WOLA	255	5	129	131	260	4,71%
11	TERPENTYNA	529	7	269	267	536	9,71%
12	WYŻNIANKA	194	3	102	95	197	3,57%
13	WYŻNIANKA-KOLONIA	341	5	168	178	346	6,27%
14	WYŻNICA	478	4	252	230	482	8,73%
15	WYŻNICA-KOLONIA	506	5	248	263	511	9,25%
RAZEM:		5 460	62	2 785	2 737	5 522	100,00%

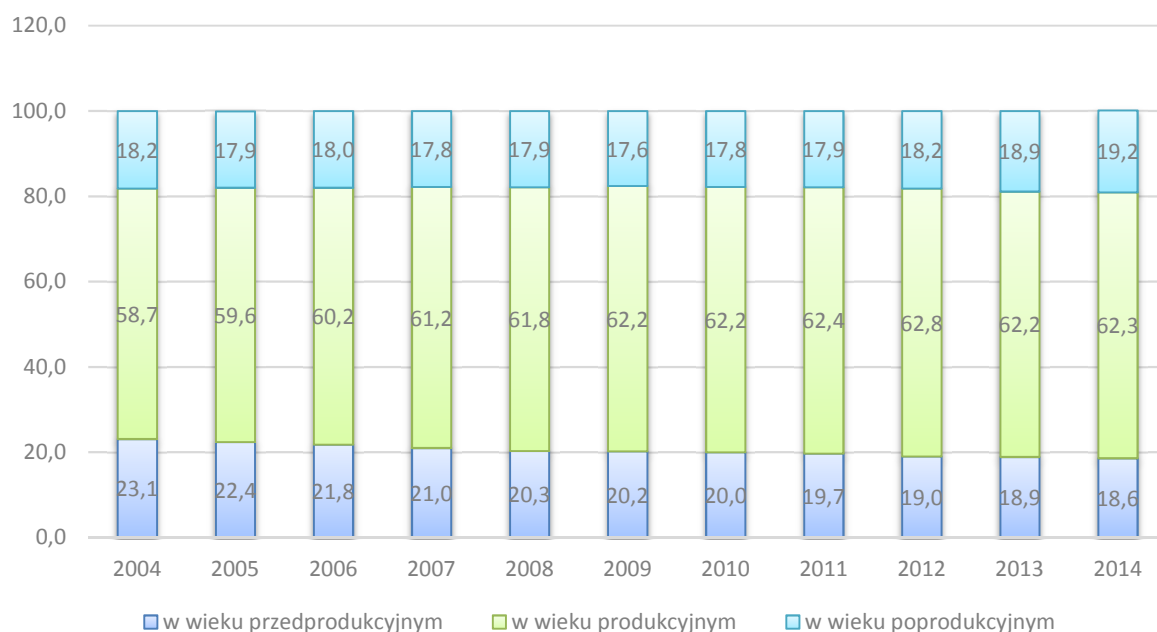
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Dzierzkowice.

5.4.2. Struktura wiekowa ludności

Na podstawie danych GUS można stwierdzić, iż struktura ludności wg grup ekonomicznych w gminie Dzierzkowice jest korzystna. W ciągu ostatnich 11 lat wzrósł odsetek osób w wieku produkcyjnym. Zjawisko niekorzystne może stanowić systematycznie malejący udział procentowy mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym a rosnący osób w wieku poprodukcyjnym. Sytuacja ta wskazuje na starzenie się społeczności gminy.

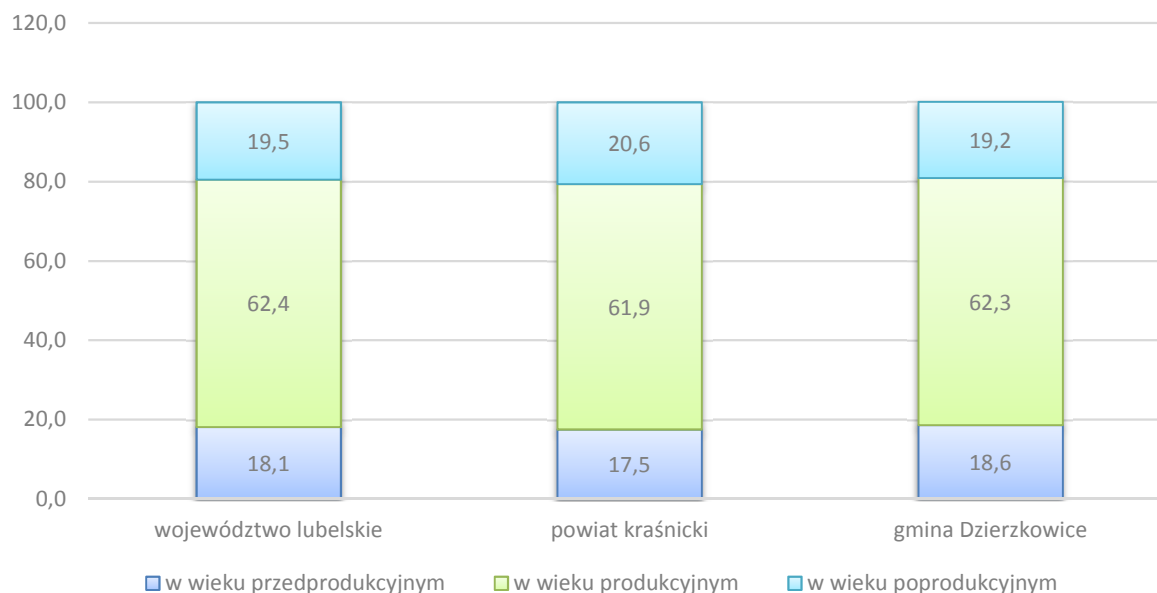
Wykres 5. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014 w ujęciu procentowym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Gmina Dzierzkowice pod względem struktury ludności wg ekonomicznych grup wieku wypada również dość korzystnie na tle powiatu i województwa. Szczegóły ilustruje poniższy wykres.

Wykres 6. Struktura procentowa ludności wg ekonomicznych grup wieku w województwie lubelskim, powiecie krańickim i gminie Dzierzkowice w 2014 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2014 roku na terenie gminy Dzierzkowice mieszkało:

- ▼ 1060 osób w wieku przedprodukcyjnym
- ▼ 4201 osób w wieku produkcyjnym
- ▼ 292 osób w wieku poprodukcyjnym

Strukturę ludności gminy wg ekonomicznych grup wieku w latach 2012-2014 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Struktura ludności gminy Dzierzkowice w latach 2012 -2014.

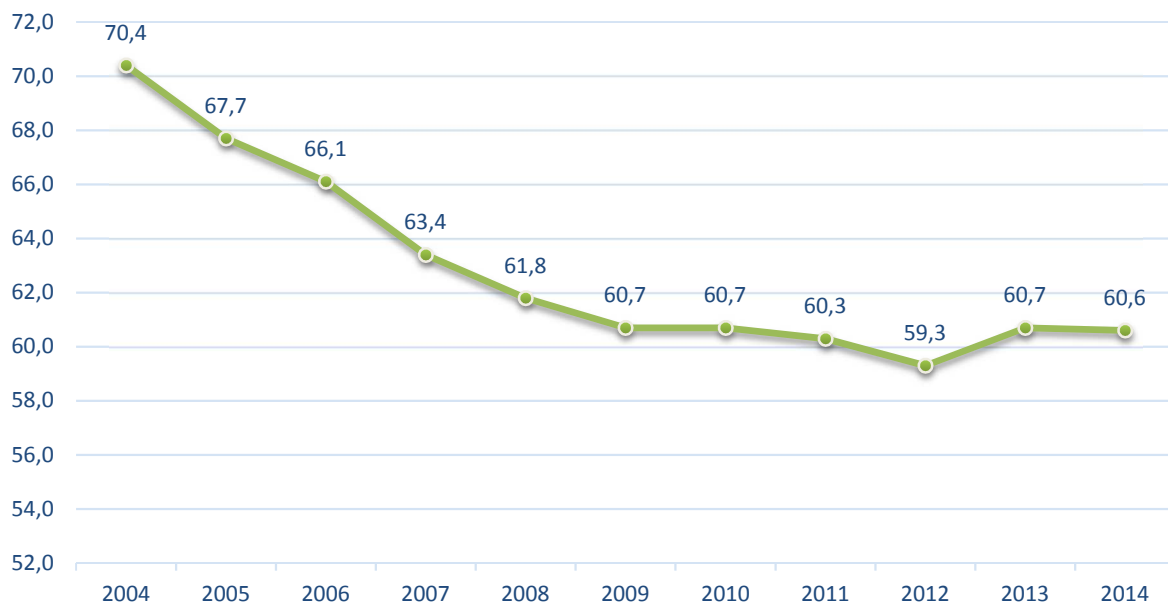
WYSZCZEGÓLNIENIE	2012	2013	2014
LICZBA MIESZKAŃCÓW OGÓŁEM:	5543	5590	5553
W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM	1064	1080	1060
W WIEKU PRODUKCYJNYM, W TYM:	4185	4210	4201
KOBIETY	2033	2041	2029
MĘŻCZYŹNI	2152	2169	2172
W WIEKU POPRODUKCYJNYM	294	300	292

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Dzierzkowice.

Związki pomiędzy trzema grupami ludności według ekonomicznych grup wieku, to jest pomiędzy ludnością w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym ukazuje współczynnik obciążenia demograficznego.¹ Wskaźnik obciążenia demograficznego stanowi syntetyczną miarę sytuacji demograficznej wskazując na to, ile osób w wieku nieprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym. Jego wysoka wartość ma niekorzystny wpływ na lokalny rynek pracy i powoduje sytuację, w której zbyt duża liczba mieszkańców utrzymuje się ze świadczeń socjalnych. Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie Dzierzkowice znacznie zmalał w latach 2004-2012. W latach kolejnych jego wartość nieznacznie wzrosła. W 2014 roku wskaźnik wyniósł 60,6.

¹ Radosław Murkowski „Ocena obciążenia demograficznego ludności Polski na lata 2010-2025”.

Wykres 7. Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2014 roku wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie był niższy niż w powiecie, ale nieco wyższy niż w województwie lubelskim. Dynamikę zmian wartości wskaźnika na przestrzeni lat 2004-2014, ilustruje poniższy wykres.

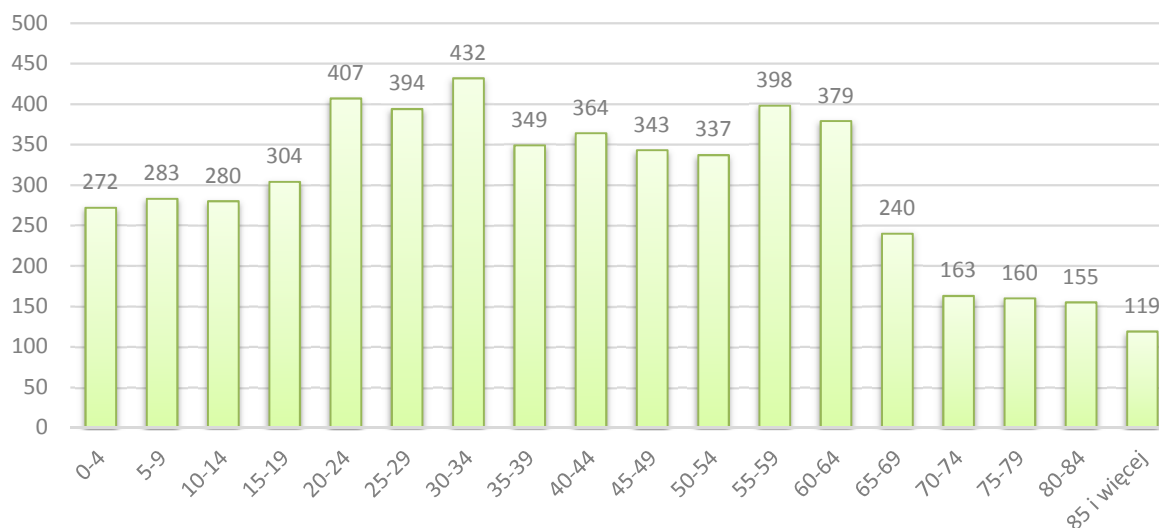
Wykres 8. Wskaźnik obciążenia demograficznego w województwie lubelskim, powiecie krańickim i gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2014 roku gminę Dzierzkowice zamieszkiwało najwięcej osób w wieku 30-34 lata. Było ich aż 432, co stanowiło 8,03% ludności gminy. Strukturę wiekową ludności w 2014 przedstawia szczegółowo poniższy wykres.

Wykres 9. Struktura ludności ze względu na wiek w gminie Dzierzkowice w 2014 roku.

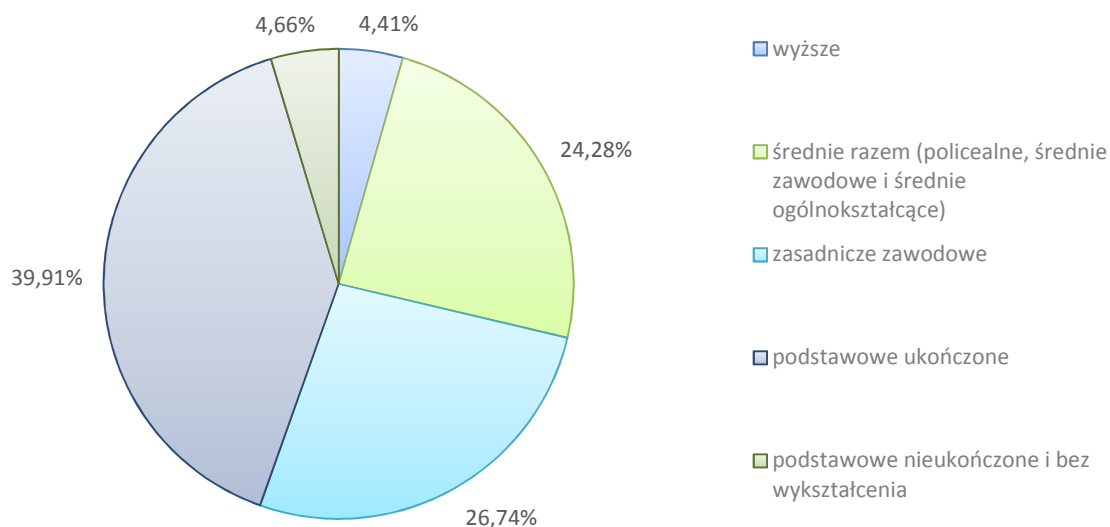
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

5.4.3. Struktura wykształcenia mieszkańców

Ostatnie ogólnodostępne dane na temat wykształcenia mieszkańców gminy Dzierzkowice pochodzą z 2002 r. W związku z tym stan faktyczny może znacznie różnić się od przedstawionego w przedmiotowej diagnozie. Zgodnie z danymi GUS z 2002 roku wśród mieszkańców gminy największy odsetek, bo aż 39,91%, stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym. Drugą pod względem wielkości grupą byli mieszkańcy z wykształceniem zasadniczym zawodowym 26,74%. Wykształcenie wyższe posiadało tylko 4,41% osób. Biorąc jednakże pod uwagę ogólnopolski trend wzrostu liczby osób studiujących, należy założyć, iż liczba osób zamieszkujących na terenie gminy i posiadających wykształcenie wyższe jest obecnie znacznie większa i będzie rosnąć.

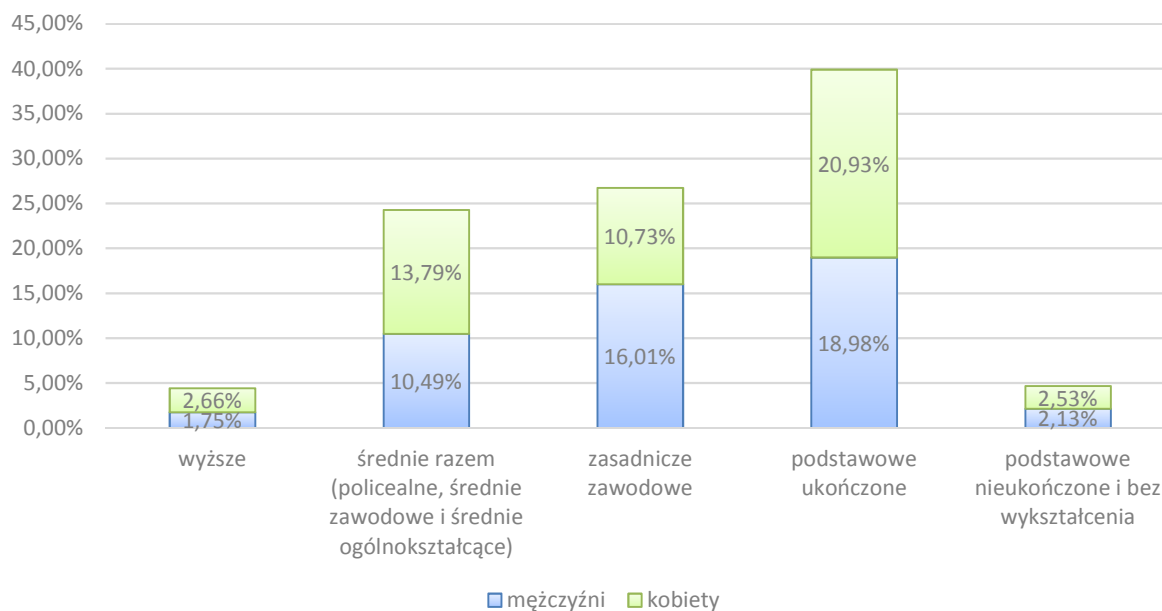
Wykres 10. Struktura wykształcenia w gminie Dzierzkowice w 2002 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W strukturze wykształcenia w podziale na płeć praktycznie na każdym poziomie, z wyjątkiem zasadniczego zawodowego, dominowały kobiety. Strukturę wykształcenia mieszkańców gminy prezentuje szczegółowo poniższy wykres.

Wykres 11. Struktura wykształcenia w gminie Dzierzkowice w podziale na płeć w % w 2002 roku.

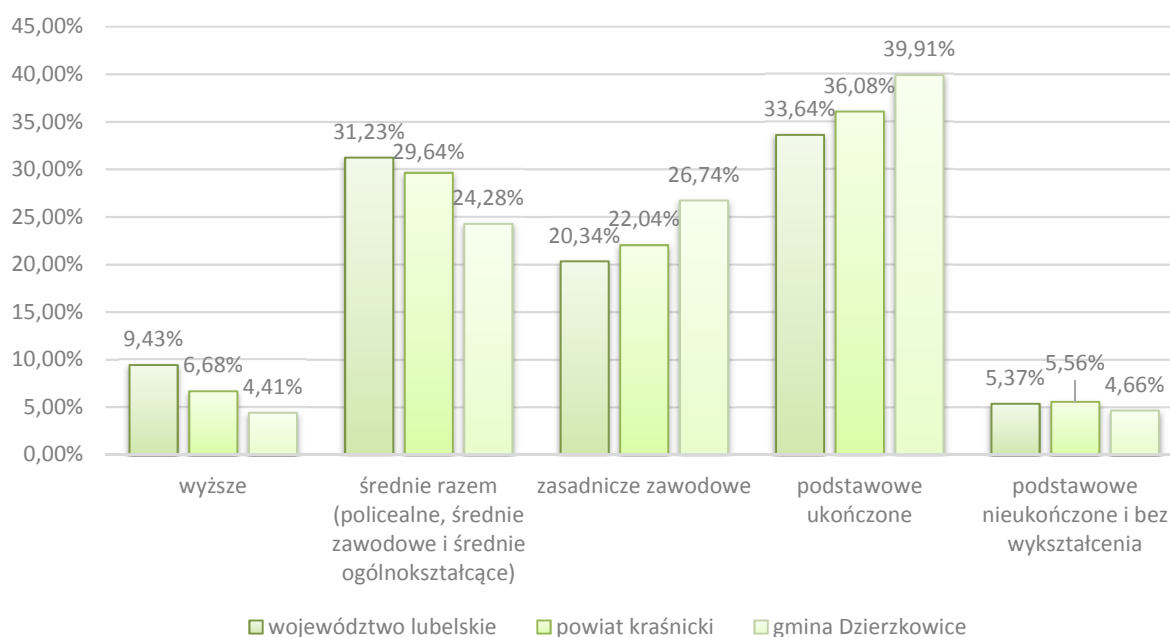

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Porównując strukturę wykształcenia w gminie z powiatem oraz województwem w 2002 roku, można zauważyć, że gminę charakteryzował najwyższy odsetek osób legitymujących się wykształceniem zasadniczym zawodowym. Z analizy poniższego wykresu wynika również, że odsetek osób z wykształceniem wyższym w gminie był niższy niż województwie i powiecie.

Porównanie struktury wykształcenia w gminie, powiecie i województwie w 2002 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 12. Porównanie struktury wykształcenia w % w gminie Dzierzkowice, powiecie kraśnickim i województwie lubelskim w 2002 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Dane GUS z 2011 roku potwierdzają znacznie lepsze wykształcenie społeczeństwa. Widoczna jest wyraźna tendencja polegająca na wzroście odsetka osób z wykształceniem wyższym oraz spadku liczby osób legitymujących się wykształceniem podstawowym lub jego całkowitym brakiem. Dotyczy to zarówno całego województwa lubelskiego jak i powiatu kraśnickiego. Na tej podstawie można przypuszczać, że poziom wykształcenia mieszkańców gminy jest obecnie znacznie wyższy niż w 2002 roku.

Tabela 5. Struktura wykształcenia w województwie lubelskim i powiecie kraśnickim w 2002r i 2011 r.

		WYŻSZE	ŚREDNIE I POLICEALNE, OGÓLNOKSZTAŁCĄ CE I ZAWODOWE	ZASADNICZE ZAWODOWE	PODSTAWOWE UKOŃCZONE	PODSTAWOWE NIEUKOŃCZONE I BEZ WYKSZTAŁCENIA
WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE	2002	9,43%	31,23%	20,34%	33,64%	5,37%
	2011	18,00%	35,11%	21,46%	23,36%	2,07%
POWIAT KRAŚNICKI	2002	6,68%	29,64%	22,04%	36,08%	5,56%
	2011	13,19%	34,70%	24,16%	26,40%	1,55%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

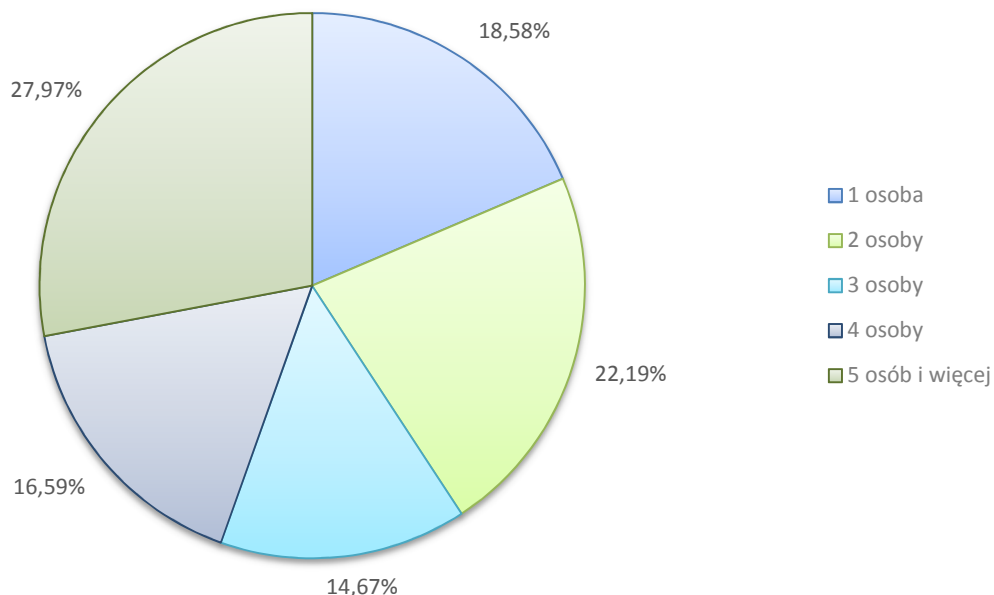

5.4.4. Gospodarstwa domowe i ich źródła utrzymania

Zgodnie z definicją Głównego Urzędu Statystycznego gospodarstwo domowe to jeden z podstawowych podmiotów gospodarczych, stworzony przez osobę lub zespół osób, które zamieszkują razem i wspólnie się utrzymują. Ostatnie dane na temat struktury gospodarstw domowych na poziomie gminy pochodzą z 2002 roku. W związku z tym stan przedstawiony może się w pewnym stopniu różnić od obecnego.

W 2002 r. na terenie gminy Dzierzkowice znajdowało się 1 609 gospodarstw, z czego najwięcej stanowiły gospodarstwa zamieszkiwane przez 5 osób i więcej (27,97%) oraz gospodarstwa dwuosobowe (22,19%). Odsetek gospodarstw jednoosobowych w gminie wynosił 18,58%, natomiast czteroosobowych 16,59%. Najmniej było gospodarstw trzyosobowych. Stanowiły one 14,67% wszystkich gospodarstw na obszarze gminy.

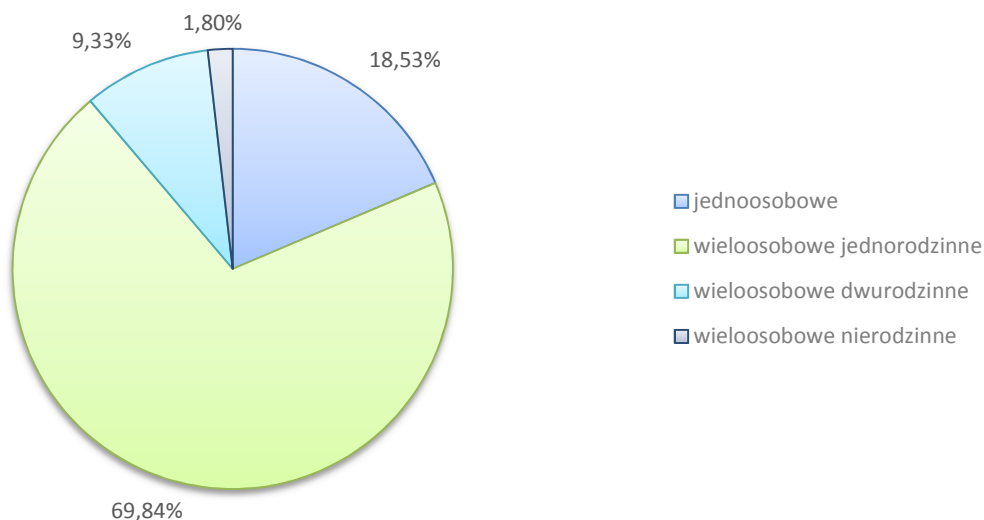
Wykres 13. Gospodarstwa domowe wg liczby osób w 2002 roku w ujęciu procentowym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Pod względem składu rodzinnego w 2002 roku najwięcej było gospodarstw wieloosobowych jednorodzinnych – 1 123 (69,84%) a następnie jednoosobowych - 298 (18,53%) i wieloosobowych dwurodzinnych - 150 (9,33%). Najmniej, bo tylko 29 (1,80%), występowało gospodarstw wieloosobowych nierodzinnnych.

Wykres 14. Gospodarstwa domowe wg składu rodzinnego w 2002 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Dane dotyczące źródeł utrzymania gospodarstw domowych niestety również pochodzą z 2002 roku. Wskazują one, iż najczęściej z nich utrzymywało się ze źródeł zarobkowych (52,12%). Dla 31,55% mieszkańców źródłem utrzymania była praca najemna a dla 20,57% praca na rachunek własny. Ze źródeł niezarobkowych utrzymywało się 46,57% ludności. Znaczny udział gospodarstw domowych, które utrzymują się ze źródeł niezarobkowych osłabia lokalną gospodarkę oraz wpływa na poziom życia mieszkańców gminy.

Tabela 6. Rodzaj źródła utrzymania gospodarstw domowych w 2002 roku.

RODZAJ ŹRÓDŁA UTRZYMANIA	LICZBA GOSPODARSTW	%
PRACA NAJEMNA, W TYM:	506	31,55
POZA ROLNICTWEM W SEKTORZE PUBLICZNYM	375	23,38
POZA ROLNICTWEM W SEKTORZE PRYWATNYM	124	7,73
W ROLNICTWIE W SEKTORZE PUBLICZNYM	3	0,19
W ROLNICTWIE W SEKTORZE PRYWATNYM	4	0,25
PRACA NA RACHUNEK WŁASNY, W TYM:	330	20,57
POZA ROLNICTWEM	51	3,18
W SWOIM GOSPODARSTWIE ROLNYM	279	17,39
W ROLNICTWIE POZA SWOIM GOSPODARSTWEM ROLNYM	0	0,00
NIEZAROBKOWE, W TYM:	747	46,57
EMERYTURA PRACOWNICZA, KOMBATANCKA I POCHODNE	212	13,22
EMERYTURA ROLNA	183	11,41
RENTA Z TYTUŁU NIEZDOLNOŚCI DO PRACY	255	15,90
RENTA SOCJALNA	9	0,56
RENTA RODZINNA	35	2,18
ZASIŁEK DLA BEZROBOTNYCH	5	0,31

ZASIŁEK POMOCY SPOŁECZNEJ	12	0,75
INNE NIEZAROBKOWE ŹRÓDŁO	36	2,24
NA UTRZYMANIU	21	1,31
NIEUSTALONE	0	0,00
INNE DOCHODY	0	0,00
OGÓŁEM	1 604	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

5.5. Gospodarka i rynek pracy

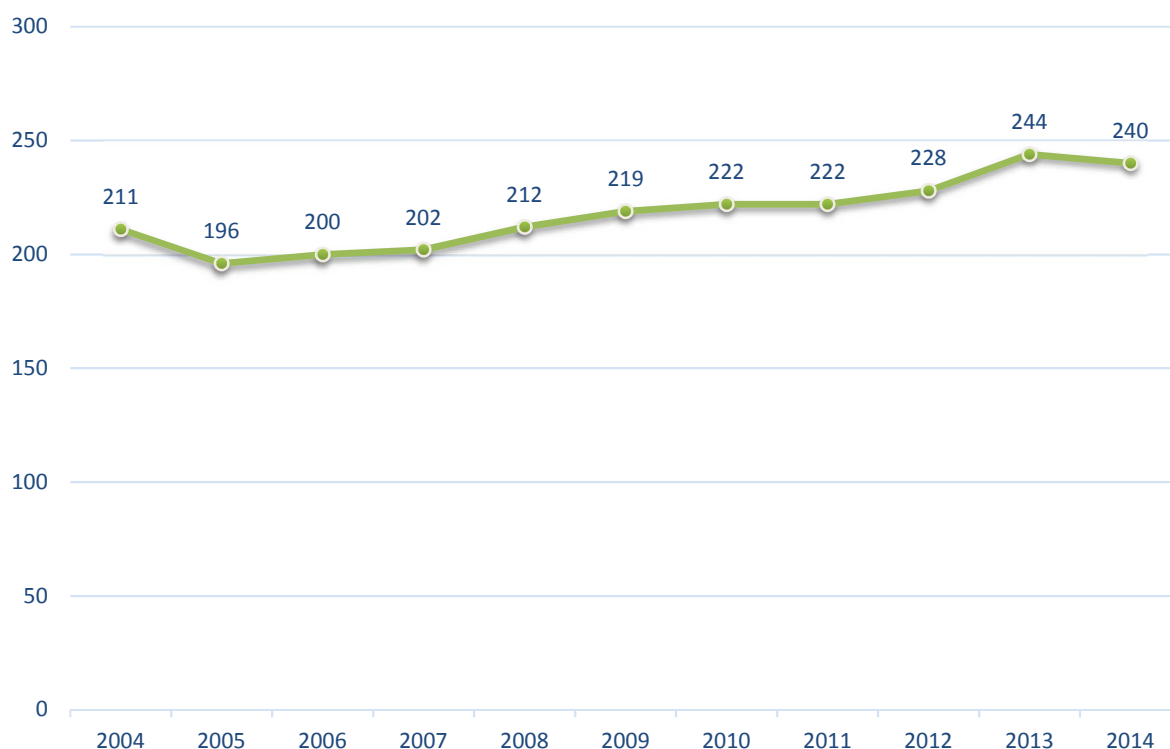

5.5.1. Rynek pracy i analiza strukturalna przedsiębiorstw

W gminie rozwinięty jest handel, usługi oraz transport, jednakże miejscem zatrudnienia dla wielu mieszkańców jest miasto Kraśnik.

W ciągu 11 lat liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Dzierzkowice wzrosła tylko o 29 przedsiębiorstw (13,7%).

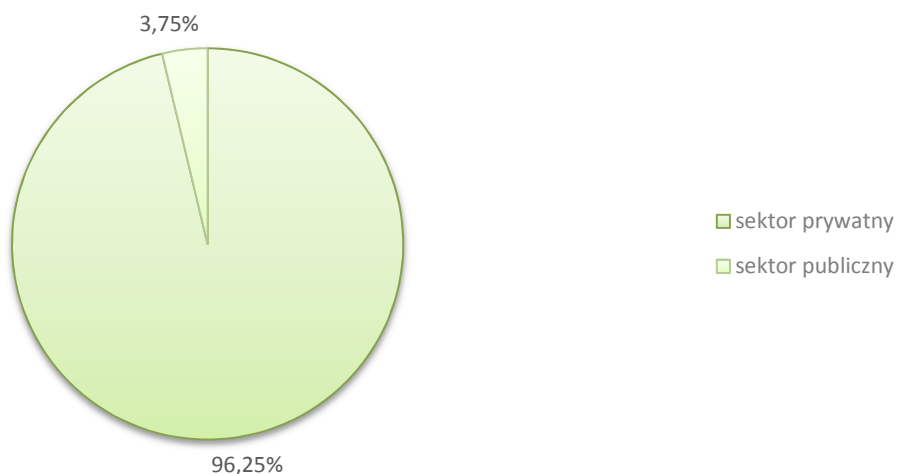
Wykres 15. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Dzierzkowice w latach 2004- 2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W strukturze własnościowej podmiotów przeważa sektor prywatny nad publicznym. W 2014 roku podmioty gospodarcze z sektora prywatnego stanowiły aż 96,25 % podmiotów zarejestrowanych w REGON. Sektor publiczny stanowił jedynie 3,75 %.

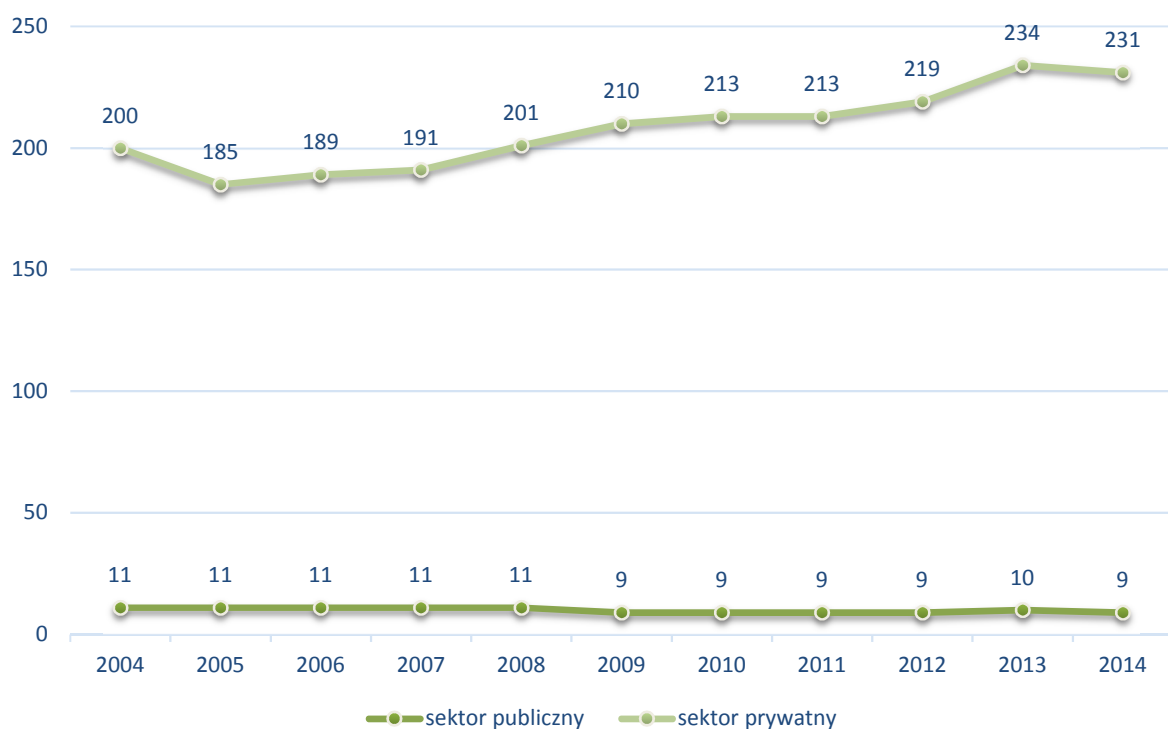
Wykres 16. Procentowy udział podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym i publicznym w 2014 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W latach 2004-2014 w gminie wzrosła liczba przedsiębiorstw z sektora prywatnego. Zmalała natomiast liczba podmiotów gospodarczych w sektorze publicznym. Dynamikę zmian liczby podmiotów gospodarczych w gminie Dzierzkowice przedstawia poniższy wykres.

Wykres 17. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014 z uwzględnieniem struktury własności.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Największy odsetek (79,17%) działających w gminie podmiotów gospodarczych stanowią przedsiębiorstwa prowadzące działalność gospodarczą. Rodzaje podmiotów gospodarczych występujących na terenie gminy Dzierzkowice prezentuje poniższa tabela.

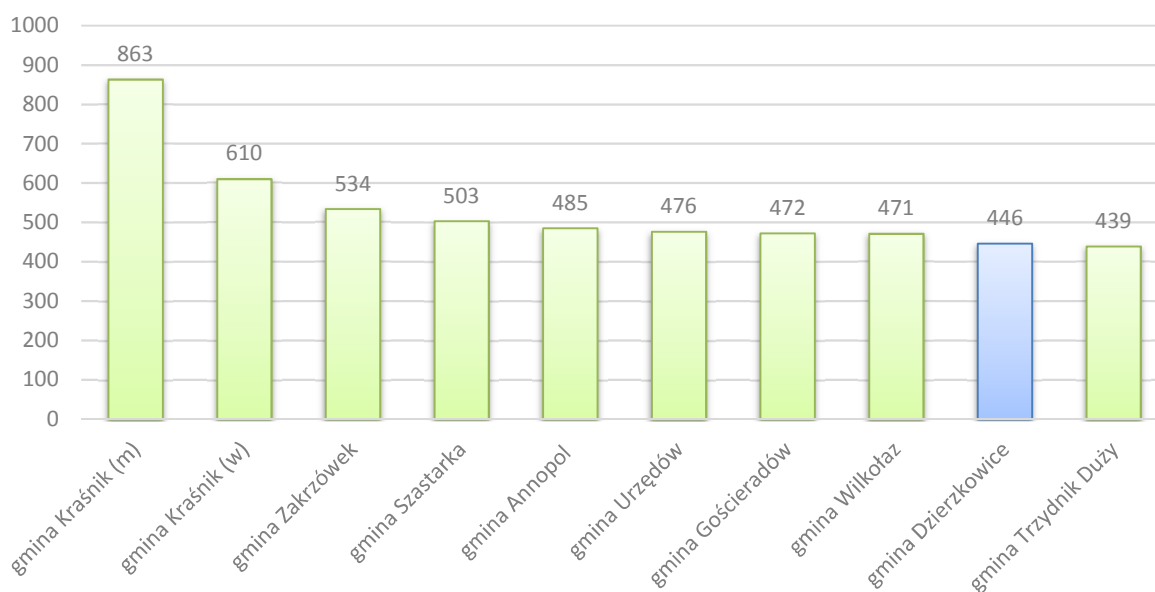
Tabela 7. Rodzaje podmiotów gospodarki narodowej w gminie Dzierzkowice w 2014 roku.

RODZAJE PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ	WARTOŚĆ	%
PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ OGÓŁEM	240	100
SEKTOR PUBLICZNY, W TYM:	9	3,75%
PAŃSTWOWE I SAMORZĄDOWE JEDNOSTKI PRAWA BUDŻETOWEGO	7	2,92%
PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE	0	0,00%
SPÓŁKI HANDLOWE	0	0,00%
SPÓŁKI HANDLOWE Z UDZIAŁEM KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO	0	0,00%
SEKTOR PRYWATNY, W TYM:	231	96,25%
OSOBY FIZYCZNE PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ	190	79,17%
SPÓŁKI HANDLOWE	4	1,67%
SPÓŁKI HANDLOWE Z UDZIAŁEM KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO	0	0,00%
SPÓŁDZIELNIE	3	1,25%
FUNDACJE	0	0,00%
STOWARZYSZENIA I ORGANIZACJE SPOŁECZNE	11	4,58%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Jednym ze wskaźników przedsiębiorczości, pozwalających na porównanie ze sobą gmin powiatu jest liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności. Zgodnie z danymi GUS w 2014 roku wskaźnik ten wyniósł w gminie Dzierzkowice 446. Najwięcej przedsiębiorstw w przeliczeniu na 10 tys. ludności 863 zanotowano w gminie miejskiej Kraśnik, najmniej natomiast w gminie Trzydnik Duży 439.

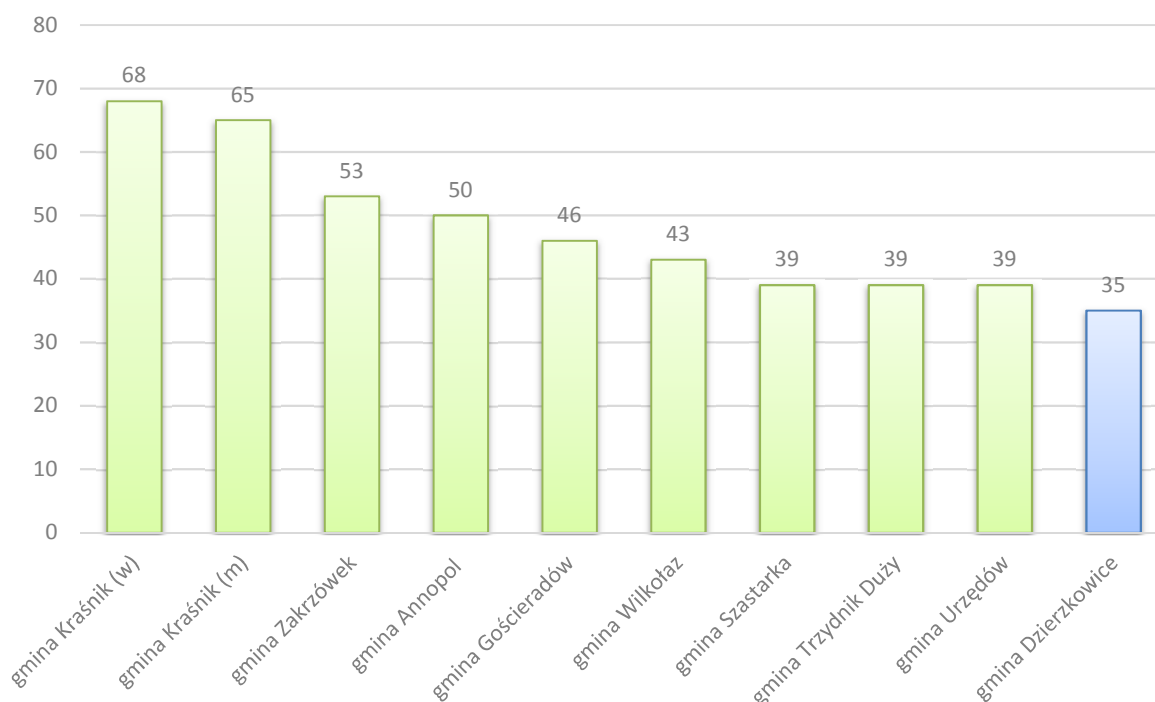
Wykres 18. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminach powiatu kraśnickiego w 2014 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2014 roku w przeliczeniu na 10 tys. ludności w gminie Dzierzkowice zarejestrowano 35 nowych przedsiębiorstw. Najwięcej podmiotów gospodarczych rozpoczęło działalność w gminie wiejskiej Kraśnik. Zarejestrowano tam 68 nowopowstałych przedsiębiorstw.

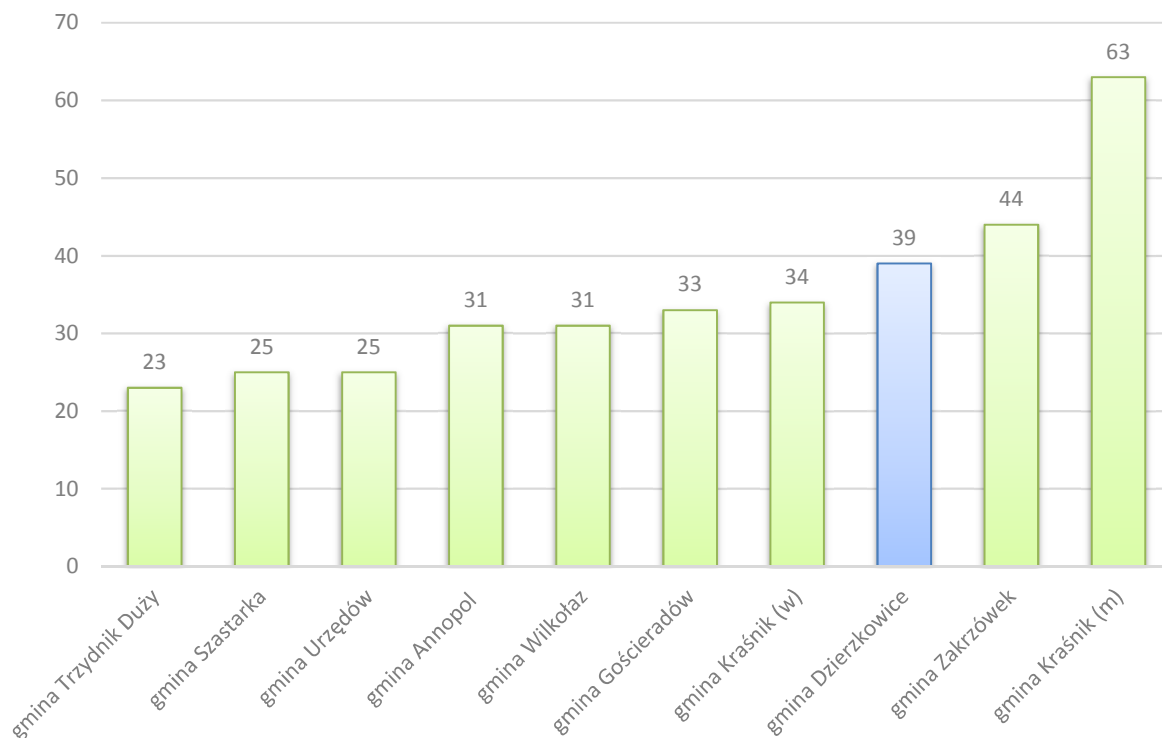
Wykres 19. Liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności w gminach powiatu kraśnickiego w 2014 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Liczba podmiotów wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. ludności wyniosła w gminie Dzierzkowice 39. W omawianym czasie, najmniej przedsiębiorstw zakończyło działalność w gminie Trzydnik Duży, najwięcej natomiast w gminie miejskiej Kraśnik.

Wykres 20. Liczba podmiotów wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminach powiatu kraśnickiego w 2014 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wartości wszystkich omówionych wcześniej wskaźników oraz miejsce w rankingu gmin powiatu kraśnickiego prezentuje szczegółowo poniższa tabela.

Tabela 8. Wskaźniki dotyczące rozwoju przedsiębiorczości w gminach powiatu kraśnickiego 2014 roku.

GMINA	PODMIOTY WPISANE DO REJESTRU REGON NA 10 TYS. LUDNOŚCI		JEDNOSTKI NOWO ZAREJESTROWANE W REJESTRZE REGON NA 10 TYS. LUDNOŚCI		JEDNOSTKI WYKREŚLONE Z REJESTRU REGON NA 10 TYS. LUDNOŚCI		PODMIOTY WPISANE DO REJESTRU NA 1000 LUDNOŚCI		PODMIOTY NOWO ZAREJESTROWANE NA 10 TYS. LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM	
	IŁOŚĆ	RANKING	IŁOŚĆ	RANKING	IŁOŚĆ	RANKING	IŁOŚĆ	RANKING	IŁOŚĆ	RANKING
GMINA KRAŚNIK (M)	863	1	65	2	63	10	86	1	105	2
GMINA ANNOPOL	485	5	50	4	31	4	48	5	81	4
GMINA DZIERZKOWICE	446	9	35	10	39	8	45	9	57	10
GMINA GOŚCIERADÓW	472	7	46	5	33	6	47	7	74	5
GMINA KRAŚNIK (W)	610	2	68	1	34	7	61	2	107	1
GMINA SZASTARKA	503	4	39	7	25	2	50	4	64	8
GMINA TRZYDNIAK DUŻY	439	10	39	8	23	1	44	10	65	7
GMINA URZĘDÓW	476	6	39	9	25	3	48	6	63	9
GMINA WILKOŁAZ	471	8	43	6	31	5	47	8	71	6
GMINA ZAKRZÓWEK	534	3	53	3	44	9	53	3	87	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

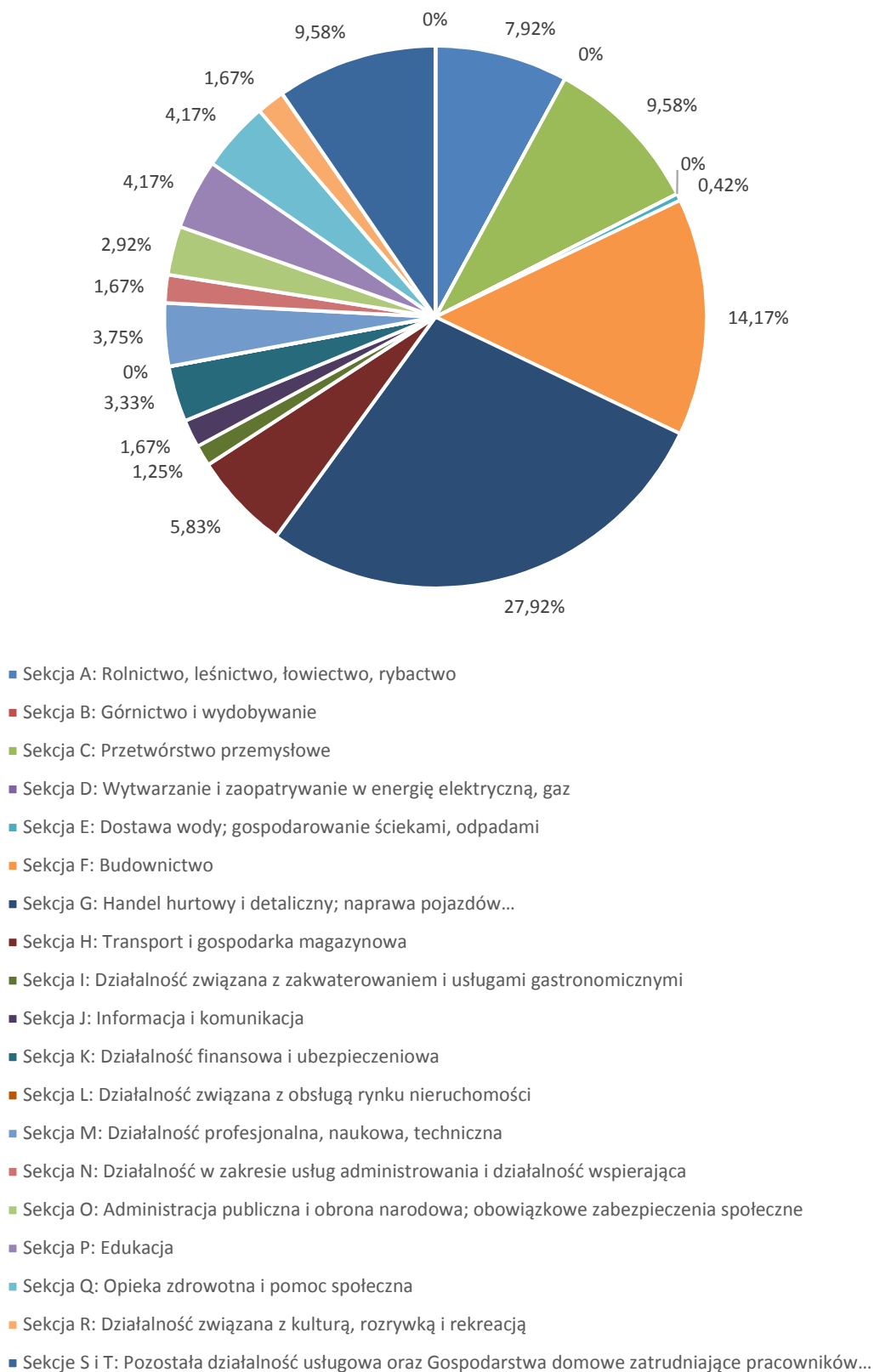
Wiodącym typem działalności gospodarczej w gminie, zgodnie z danymi BDL GUS, jest handel hurtowy i detaliczny. Liczba tego rodzaju przedsiębiorstw zarejestrowanych w 2014 roku wynosiła 67, co stanowiło 27,92% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w gminie. Ważną i popularną na terenie gminy branżą jest również budownictwo. W branży tej działały 34 firmy (14,17% podmiotów na terenie gminy zarejestrowanych w REGON). Pełne zestawienie zarejestrowanych w gminie Dzierzkowice podmiotów gospodarczych – stan na 2014 r. - przedstawia tabela 9 i wykres 18.

Tabela 9. Podmioty gospodarcze w gminie Dzierzkowice wg klasyfikacji PKD 2007 stan na 2014 r.

SEKCJE I DZIAŁY WEDŁUG PKD 2007	WARTOŚĆ	PROCENT
SEKCJA A: ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO, RYBACTWO	19	7,92
SEKCJA B: GÓRNICTWO I WYDOBYWANIE	0	0,00
SEKCJA C: PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE	23	9,58
SEKCJA D: WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ	0	0,00
SEKCJA E: DOSTAWA WODY; GOSPODAROWANIE ŚCIEKAMI, ODPADAMI	1	0,42
SEKCJA F: BUDOWNICTWO	34	14,17
SEKCJA G: HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW...	67	27,92
SEKCJA H: TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA	14	5,83
SEKCJA I: DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI	3	1,25
SEKCJA J: INFORMACJA I KOMUNIKACJA	4	1,67
SEKCJA K: DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA	8	3,33
SEKCJA L: DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI	0	0,00
SEKCJA M: DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA, TECHNICZNA	9	3,75
SEKCJA N: DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA	4	1,67
SEKCJA O: ADMINISTRACJA PUBLICZNA I OBRONA NARODOWA; OBOWIĄZKOWE ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNE	7	2,92
SEKCJA P: EDUKACJA	10	4,17
SEKCJA Q: OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA	10	4,17
SEKCJA R: DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I REKREACJĄ	4	1,67
SEKCJE S I T: POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA ORAZ GOSPODARSTWA DOMOWE ZATRUDNIAJĄCE PRACOWNIKÓW	23	9,58
SEKCJA U: ORGANIZACJE I ZESPOŁY EKSTERYTORIALNE	0	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

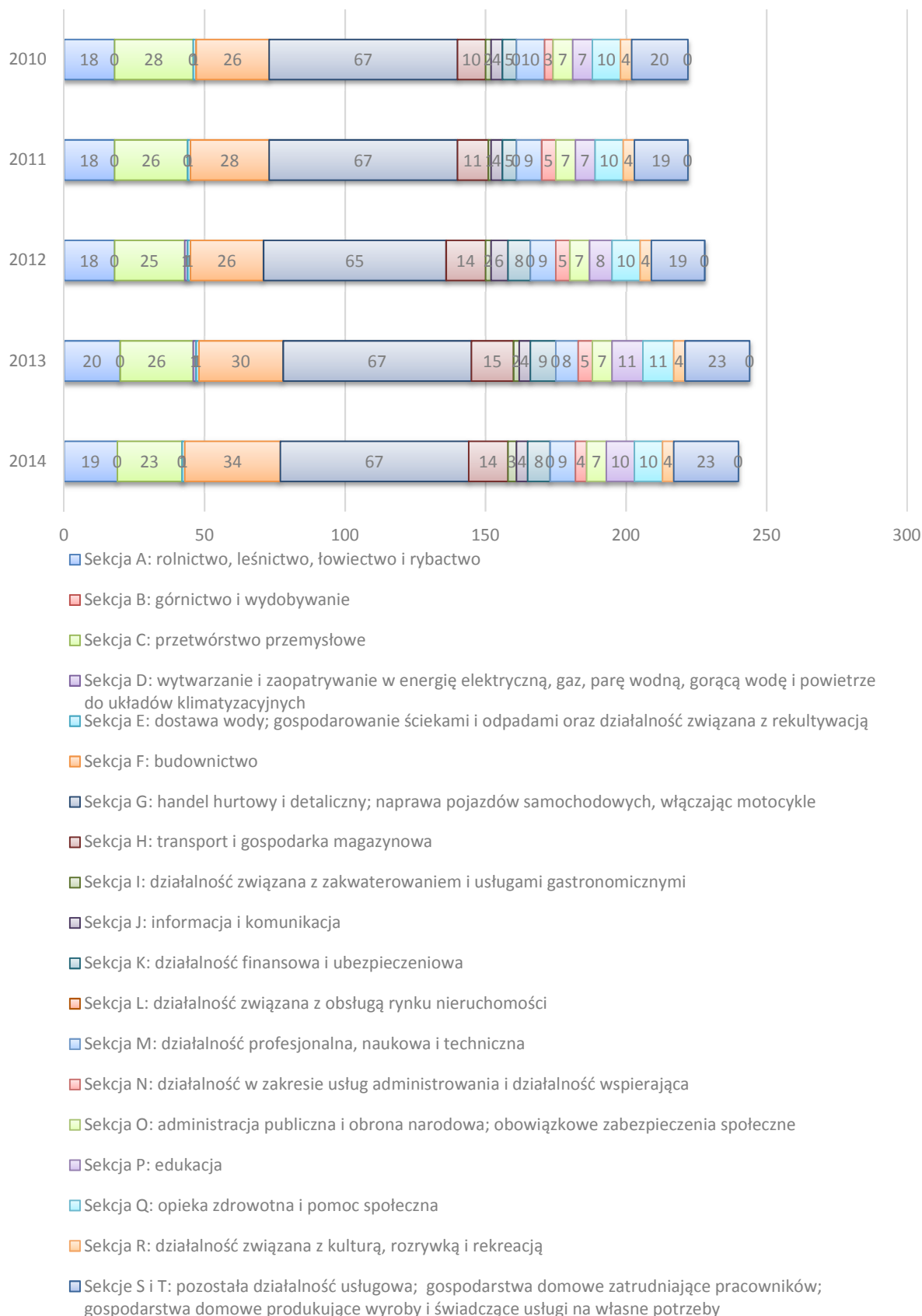
Wykres 21. Procentowy rozkład podmiotów gospodarczych w gminie Dzierzkowice w 2014 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analiza zmian liczby podmiotów gospodarczych w gminie pozwala na stwierdzenie, że cechują się one niewielką dynamiką. W latach 2010-2014 o 8 wzrosła liczba przedsiębiorstw działających w sektorze budownictwa. W omawianym okresie przybyło podmiotów zajmujących się transportem i gospodarką magazynową. Zmalała natomiast liczba przedsiębiorstw z sektora przetwórstwa przemysłowego. Pełną dynamikę zmian w liczbie podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy przedstawia wykres.

Wykres 22. Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych w gminie Dzierzkowice w latach 2010-2014.

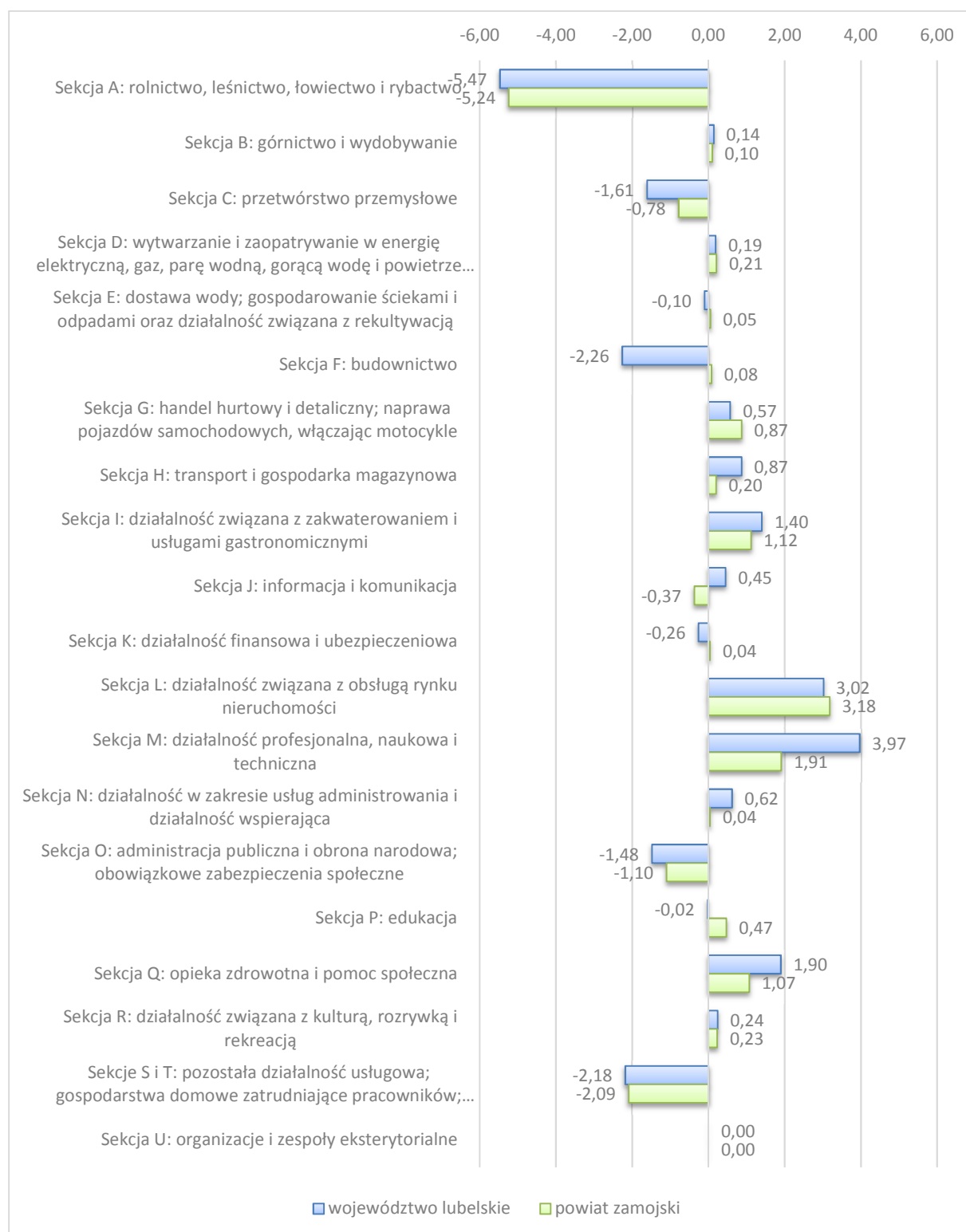
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Największe różnice w procentowym udziale podmiotów gospodarczych w poszczególnych sekcjach między gminą, a powiatem i województwem występują w sekcjach:

- ▼ A: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo. Procentowy udział podmiotów prowadzących tego rodzaju działalność był w gminie wyższy niż w powiecie (o 5,24 pkt %) i województwie (o 5,47 pkt %)
- ▼ M: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna. Odsetek przedsiębiorstw prowadzących tego typu działalność był w gminie niższy niż w powiecie (o 1,91 pkt %) i województwie (o 3,97 pkt %).
- ▼ L: działalność związana z obsługą rynku nieruchomości. Procentowy udział podmiotów prowadzących tego rodzaju działalność był w gminie niższy niż w powiecie (o 3,18 pkt %) i województwie (o 3,02 pkt %)
- ▼ F budownictwo. Odsetek funkcjonujących podmiotów gospodarczych był w gminie Dzierzkowice nieznacznie niższy niż w powiecie (o 0,08%), ale wyższy niż w województwie (o 2,26 pkt %)
- ▼ S i T pozostała działalność usługowa; gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby. Procentowy udział podmiotów gospodarczych w tej sekcji był w gminie wyższy niż w powiecie (o 2,09 pkt %) i województwie (o 2,18 pkt %)

Pozostałe różnice w procentowym udziale podmiotów gospodarczych w powiecie krańskim i województwie lubelskim w porównaniu z gminą Dzierzkowice przedstawia poniższy wykres. Znak - oznacza, że odsetek podmiotów w danej sekcji był wyższy w gminie. Znak + oznacza sytuację odwrotną.

Wykres 23. Różnice w procentowym udziale podmiotów gospodarczych w powiecie kraśnickim i województwie lubelskim w 2014 roku w poszczególnych sekcjach klasyfikacji PKD 2007 w porównaniu z gminą Dzierzkowice.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w gminie Dzierzkowice w 2015 roku 53 przedsiębiorstwa działały w sektorze usług. 25 Podmiotów gospodarczych zarejestrowanych było w sektorze transportu, 24 w handlu i 1 w gastronomii.

Tabela 10. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w 2015 roku.

SEKTOR	2015
HANDEL	24
USŁUGI	53
GASTRONOMIA	1
TRANSPORT	25

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Dzierzkowice.

W latach 2008-2014 liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, działających na terenie gminy systematycznie wzrastała. Wzrost ten wyniósł ok. 10%. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2014 r. w porównaniu do 2008 r. wzrosła w gminie z 392 w 2008 r. do 446 w roku 2014. Świadczy to o rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy. Podobny trend wystąpił w przypadku liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2008-2014 – wartość współczynnika zwiększyła się w gminie z 63,5 w roku 2008 do 71,7 w roku 2014. Natomiast na 100 osób w wieku nieprodukcyjnym przypada 60,6 osoby w wieku produkcyjnym.

Tabela 11. Podmioty gospodarki narodowej wg klas wielkości.

WIELKOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTWA	2009	2011	2012	2013	2014
0- 9	210	212	219	237	234
10-49	9	10	8	6	5
50- 249	0	0	1	1	1
250 I WIĘCEJ	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Jeśli chodzi o strukturę wielkości podmiotów gospodarczych w Polsce należy zauważyć zdecydowaną dominację mikroprzedsiębiorstw zatrudniających od 0 do 9 pracowników – w 2014 r. stanowiły one ponad 97,18% wszystkich przedsiębiorstw. Często mikroprzedsiębiorstwa mają charakter rodzinny. Pomimo, że liczbowo stanowią one duży procent, to stwarzają miejsca pracy tylko do małej liczby ogółu zatrudnionych i nie oferują zbyt atrakcyjnych warunków pracy. Małe przedsiębiorstwa, zatrudniające od 10 do 49 pracowników, stanowiły 2,41%, zaś średnie zatrudniające od 50 do 249 osób – 0,39%. Firmy duże zatrudniające powyżej 250 pracowników stanowiły tylko 0,007%. Podobny trend zachodzi w gminie Dzierzkowice gdzie dominują mikro i małe przedsiębiorstwa, w 2014 roku

zarejestrowanych było 234 firm zatrudniających od 0-9 osób. Poniżej przedstawiono wykaz większych firm z terenu gminy Dzierzkowice.

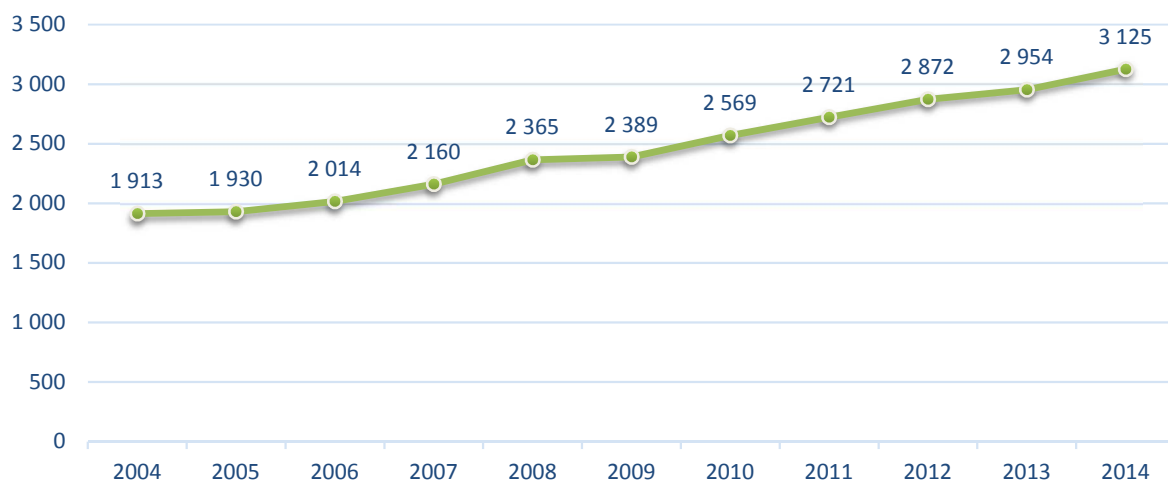
Tabela 12. Wykaz większych przedsiębiorstw na terenie gminy Dzierzkowice.

NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	RODZAJ PRODUKCJI
FERMA DROBIU ROLA JOLANTA I ZBIGNIEW ROLA WYŻNICA-KOLONIA 29, 23-251 DZIERZKOWICE	GOSPODARSTWO ROLNE, FERMA DROBIU
BARTOSZEK ANDRZEJ „AGAT” BIURO USŁUGOWO – HANDLOWE „AGAT-BUS” BIURO USŁUGOWO – HANDLOWE ZAM. WYŻNICA – KOLONIA 144 I, 23-251 DZIERZKOWICE	DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZATORÓW TURYSTYKI, DZIAŁALNOŚĆ POŚREDNIKÓW TURYSTYKI, DZIAŁALNOŚĆ TURYSTYCZNA, TRANSPORT PASAŻERSKI ROZKŁADOWY, TRANSPORT LĄDOWY, WYNAJEM POZOSTAŁYCH ŚRODKÓW TRANSPORTU.
KOSIDŁO AGNIESZKA „VID MAX” ZAM. WYŻNICA 52, 23-251 DZIERZKOWICE	PRODUKCJA FILMÓW I NAGRAŃ WIDEO, DZIAŁALNOŚĆ FOTOGRAFICZNA. FRYZJERSTWO I POZOSTAŁE ZABIEGI KOSMETYCZNE
SZUSTAKOWSKI KRZYSZTOF USŁUGI KAMIENIARSKIE TERPENTYNA 165; 23-251 DZIERZKOWICE	USŁUGI KAMIENIARSKIE
KIEŁBIŃSKI JÓZEF GRAN MAR WYŻNIANKA 32; 23-251 DZIERZKOWICE	ZAKŁAD KAMIENIARSKI
BĄK RYSZARD „PHU BAWEX”	PRODUKCJA I SPRZEDAŻ MEBLI
KWIATEK STANISŁAW „STANTEX” LUDMIŁÓWKA 83; 23-251 DZIERZKOWICE	PRODUKCJA I SPRZEDAŻ ZNICZY
OSTROWSKI WACŁAW PRYWATNE PRZEDSIĘBIORSTWO HANDLOWO- USŁUGOWE „WAGRA” ZAM. WYŻNICA – KOLONIA 94, 23-251 DZIERZKOWICE	SPRZEDAŻ DETALICZNA MEBLI, WYPOSAŻENIA BIUROWEGO, KOMPUTERÓW ORAZ SPRZĘTU TELEKOMUNIKACYJNEGO, SPRZEDAŻ WYROBÓW METALOWYCH, FARB I SZKŁA, WYKONYWANIE ROBÓT BUDOWLANYCH I WYKOŃCZENIOWYCH, WYKONYWANIE KONSTRUKCJI I POKRYĆ DACHOWYCH.
KRZYSZTOF KASICA FIRMA KONSULTACYJNO – USŁUGOWA „KOMPAN” ZAM. WYŻNICA 65; 23-251 DZIERZKOWICE	PRODUKCJA KONSTRUKCJI METALOWYCH Z WYŁĄCZENIEM DZIAŁALNOŚCI USŁUGOWEJ, DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA KONSTRUKCJI METALOWYCH, PRODUKCJA WYROBÓW Z TWORZYW SZTUCZNYCH DLA BUDOWNICTWA, SPRZEDAŻ DETALICZNA ART. NIE ŻYWNOŚCIOWYCH.
SAPUŁA MIROSŁAW HURTIMEX, WYŻNIANKA 32	KOLEKTORY SŁONECZNE, KOTŁY CO, PIECE, INSTALACJE HYDRAULICZNE, INSTALACJE CO.
FIRLEJ MARIUSZ- MAT-KAR- BRUKARSTWO, ROBOTY ZIEMNE, DZIERZKOWICE- WOLA 150, 23-251 DZIERZKOWICE	BRUKARSTWO, ROBOTY ZIEMNE
MALEC KRZYSZTOF WELAMEX SP. Z.O.O. TERPENTYNA 109; 23-251 DZIERZKOWICE	PRODUKCJA MEBLI
CZESŁAW BIELECKI AGMA MATERIAŁY BUDOWLANE WYŻNICA-KOLONIA 160; 23-251 DZIERZKOWICE	MATERIAŁY BUDOWLANE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Dzierzkowice.

Dane z GUS pozwalają na oszacowanie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto na poziomie powiatu. W ciągu 11 lat zarobki mieszkańców wzrosły o ponad 63% - z 1 913 złotych w 2004 roku do 3 125 złotych w 2014 roku. Na tej podstawie można przypuszczać, że poprawiła się również sytuacja finansowa osób z terenu gminy Dzierzkowice.

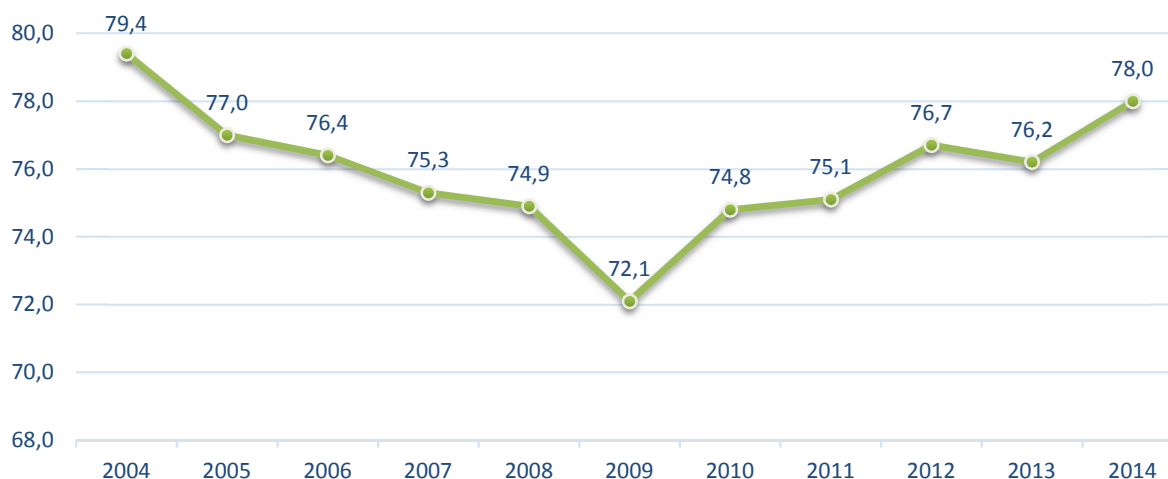
Wykres 24. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto mieszkańców powiatu kraśnickiego w latach 2004-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Na podstawie danych GUS, można również odnieść średnie wynagrodzenie w powiecie do średniej krajowej. W 2014 roku wynosiło ono 78%.

Wykres 25. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

5.5.2. Struktura bezrobocia

Bezrobocie w gminie Dzierzkowice, ma częściowo charakter strukturalny. Nie jest więc możliwe szybkie jego ograniczenie i konieczne jest podjęcie szeregu zintegrowanych działań służących rozwiązaniu tego problemu. Procentowe określenie bezrobocia w okresie ostatnich kilku lat jest zupełnie niemożliwe ze względu na brak danych GUS odnośnie aktywności zawodowej mieszkańców. GUS udostępnia natomiast dane na temat bezrobocia rejestrowanego wśród osób w wieku produkcyjnym. Według danych Banku Danych Lokalnych liczba bezrobotnych zarejestrowanych w 2013 roku na terenie gminy wyniosła 380 osób. Kobiety stanowiły w tej grupie 47,9%. Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł 11,3%. Wskaźnik ten jest wyższy niż dla województwa lubelskiego (8,7%).

Tabela 13. Struktura bezrobotnych i pracujących w gminie Dzierzkowice w latach 2010-2014.

JEDNOSTKA MIARY		2010	2011	2012	2013	2014
BEZROBOCIE REJESTROWANE						
BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI WG PŁCI						
OGÓŁEM	OSOBA	333	327	347	380	310
MĘŻCZYŹNI	OSOBA	157	157	190	198	163
KOBIETY	OSOBA	176	170	157	182	147
UDZIAŁ BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH W LICZBIE LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM WG PŁCI						
OGÓŁEM	%	9,9	9,7	10,3	11,3	9,3
MĘŻCZYŹNI	%	8,7	8,6	10,4	10,7	8,9
KOBIETY	%	11,3	10,9	10,2	11,9	9,7
PRACUJĄCY WG PŁCI						
OGÓŁEM	OSOBA	254	239	226	233	229
MĘŻCZYŹNI	OSOBA	109	99	112	101	91
KOBIETY	OSOBA	145	140	114	132	138
PRACUJĄCY NA 1000 LUDNOŚCI						
OGÓŁEM	OSOBA	47	44	42	43	43

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zmiany zachodzące na rynku pracy, wynikające z czynników demograficznych i ekonomicznych, warunkują konieczność podjęcia realizacji przedsięwzięć aktywizacyjnych na rzecz wsparcia osób bezrobotnych, poszukujących pracy oraz nieaktywnych zawodowo. Ze względu na konieczność obniżenia bezrobocia, w tym eliminację bezrobocia ukrytego na terenie gminy należy położyć nacisk na szkolenia w dziedzinach związanych z samozatrudnieniem i stymulować rozwój nowych firm oraz prowadzić działania promujące przedsiębiorczość wśród mieszkańców. Należy także podejmować działania dotyczące reorientacji zawodowej osób odchodzących z rolnictwa w celu podejmowania przez nich zatrudnienia poza tą gałęzią gospodarki oraz działania z zakresu włączenia społecznego.

5.5.3. Rolnictwo i leśnictwo

Gmina Dzierzkowice ma charakter rolniczy. Wpływ na to mają dobre warunki glebowe z przewagą kompleksu pszennego i żytniego oraz klimat o długim okresie wegetacyjnym i bez przymrozków. Dominują małe gospodarstwa rolne o ekstensywnym charakterze upraw. Ogółem w gminie są 1 383 gospodarstwa rolne. Szacunkowo tylko 20% z nich sprzedaje wyprodukowane płody rolne. Pozostała część gospodarstw produkuje na własne potrzeby. Ekologiczną produkcją żywności zajmują się tylko 4 posiadające odpowiednie certyfikaty gospodarstwa. Struktura użytkowania gruntów w gminie Dzierzkowice przedstawia się następująco:

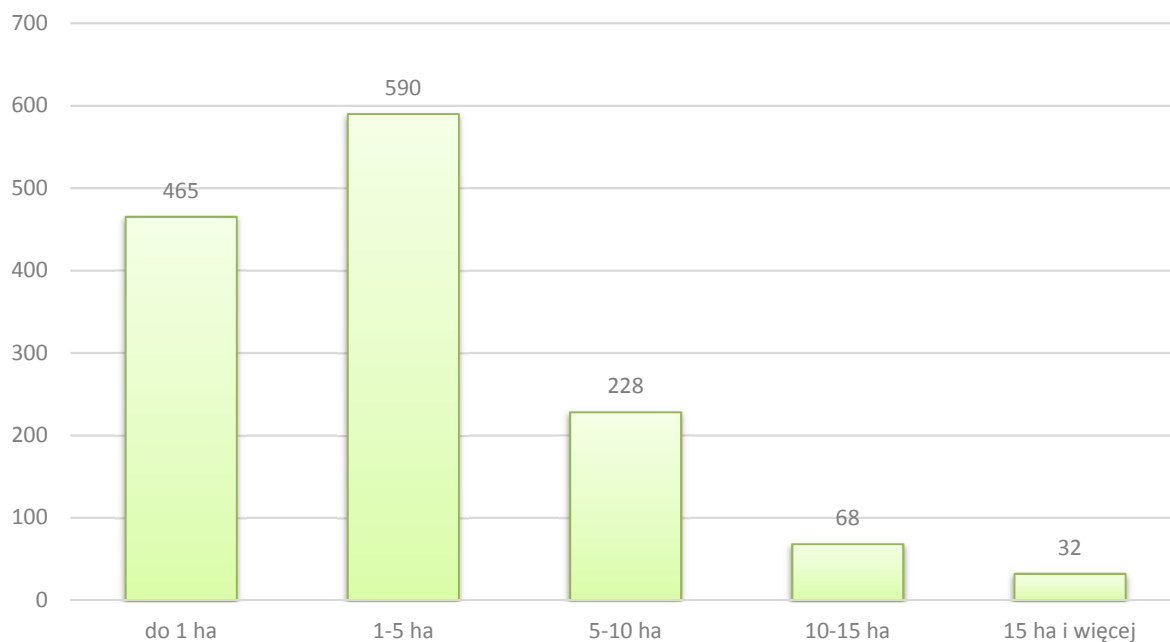
Tabela 14. Struktura użytkowania gruntów w gminie Dzierzkowice w 2015 roku.

RODZAJ UŻYTKOWANIA	POWIERZCHNIA W HA	% POWIERZCHNI UŻYTKÓW ROLNYCH
UŻYTKI ROLNE	6 380,00	100,00%
W TYM:		
GRUNTY ORNE	5 454,00	85,49%
SADY	93,00	1,46%
ŁĄKI TRWAŁE	424,00	6,65%
PASTWISKA TRWAŁE	76,00	1,19%
GRUNTY ROLNE ZABUDOWANE	222,00	3,48%
GRUNTY POD STAWAMI	104,00	1,63%
GRUNTY LEŚNE ORAZ ZADRZEWIENIA I ZAKRZEWIENIA	2 156,00	33,79%
W TYM:		
LASY	2 130,00	33,39%
GRUNTY ZABUDOWANE I ZURBANIZOWANE	8,00	0,13%
W TYM:		
DROGI	141,00	2,21%
GRUNTY POD WODAMI	17,00	0,27%
NIEUŻYTKI	26,00	0,41%
TERENY RÓŻNE	1,00	0,02%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Dzierzkowice.

Aż 1055 z 1383 (76,28%) gospodarstw na terenie gminy Dzierzkowice ma powierzchnię do 5 ha. Gospodarstw liczących powyżej 15 ha jest zaledwie 32. Świadczy to o dużym rozdrobnieniu agrarnym w gminie.

Wykres 26. Powierzchnia gospodarstw rolnych w Gminie Dzierzkowice.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Rysunek 5. Pola uprawne w gminie Dzierzkowice.

Źródło: http://polskaprowincja.pl/index.php/defaultgmina/category/gmina_dzierzkowice; Autor: W. Maluga

Analiza struktury użytkowania gruntów wykazuje, że największą powierzchnię zajmują użytki rolne. Stanowią one 74,28% powierzchni gminy. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej wykazuje, że w gminie występują najkorzystniejsze obszary z punktu widzenia prowadzenia gospodarki rolnej. Gmina dysponuje dobrymi glebami do uprawy roślin. Najbardziej urodzajne gleby, czyli rędziny i mady (I i II klasa bonitacyjna) stanowią 4,7% gruntów ornych. Aż 60% gruntów ornych zajmują natomiast gleby bielcowe należące do III klasy bonitacyjnej.

Najważniejszą uprawą na terenie gminy są zboża. Zajmowana przez nie powierzchnia w 2010 roku wyniosła aż 2 616,19 ha, co stanowiło 87,48% obszaru wszystkich upraw. Wśród zbóż dominowała uprawa mieszanek zbożowych jarych. W gminie były na nią przeznaczone 688,88 ha. Stanowiło to aż 23,03% wszystkich zasiewów. Drugą pod względem zajmowanej powierzchni uprawą był jęczmień jary, który zajmował 559,98 ha (18,72% powierzchni wszystkich zasiewów). Uprawy przemysłowe pokrywały 129,73 ha, stanowiąc 4,34% obszaru przeznaczonego na zasiew. Wśród upraw przemysłowych dominowała produkcja buraków cukrowych oraz rzepaku i rzepiku.

Tabela 15. Powierzchnia zasiewów w gminie Dzierzkowice w roku 2010.

RODZAJ ZASIEWÓW	WARTOŚĆ	% OGÓŁU UPRAW
OGÓŁEM	2 990,74	100,00%
ZBOŻA RAZEM	2 616,19	87,48%
ZBOŻA PODSTAWOWE Z MIESZANKAMI ZBOŻOWYMI	2 450,71	81,94%
PSZENICA OZIMA	424,16	14,18%
PSZENICA JARA	264,80	8,85%
ŻYTO	29,79	1,00%
JĘCZMIEŃ OZIMY	33,01	1,10%
JĘCZMIEŃ JARY	559,98	18,72%
OWIES	187,12	6,26%
PSZENŻYTO OZIME	132,81	4,44%
PSZENŻYTO JARE	106,28	3,55%
MIESZANKI ZBOŻOWE OZIME	23,89	0,80%
MIESZANKI ZBOŻOWE JARE	688,88	23,03%
KUKURYDZA NA ZIARNO	15,44	0,52%
ZIEMNIAKI	76,46	2,56%
UPRAWY PRZEMYSŁOWE	129,73	4,34%
BURAKI CUKROWE	60,75	2,03%
RZEPAK I RZEPIK RAZEM	53,81	1,80%
STRĄCZKOWE JADALNE NA ZIARNO RAZEM	20,99	0,70%
WARZYWA GRUNTOWE	13,40	0,45%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Gmina wyróżnia się dużym udziałem gospodarstw specjalizujących się w hodowli drobiu. Inną istotną w gospodarce rolę odgrywa rybactwo. Znajdują się tu dwa kompleksy stawów, w których hodowane są karpie.

Ze względu na dużą lesistość ważną dziedziną gospodarki jest również leśnictwo. Większość lasów stanowią lasy gospodarcze, gdzie pozyskuje się duże ilości drewna.

5.5.4. Atrakcyjność inwestycyjna gminy

W 2013 roku został opublikowany raport „Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów 2013, Województwo Lubelskie”. Został on opracowany przez ekspertów ze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. W raporcie posłużono się wskaźnikiem potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej (PAI) oceniającym walory lokalizacyjne regionów. Wskaźniki obliczane były dla jednostek różnych szczebli podziału statystycznego (gminy, powiaty, podregiony, województwa). Były to następujące wskaźniki:

- ▽ PAI1 odnoszące się do całości gospodarki regionalnej/narodowej (PAI1_GN) oraz do wybranych sekcji:
- ▽ PAI_C - przemysłu przetwórczego,
- ▽ PAI_G - handlu i napraw,
- ▽ PAI_I - turystyki i gastronomii,
- ▽ PAI_M - działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej.

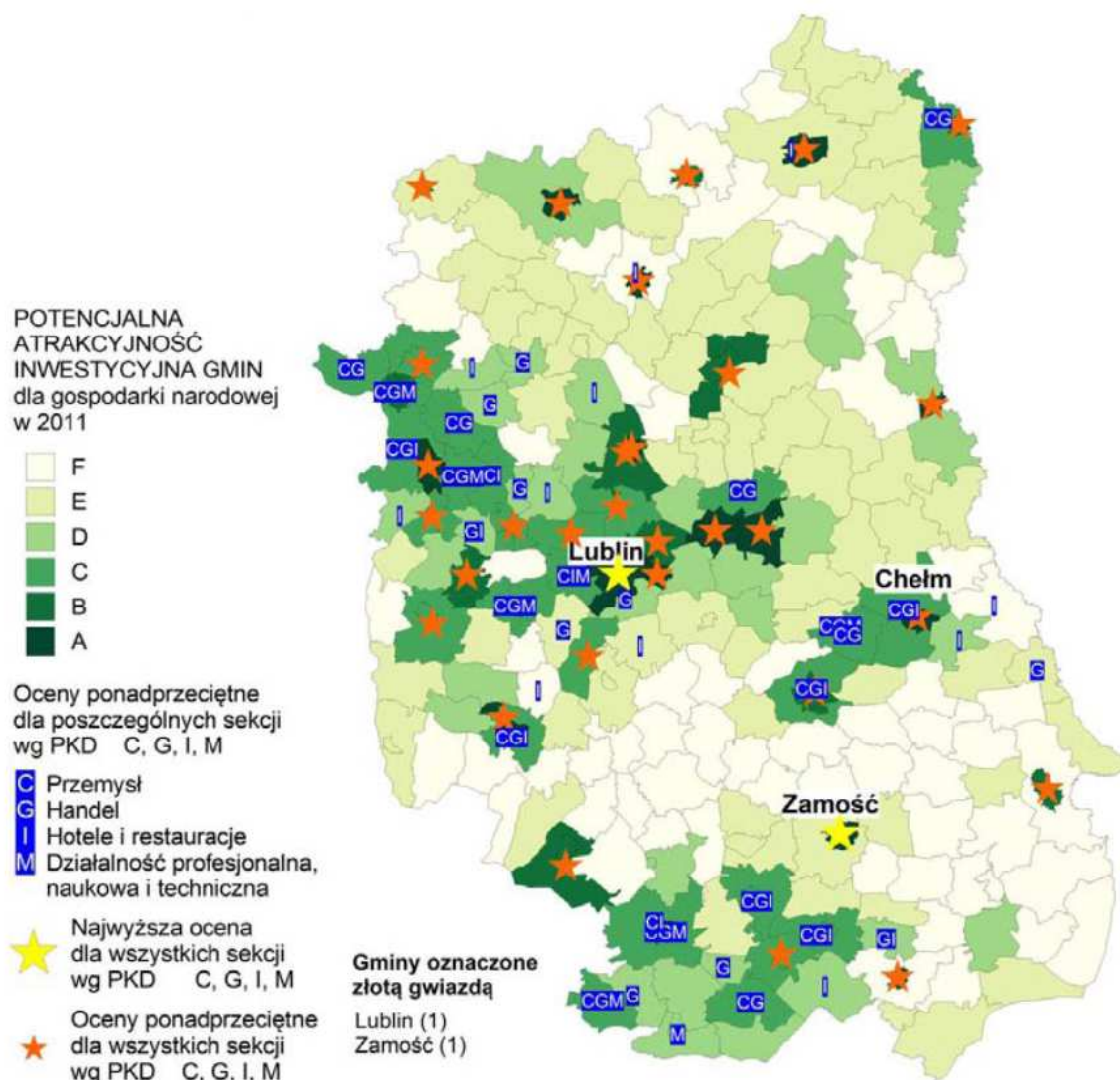
Atrakcyjność w poszczególnych sferach określono na skali od A do F, gdzie A oznaczało region najbardziej atrakcyjny inwestycyjnie, a F obszar o najmniejszej atrakcyjności. Województwo lubelskie zostało przedstawione jako region o bardzo niskiej ogólnej atrakcyjności inwestycyjnej, o czym świadczy przyznanie mu klasy F.

Podobnej ocenie poddano również powiaty i gminy województwa. Powiat kraśnicki na tym tle wypada podobnie jak województwo. W raporcie „Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów 2013”

W porównaniu z powiatem kraśnickim gmina Dzierzkowice wypada nieco lepiej pod względem atrakcyjności inwestycyjnej. Według wskaźnika PAI_GN gminę zaliczono do klasy D. W związku z tym atrakcyjność inwestycyjną gminy można uznać za przeciętną.

Atrakcyjność inwestycyjną gmin województwa lubelskiego przedstawia mapa nr 3.

Mapa 3. Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna gmin województwa lubelskiego.

Źródło: „Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów 2013 Województwo Lubelskie”, Centrum Analiz Regionalnych i Lokalnych.

5.5.5. Turystyka

W „Koncepcji programowo-przestrzennej rozwoju turystyki i rekreacji. Cele i główne kierunki rozwoju sektora turystyki i rekreacji w województwie lubelskim” wskazano następujące czynniki atrakcyjności turystycznej w gminie Dzierzkowice:

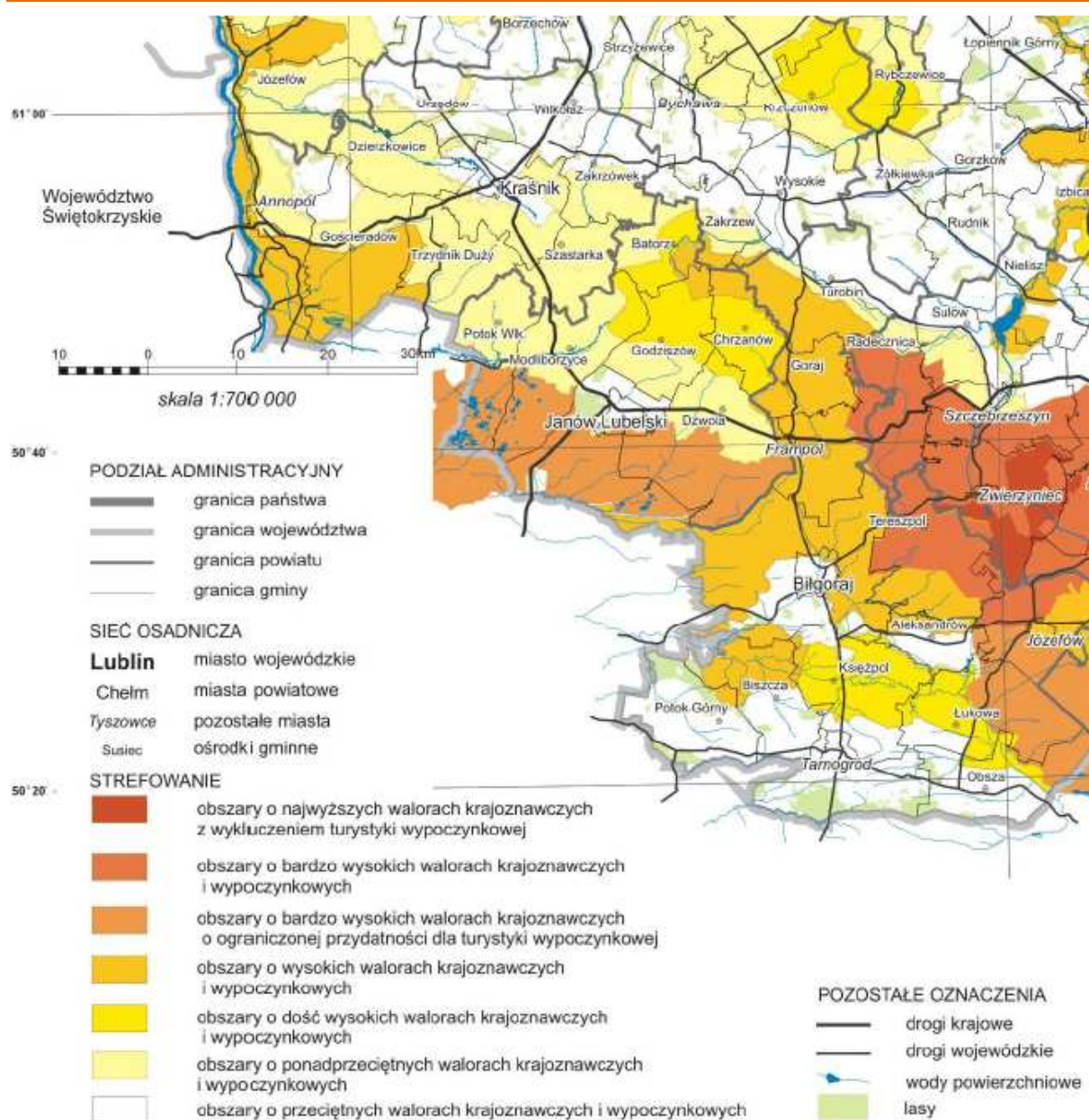
- ▼ występowanie obszarów przyrodniczych o ponadprzeciętnych walorach krajoznawczych i wypoczynkowych
- ▼ sprzyjające warunki klimatyczne dla rozwoju turystyki w okresie zimowym (długi okres zalegania pokrywy śnieżnej)

- ▽ rejon predestynowany do uprawiania turystyki krajoznawczej, kwalifikowanej aktywnej, specjalistycznej, agroturystyki;

W opracowaniu Biura Planowania Przestrzennego jako dominujące formy ruchu turystycznego wskazano:

- ▽ ruch krajoznawczy sezonowy związany z wysokimi walorami przyrodniczymi (ekoturystyka) i kulturowymi
- ▽ turystkę kwalifikowaną aktywną – pobyty w celach rekreacji ruchowej (turystyka piesza, rowerowa, wodna, wędkarstwo).

Mapa 4. Waloryzacja przyrodniczo-krajobrazowa uwarunkowań turystycznych

Źródło: „Koncepcja programowo-przestrzenna rozwoju turystyki i rekreacji. Cele i główne kierunki rozwoju sektora turystyki i rekreacji w województwie lubelskim”, s. 13

Jak już wspomniano czynnikami warunkującymi rozwój turystyki i rekreacji na terenie gminy Dzierzkowice jest występowanie obszarów o walorach krajoznawczych i wypoczynkowych. Niestety stan podstawowej infrastruktury turystycznej na terenie gminy Dzierzkowice jest niezadawalający. Brakuje rozwiniętej bazy gastronomicznej i noclegowej, niezbędnej do stworzenia kompleksowej oferty turystycznej i zapewnienia zadowalającej jakości usług dla potencjalnych turystów. Na terenie gminy funkcjonuje schronisko młodzieżowe w Dzierzkowicach-Woli, które może pomieścić 30 osób. Niezbędnym warunkiem rozwoju turystyki jest rozwój bazy noclegowej, stworzenie nowych ścieżek rowerowych i innych atrakcji, które zachęcą turystów do spędzania wolnego czasu na terenie gminy.

Obszar gminy może również pełnić funkcję zaplecza rekreacyjnego dla Rejonu Kraśnickiego – obszaru o potencjalnej funkcji turystycznej, kształtującego się na bazie Kraśnika i Kraśnickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Do głównych form turystyki i rekreacji mających realne szanse rozwoju w gminie Dzierzkowice należy zaliczyć:

- ▼ turystykę weekendową dla mieszkańców Lubelszczyzny (z wykorzystaniem kompleksów leśnych, sieci wąwozów oraz rzeki Wyżnicy),
- ▼ turystykę rowerową (ścieżki rowerowe biegnące z Kazimierza Dolnego przez Józefów, Urzędów, Dzierzkowice, Kraśnik i dalej na Roztocze),
- ▼ turystykę krajoznawczą i kulturową (m.in. z wykorzystaniem szlaku dziedzictwa kulturowego leżącego na tzw. Trakcie Krakowsko-Wileńskim)
- ▼ agroturystykę.

W grupie czynników ograniczających rozwój sektora turystyki zalicza się: niski stan podstawowej infrastruktury niezbędnej do stworzenia kompleksowej oferty turystycznej i zapewnienia zadowalającej jakości usług, a także brak atrakcyjnej oferty turystycznej zdolnej przyciągnąć i zatrzymać na dłużej turystów.

5.6. Infrastruktura społeczna

5.6.1. Infrastruktura edukacyjna

Do najważniejszych zadań samorządów lokalnych należy dbanie o rozwój edukacji publicznej. W skład infrastruktury oświatowo-edukacyjnej w gminie Dzierzkowice wchodzi trzy szkoły podstawowe, jedno gimnazjum oraz jedno przedszkole.

Tabela 16. Wykaz placówek oświatowych w gminie Dzierzkowice.

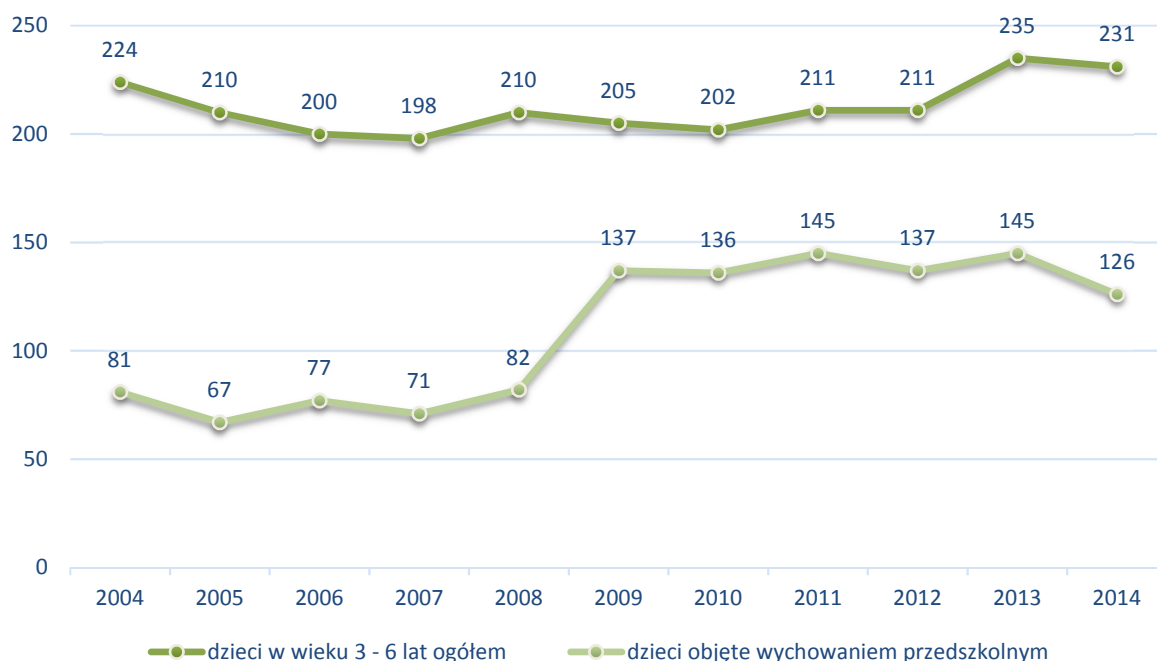
Lp.	NAZWA PLACÓWKI	LICZBA DZIECI
1	ZESPÓŁ PLACÓWEK OŚWIATOWYCH W TERPENTYNIE	
	W SKŁAD KTÓREGO WCHODZĄ:	
	GIMNAZJUM	137
	SZKOŁA PODSTAWOWA	215
	PRZEDSZKOLE	22
	FILIA SZKOŁY PODSTAWOWEJ W DZIERZKOWICACH- WOLI	19
	W TYM PUNKT PRZEDSZKOLNY	14
	SZKOLNE SCHRONISKO MŁODZIEŻOWE (30 MIEJSC NOCLEGOWYCH)	
	ODZIAŁY PRZEDSZKOLNE W FILII DZIERZKOWICE WOLA	5
	ODZIAŁY PRZEDSZKOLNE W SP W TERPENTYNIE	29
2	PUBLICZNA SZKOŁA PODSTAWOWA W WYŻNICY PROWADZONA PRZEZ STOWARZYSZENIE	
	W SKŁAD KTÓREGO WCHODZĄ:	
	SZKOŁA PODSTAWOWA	45
	ODDZIAŁ PRZEDSZKOLNY	7
	PUNKT PRZEDSZKOLNY	25
3	PUBLICZNA SZKOŁA PODSTAWOWA W LUDMIŁÓWCE PROWADZONA PRZEZ STOWARZYSZENIE	
	W SKŁAD KTÓREGO WCHODZĄ:	
	SZKOŁA PODSTAWOWA	37
	ODDZIAŁ PRZEDSZKOLNY	11
	PUNKT PRZEDSZKOLNY	13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy.

Sieć placówek oświatowych w gminie Dzierzkowice jest dobrze rozwinięta. Działają tu trzy szkoły podstawowe znajdujące się w miejscowościach Terpentyna, Wyżnica i Ludmiłówka. W gminie funkcjonuje również jedno gimnazjum, zlokalizowane w Terpentynie. W Dzierzkowicach–Woli znajduje się filia szkoły podstawowej jako część Zespołu Placówek Oświatowych w Terpentynie. Ponadto w Terpentynie działa także przedszkole, a punkty i oddziały przedszkolne funkcjonują w Ludmiłówce, Wyżnicy i Dzierzkowicach Woli.

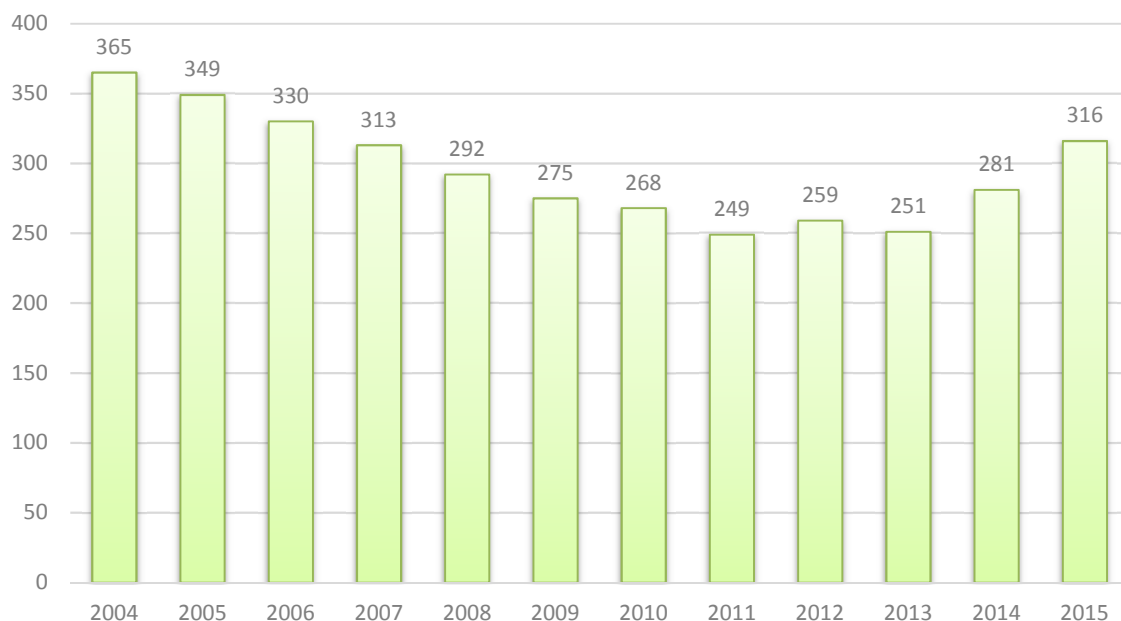
Jak ilustruje poniższy wykres w ciągu 11 lat wzrosła ogólna liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. W 2004 roku wychowaniem przedszkolnym na terenie gminy zostało objętych 36,2% dzieci, natomiast w 2014 już 54,5%. Niestety w roku 2014 zaobserwować można niewielki spadek liczby przedszkolaków w stosunku do roku poprzedniego. Tym samym w najbliższych latach rola gminy Dzierzkowice będzie polegała na zabezpieczeniu możliwości uczęszczania do przedszkoli przez wszystkie dzieci z jej obszaru.

Wykres 27. Stosunek wszystkich dzieci w wieku 3-6 lat do dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na terenie gminy Dzierzkowice w latach 2004-2014.

W ciągu 12 lat liczba uczniów w szkołach podstawowych w gminie Dzierzkowice spadła o 49 osób (13,42%). W ostatnich trzech latach notowany jest natomiast powolny wzrost liczby uczniów.

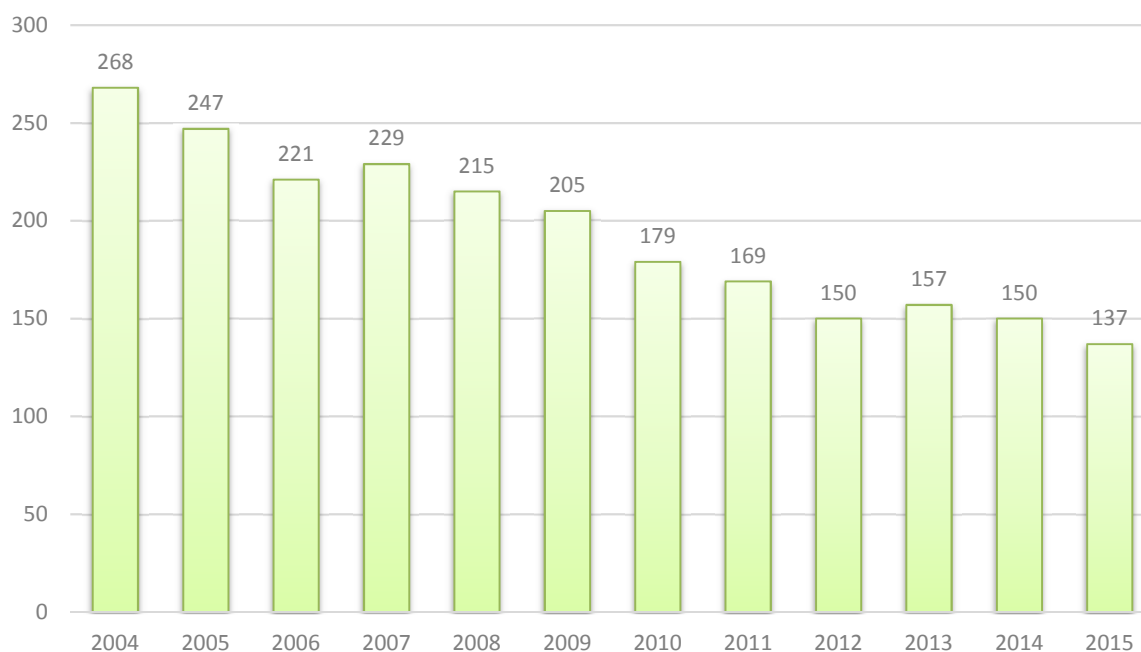
Wykres 28. Liczba uczniów uczęszczających do szkół podstawowych w latach 2004-2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS i danych Urzędu Gminy Dzierzkowice.

Znacznie większy spadek liczby uczniów w omawianym okresie wystąpił w szkołach gimnazjalnych. Jeszcze w 2004 roku uczniów było 268, podczas gdy w 2015 już tylko 137. Tak więc w ciągu 12 lat liczba osób uczęszczających do szkół gimnazjalnych na terenie gminy zmalała niemalże o połowę (48,9%)

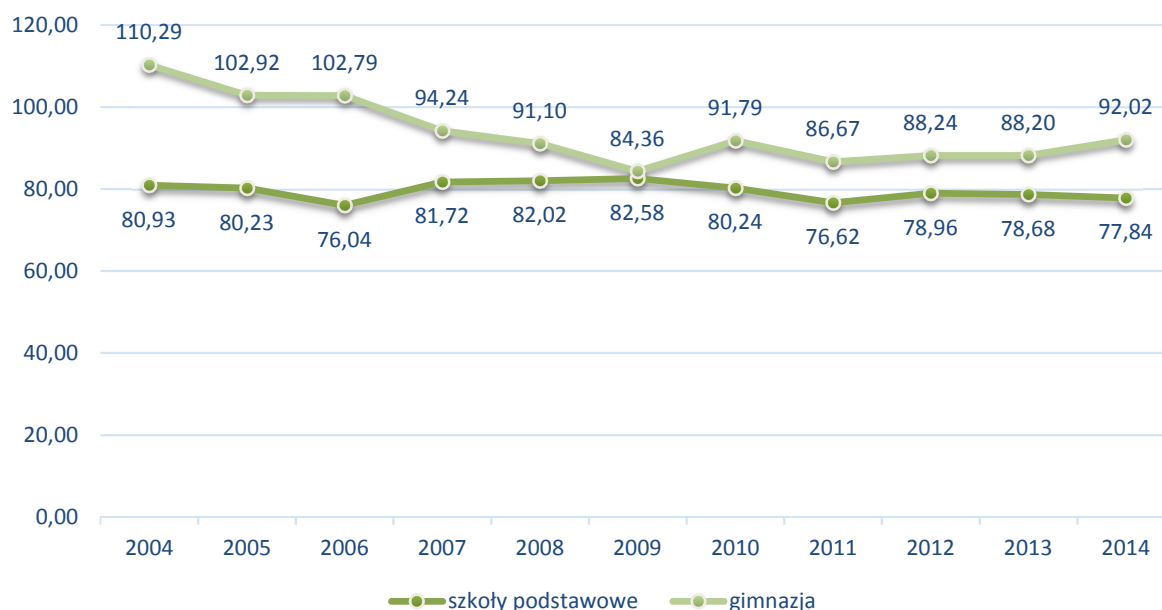
Wykres 29. Liczba uczniów uczęszczających do szkół gimnazjalnych w latach 2004-2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS i danych Urzędu Gminy Dzierzkowice.

Współczynnik skolaryzacji brutto stanowi miarę relacji liczby osób uczących się (stan na 1 września) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan na 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. W sytuacji gdy wskaźnik ten osiąga miarę powyżej 100 oznacza, że do szkół zlokalizowanych na terenie gminy uczęszczają osoby spoza jej obrębu. Wartość współczynnika poniżej 100 oznacza sytuację odwrotną, kiedy to dzieci zamieszkujące w gminie uczęszczają do placówek oświatowych znajdujących się na terenie innych jednostek samorządowych. Jak wynika z uzyskanych danych współczynnik skolaryzacji brutto, zarówno na poziomie edukacji podstawowej jak i gimnazjalnej, utrzymywał się na dosyć wysokim poziomie. Analiza współczynnika skolaryzacji na przestrzeni ostatnich lat wskazuje, że część osób uczęszcza do szkół podstawowych zlokalizowanych poza obrębem gminy Dzierzkowice. Wskaźnik ten w 2014 roku dla szkół podstawowych wyniósł 77,84%. Lepiej sytuacja wygląda w przypadku szkół gimnazjalnych, dla których wskaźnik oscyluje w granicy 90% (w 2014 było to 92,02%). Odptyw osób do placówek oświatowych znajdujących się poza gminą Dzierzkowice może być spowodowany bliskością miasta powiatowego Kraśnika oraz może się wiązać z faktem dowożenia dzieci do szkół zlokalizowanych w niedalekiej odległości od miejsc pracy rodziców.

Wykres 30. Współczynnik skolaryzacji brutto w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS i danych Urzędu Gminy Dzierzkowice.

Szkoła Podstawowa w Ludmiłównie prowadzona jest przez Stowarzyszenie "Szansa dla Ludmiłówny". Powstała ona 1 września 2009 roku po likwidacji wcześniejszej szkoły przez gminę. Oprócz funkcji dydaktycznych szkoła pełni funkcję ośrodka kultury w środowisku lokalnym. Organizowane są imprezy środowiskowe integrujące mieszkańców wsi. Uczniowie zapewniają oprawę artystyczną uroczystości państwowych, kościelnych, gminnych. Biorą udział w konkursach, olimpiadach, zawodach sportowych. Szkoła współpracuje z instytucjami działającymi na terenie gminy i powiatu. W szkole zatrudnionych jest 11 nauczycieli. Zespół Placówek Oświatowych im. Batalionów Chłopskich w Terpentynie zatrudnia obecnie 44 nauczycieli. Szkoła jest także centrum życia kulturalnego w miejscowości.

Stowarzyszenie „Razem dla przyszłości” z siedzibą w Szkole Podstawowej w Wyżnicy funkcjonuje od 3 czerwca 2013 r., dnia wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Członkami stowarzyszenia są pracownicy szkoły i mieszkańcy wsi: Wyżnica, Kolonia Wyżnica, Wyżnianka, Kolonia Wyżnianka. Stowarzyszenie realizuje swoje cele statutowe głównie poprzez prowadzenie szkoły, oddziału przedszkolnego i punktu przedszkolnego oraz podejmowanie różnorodnych inicjatyw na rzecz środowiska lokalnego. Grono pedagogiczne liczy 12 nauczycieli w tym dyrektor szkoły. W szkole jest ponadto zatrudnionych 3 pracowników obsługi.

Szkoły działające na terenie gminy mają dobry stan techniczny, są wyposażone w pomoce naukowe, pracownie komputerowe, biblioteki oraz boiska. Ponadto ZPO w Terpentynie dysponuje salą logopedyczną, gabinetem specjalistycznym, świetlicą szkolną, salą gimnastyczną, salą do zajęć korekcyjnych, placem zabaw, Izbą Pamięci, stołówką szkolną i sklepikiem. W szkole podstawowej w Ludmiłównie znajduje się stołówka dla uczniów a zajęcia z W-F odbywają się na placu zabaw, uczniowie korzystają z wyjazdów na basen do Kraśnika. Prowadzone są następujące zajęcia dodatkowe: język angielski - punkt przedszkolny, religia w szkole podstawowej i w punkcie przedszkolnym, koło teatralne, zajęcia taneczne dla klas I-

III, zajęcia z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego przygotowujące do sprawdzianu w kl. VI.

W budynku Szkoły Podstawowej w Dzierzkowicach-Woli – filii Zespołu Placówek Oświatowych w Terpentynie od 2015 działa Schronisko Młodzieżowe. Może ono pomieścić ok. 30 osób.

5.6.2. Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Opiekę medyczną w gminie zapewnia jeden ośrodek zdrowia Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „NASZ LEKARZ” w Dzierzkowicach-Terpentynie, który obsługuje mieszkańców w zakresie podstawowych usług medycznych. W zakresie opieki specjalistycznej i szpitalnej mieszkańcy gminy korzystają natomiast ze szpitali w Kraśniku i Lublinie.

Liczbę porad lekarskich w latach 2004-2014 obrazuje poniższy wykres.

Wykres 31. Liczba porad lekarskich w latach 2004-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Realizacją zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Dzierzkowice zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej. Finansowanie pomocy społecznej odbywa się ze środków:

- ▽ budżetu gminy z przeznaczeniem na finansowanie zadań własnych,
- ▽ dotacji celowych budżetu centralnego z przeznaczeniem na realizację zadań zleconych gminie z zakresu pomocy społecznej.

Do zadań Ośrodka Pomocy Społecznej należy:

- ▽ udzielenie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- ▽ przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- ▽ przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- ▽ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;

- ▽ organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania;
- ▽ organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- ▽ sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- ▽ opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia
realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
- ▽ podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- ▽ praca socjalna.

Tabela 17. Formy pomocy społecznej realizowanej w gminie w latach 2012 – 2015

LP.	FORMY POMOCY	LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH			
		2012	2013	2014	2015 ZA 3 KWARTAŁY
	LICZBA OSÓB OGÓŁEM KORZYSTAJĄCA	419	396	372	288
	Z POMOCY SPOŁECZNEJ				
1	ZASIŁEK STAŁE	16	18	19	21
2	ZASIŁEK OKRESOWY	184	151	160	101
3	DOŻYWIANIE DZIECI W SZKOŁACH	91	84	79	78
4	DOŻYWIANIE DZIECI Z TZW. LISTY DYREKTORSKIEJ	6	3	14	14
5	DOŻYWIANIE DLA OSÓB DOROSŁYCH	0	10	30	0
6	ZASIŁEK CELOWY W ZWIĄZKU ZE ZDARZENIEM LOSOWYM	5	1	0	1
7	ZASIŁEK CELOWY	247	247	262	93
8	W TYM: SPECJALNY ZASIŁEK CELOWY	87	59	43	25
9	SPECJALISTYCZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE	0	0	0	0
10	USŁUGI OPIEKUŃCZE	7	9	9	6

11	OSOBY OBJĘTE PRACĄ SOCJALNĄ	195	190	217	288
12	OSOBY OBJĘTE KONTRAKTEM SOCJALNYM	17	9	8	0
13	OSOBY OBJĘTE WSPARCIEM ASYSTENTA RODZINY	0	0	0	30
14	LICZBA WDROŻONYCH PROCEDUR „NIEBIESKA KARTA”	8	13	18	16
15	LICZBA OSÓB PRZEBYWAJĄCYCH W DOMACH OPIEKI SPOŁECZNEJ	4	4	3	4
PRZYCZYNY KORZYSTANIA Z POMOCY SPOŁECZNEJ					
17	UBÓSTWO	260	294	287	241
18	BEZDOMNOŚĆ	0	0	0	0
19	POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	115	137	39	32
20	W TYM: WIELODZIELNOŚĆ	109	128	32	27
21	BEZROBOCIE	237	237	192	146
22	NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	103	112	119	105
23	DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	113	97	60	20
24	BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO	73	97	136	64
25	W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	8	6	3	0
26	RODZINY WIELODZIELNE	42	15	18	15
27	PRZEMOC W RODZINIE	0	0	0	0
28	ALKOHOLIZM	10	12	9	6
29	NARKOMANIA	0	0	0	0
30	TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	4	0	0	1
31	ZDARZENIE LOSOWE	6	2	0	1
32	SYTUACJA KRYZYSOWA	0	0	0	0
33	PROGNOZA LICZBY OSÓB, KTÓRE BĘDĄ KORZYSTAĆ Z POMOCY SPOŁECZNEJ.				
OGÓŁEM:		419	396	372	300

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Dzierzkowice.

5.6.3. Infrastruktura sportowa

Sport w gminie Dzierzkowice rozwija się głównie przy szkołach z uwagi na dość dobrze rozwiniętą infrastrukturę. Głównym ośrodkiem, przy którym funkcjonują kluby sportowe jest Zespół Placówek Oświatowych w Terpentynie. Działa tu Uczniowski Ludowy Klub Sportowy Dzierzkowice oraz Uczniowski Tenisowy Klub Sportowy. ULKS prowadzi dwie sekcje: piłki nożnej i tenisa stołowego. UTKS skupia ok. 30 dzieci w wieku 4-9 lat w trzech grupach wiekowych. Kluby korzystają z istniejącej infrastruktury sportowej.

W gminie zlokalizowana jest następująca infrastruktura sportowa:

- ▼ boisko sportowe przy ZPO w Terpentynie,
- ▼ boisko sportowe przy filii szkoły podstawowej –Dzierzkowice-Wola,
- ▼ boisko sportowe w Ludmiłówce,
- ▼ boisko sportowe przy szkole podstawowej w Wyżnicy,
- ▼ place zabaw w miejscowościach: Dzierzkowice-Rynek, Dzierzkowice-Zastawie, Ludmiłówka, Dzierzkowice-Wola, Wyżnica, Dzierzkowice- Podwody, Sosnowa Wola.
- ▼ siłownia gminna w Terpentynie,
- ▼ siłownia zewnętrzna w Terpentynie.

5.6.4. Infrastruktura kultury

Działalnością kulturalno-oświatową w gminie Dzierzkowice zajmuje się Gminny Ośrodek Kultury mieszczący się w budynku OSP w Terpentynie. W GOK działają zespoły tańca ludowego, grupy wokalne i instrumentalne.

Na terenie gminy funkcjonują zespoły śpiewacze: w Dzierzkowicach Woli, Sosnowej Woli i Dzierzkowicach-Zastawiu. Zespół Śpiewaczy z Dzierzkowic-Zastawia jest najbardziej utytułowaną i najdłużej działającą grupą wokalną gminy Dzierzkowice. Wszystkie zespoły biorą udział w wielu cyklicznych przeglądach muzycznych, w tym w Przeglądzie Kolęd, Pastoralek i Widowisk Kolędniczych, również w Ogólnopolskim Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą.

Działalność Gminnego Ośrodka Kultury obejmuje prowadzenie Gminnej Biblioteki Publicznej. Biblioteka rozwija działalność kulturalnooświatową: spotkania z ciekawymi ludźmi, konkursy, wystawy, zajęcia z dziećmi i spotkania z dorosłymi. Ponadto Gminna Biblioteka Publiczna w Dzierzkowicach posiada bogaty, uaktualniany na bieżąco księgozbiór, na który składa się prawie 6 tysięcy książek. Od 2004 roku w bibliotece działa Koło Przyjaciół Biblioteki. Biblioteka posiada swoją filię w Dzierzkowicach Woli.

Rysunek 6. Gminna Biblioteka Publiczna w Dzierzkowicach.

Źródło: <http://www.dzierzkowice.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-50>

Ważną funkcję kulturalną w życiu mieszkańców gminy pełnią również remizy strażackie. Zostały one przekazane gminie obecnie funkcjonują w użyczeniu Gminnego Ośrodka Kultury jako Wiejskie Domy Kultury.

Tabela 18. Remizy strażackie w gminie Dzierzkowice

L.P.	REMIZA STRAŻACKA	JEDNOSTKA OSP
1.	BUDYNEK OCHOTNICZEJ STRAŻY POŻARNEJ W TERPENTYNIE	OSP DZIERZKOWICE-RYNEK
2.	WIEJSKI DOM KULTURY W DZIERZKOWICACH WOLI	OSP DZIERZKOWICE-WOLA
3.	DOM WIEJSKI W LUDMIŁÓWCE	OSP LUDMIŁÓWKA
4.	ŚWIETLICA WIEJSKA W SOSNOWEJ WOLI	OSP SOSNOWA WOLA
5.	ŚWIETLICA WIEJSKA W WYŻNICY	OSP WYŻNICA

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy.

Na terenie gminy działają organizacje pozarządowe. Są to: Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „DZIERZKOWICE”, Uczniowski Tenisowy Klub Sportowy w Dzierzkowicach, Stowarzyszenie „Szansa dla Ludmiłówki”, Stowarzyszenie „Razem dla przyszłości”, Stowarzyszenie „Wokół Dzierzkowic”, Stowarzyszenie Sosnowa Wola.

Gmina Dzierzkowice jest członkiem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Ziemi Krańnickiej. Partnerstwu udało się zrealizować szereg wspólnych działań i pozyskać środki na realizację strategicznych inwestycji w zakresie infrastruktury, edukacji i kultury.

5.6.5. Bezpieczeństwo publiczne

Komisariat Policji w Kraśniku obsługuje swoim zasięgiem część gminy miejskiej Kraśnik oraz dwie gminy wiejskie Urzędów i Dzierzkowice. Liczący 32 policjantów komisariat, obsługuje około 35 tysięcy mieszkańców. W swoich działaniach wspomagany jest przez policjantów Ruchu Drogowego oraz policjantów Pionu Kryminalnego Komendy Powiatowej Policji w Kraśniku. Komisariat Policji w Kraśniku wchodzi w skład Komendy Powiatowej Policji Kraśniku. Mieści on się w budynku murowanym położonym przy ulicy Eugeniusza Kwiatkowskiego 8. Wyposażony jest w sprzęt transportowy przydzielony przez KWP w Lublinie - Wydział Transportowy. Sprzęt transportowy wymaga ciągłego uzupełniania z uwagi na jego wyeksploatowanie.

Najczęściej popełnianymi przestępstwami na terenie gminy Dzierzkowice są:

- ▼ kradzież cudzej rzeczy,
- ▼ kradzież z włamaniem,
- ▼ uszczerbek na zdrowiu,
- ▼ bójka lub pobicie,
- ▼ uszkodzenie rzeczy,
- ▼ prowadzenie pojazdu pod wpływem alkoholu,
- ▼ wypadki,
- ▼ narkomania,
- ▼ przestępstwa przeciwko rodzinie.

Ogółem w okresie od 1 stycznia 2012 roku do 31 grudnia 2014 roku popełniono na terenie gminy Dzierzkowice 212 przestępstwa, a także zanotowano 926 wykroczenia w ruchu drogowym. Wskaźnik wykrywalności przestępstw w gminie obrazuje poniższe zestawienie.

Tabela 19. Wskaźnik wykrywalności przestępstw.

ROK	LICZBA PRZESTĘPSTW	WYKRYWALNOŚĆ PRZESTĘPSTW
2012	34	70,4%
2013	36	69,5%
2014	20	60,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Kraśniku

W okresie 2012–2014 roku na terenie gminy Dzierzkowice stwierdzono ogółem 90 przestępstw kryminalnych a wskaźnik umorzeń dochodzeń wynosił 33,37% - z uwagi na niewykrycie sprawcy przestępstwa.

5.6.6. Sytuacja mieszkaniowa

Zabudowa mieszkaniowa w gminie Dzierzkowice ukształtowana została w oparciu o podstawową i tradycyjną funkcję gminy jaką jest rolnictwo. Dominuje budownictwo charakterystyczne dla osadnictwa wiejskiego pod względem formy i funkcji tj. budynek mieszkalny jednorodzinny z towarzyszącą zabudową związaną z działalnością gospodarczą mieszkańców. Sieć osadnicza rozmieszczona jest dość równomiernie. Pod względem typologii

osadnictwa przeważają wsie-ulicówki charakteryzujące się zwartą zabudową mieszkaniową po obu stronach. W gminie występują także miejscowości typu rzędówka, ciągnące się wzdłuż prostej drogi z luźną zabudową, często występującą tylko po jednej stronie drogi oraz osady mające charakter przysiółków. Jednym z podstawowych czynników oceny warunków życia jest ocena warunków mieszkaniowych. Na terenie gminy przeważa zabudowa zagrodowa, budownictwo indywidualne o jednej lub dwóch kondygnacjach mieszkalnych. Na terenie gminy znajduje się 1624 budynków mieszkalnych. W gminie znajduje się ponadto blok SKR, tzw. „Dom Nauczyciela”. Gmina dysponuje również lokalami socjalnymi w budynku tzw. „mleczarni”. Mieszkańcy gminy Dzierzkowice nie wykazują zainteresowania budownictwem wielorodzinnym, natomiast istnieje duże zainteresowanie budownictwem indywidualnym. Zasoby i budownictwo mieszkaniowe w Gminie Dzierzkowice (dane BDL z 31.12.2014) przedstawiają się następująco:

- ▼ liczba mieszkań ogółem: 1631
- ▼ przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m² – 96,1
- ▼ przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w m² na osobę – 29,2

Większość mieszkań jest wyposażona w instalacje techniczno- sanitarne. W gminie 87,7% mieszkań posiada wodociąg, łazienkę posiada 68,9% gospodarstw a centralne ogrzewanie 59,9% mieszkań.

Poniższa tabela zawiera szczegółowe dane na temat zasobów mieszkaniowych w gminie Dzierzkowice w latach 2011-2014

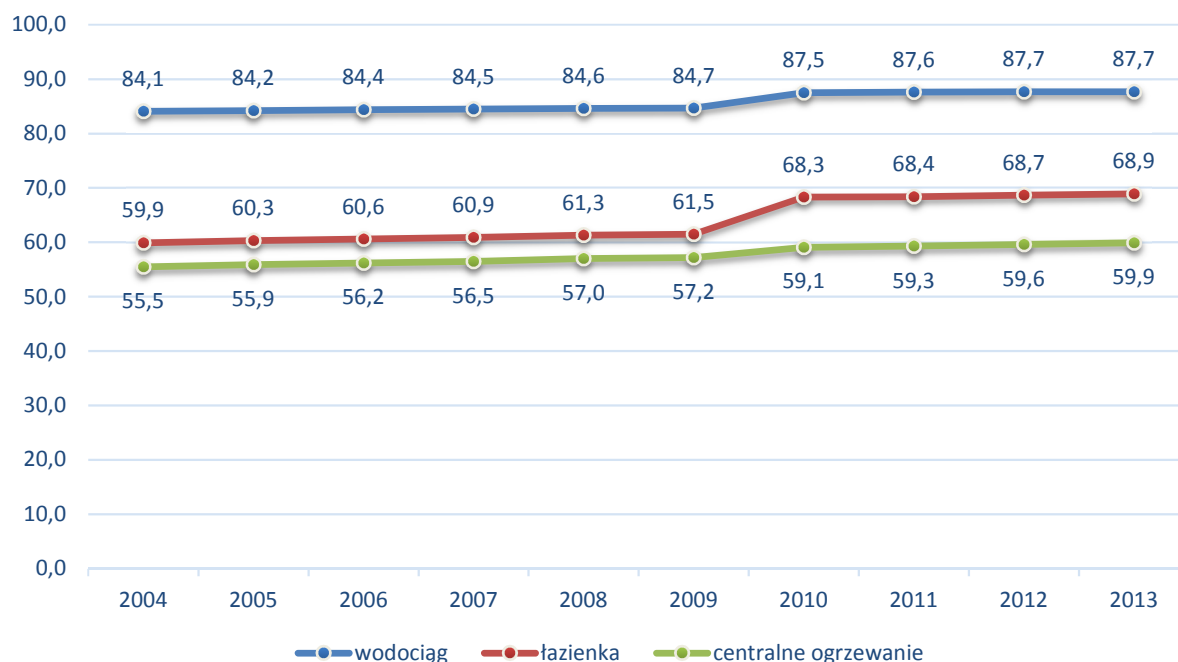
Tabela 20. Zasoby mieszkaniowe w latach 2011 – 2014.

	2011	2012	2013	2014
BUDYNKI MIESZKALNE	1567	1579	1590	1603
MIESZKANIA	1 600	1 613	1 624	1 631
IZBY	6 802	6 882	6 939	6 975
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKAŃ [m²]	152 932	154 611	156 047	157 039
PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA 1 MIESZKANIA [m²]	95,6	95,9	96,1	96,3
PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKANIA NA 1 OSOBĘ [m²]	28,3	28,8	28,8	29,2
MIESZKANIA NA 1000 MIESZKAŃCÓW	295,9	300,7	300,0	303,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Poniższy wykres zawiera szczegółowe dane dotyczące odsetka mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne w latach 2004-2014.

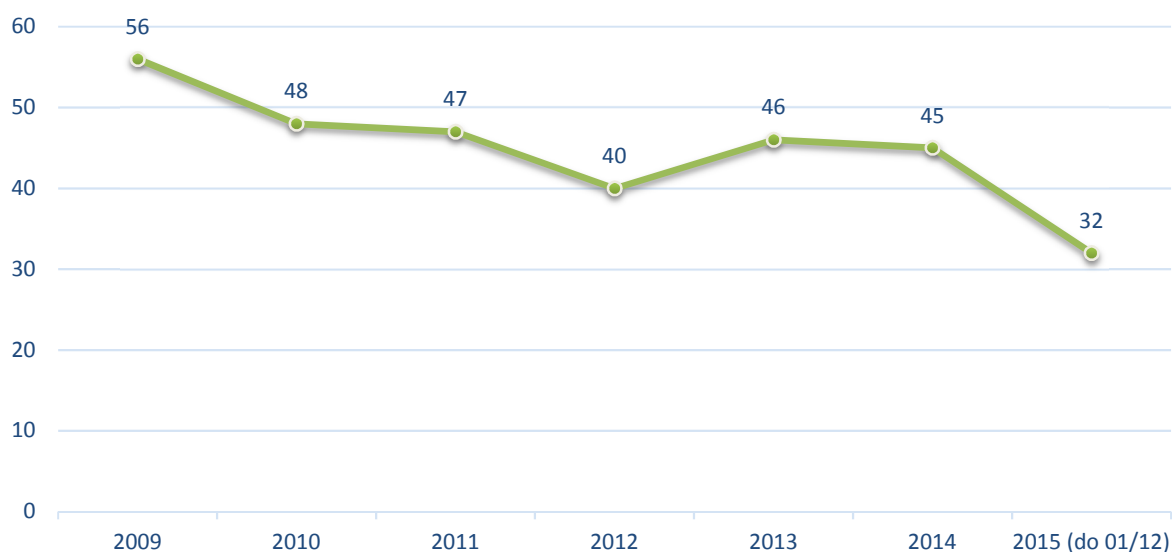
Wykres 32. Mieszkania wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Jak wynika z poniższego wykresu w 2015 roku zmniejszyła się liczba wydawanych pozwoleń na budowę. Spadek ten jest związany ze zmianą przepisów prawa budowlanego. Stanowi ono, iż obecnie na budynek mieszkalny na własnej działce, jeśli nie oddziałuje na działki sąsiednie wymagane jest tylko zgłoszenie a nie pozwolenie na budowę. Poniższy wykres przedstawia liczbę wydanych pozwoleń w latach 2009-2015.

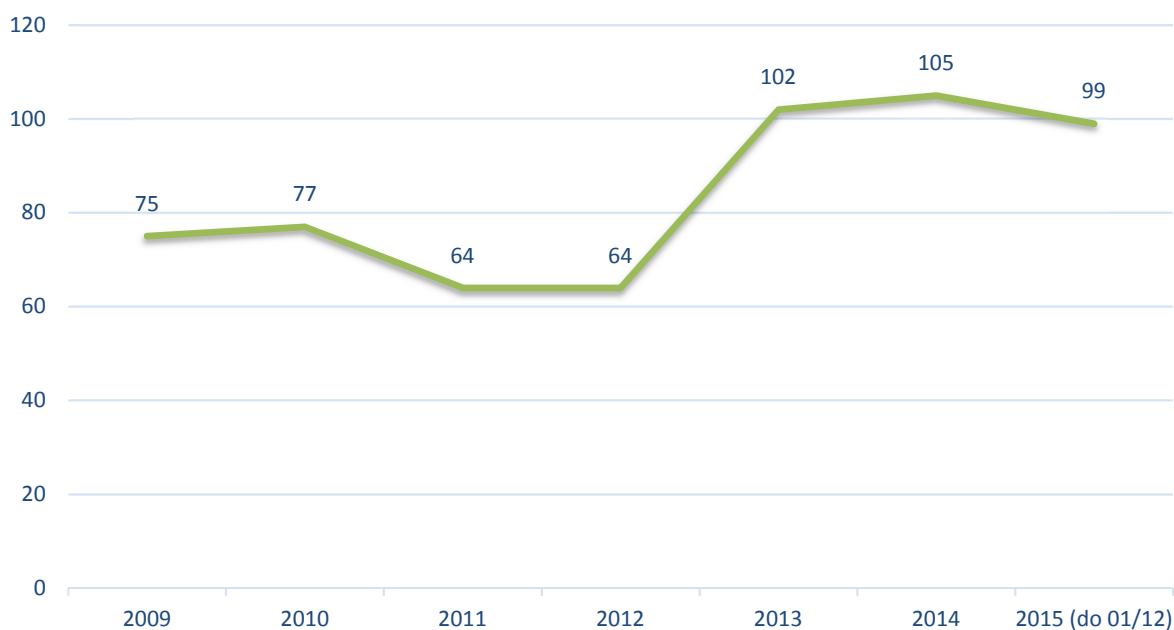
Wykres 33. Liczba wydanych pozwoleń na budowę w latach 2009-01.12.2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy.

Jak ilustruje powyższy wykres w ostatnich latach wzrosła liczba zgłoszeń robót nie wymagających pozwolenia na budowę. W 2015 roku (stan na 01/12) było ich 99.

Wykres 34. Liczba zgłoszeń robót nie wymagających pozwolenia na budowę.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy.

Na terenie gminy znajdują się dwa budynki wielorodzinne (bloki) – oba w miejscowości Terpentyna. Pierwszy to dawny „blok nauczycielski” przed laty wykupiony przez mieszkańców. Mieszka tam 12 rodzin. W drugim znajdowały się mieszkania pracowników Spółdzielni Kótek Rolniczych (która w okresie swojej świetności prowadziła działalność produkcyjno-usługową). Obecnie budynek wykupiony jest przez mieszkańców. Mieszka tam 11 rodzin.

Gmina dysponuje trzema mieszkaniami socjalnymi z czego dwa znajdują się w kontenerze mieszkalnym w miejscowości Wyżnianka. Gmina posiada również 5 mieszkań komunalnych.

Obecnie na terenie gminy Dzierzkowice utrzymuje się duże zainteresowanie terenami budowlanymi. Trwa ono od kilku lat, a zainteresowanie przekształcaniem terenów rolnych na budowlane ciągle rośnie. Gmina Dzierzkowice wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców w ostatnich latach dokonała zmian w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego. Również w roku 2015 przystąpiono do procedury zmian w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego oraz Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego.

5.6.7. Jakość życia w gminie

Jak wynika z analizy statystyczno-diagnostycznej w gminie Dzierzkowice w ciągu 12 lat nieznacznie przybyło mieszkańców, co związane jest głównie z osiedlaniem się na jej terenie mieszkańców Kraśnika. Narastający problem może jednakże stanowić ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracji. Analiza struktury ludności wg ekonomicznych grup wieku wskazuje na to, że w gminie rośnie odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym. Maleje natomiast udział procentowy osób w wieku przedprodukcyjnym.

Na jakość życia w gminie bardzo duży wpływ ma sytuacja mieszkaniowa. Jak wykazano wcześniej, na terenie gminy przeważa zabudowa zagrodowa, budownictwo indywidualne o jednej lub dwóch kondygnacjach mieszkalnych. Na terenie gminy znajduje się 1624 budynków mieszkalnych. Gmina dysponuje ponadto lokalami socjalnymi. Większość mieszkań jest wyposażona w instalacje techniczno- sanitarne. W gminie 87,7% mieszkań posiada wodociąg, łazienkę posiada 68,9% gospodarstw a centralne ogrzewanie posiada 59,9% mieszkań. Sieć gazowa na terenie gminy jest bardzo dobrze rozwinięta. Z instalacji gazowej w gminie korzysta 47% mieszkańców.

Analiza danych dotyczących sytuacji w województwie i powiecie, wskazuje na to, że poziom wykształcenia mieszkańców rośnie, czego odzwierciedleniem jest zwiększający się odsetek osób z wykształceniem wyższym i malejący udział osób z wykształceniem podstawowym. Jest to możliwe dzięki lepszej dostępności dzieci i młodzieży do coraz wyższej jakości form edukacji.

Gwarantem wysokiej jakości życia w gminie jest dobra infrastruktura ochrony zdrowia. Na terenie gminy tylko jeden podmiot świadczy podstawowe usługi zdrowotne. Jest to Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „NASZ LEKARZ” zlokalizowany w Dzierzkowicach-Terpentynie. W zakresie opieki specjalistycznej i szpitalnej mieszkańcy są zmuszeni korzystać ze szpitali Kraśnika i Lublinie.

Poziom bezpieczeństwa publicznego w gminie należy uznać za przeciętny. Liczący 32 policjantów Komisariat Policji w Kraśniku, obsługuje około 35 tysięcy mieszkańców. Przekłada się to na fakt, że w 2014 roku wykrywalność przestępstw wyniosła 60%.

Zgodnie z metodologią Krajowego Raportu o Rozwoju Społecznym², na podstawie wskaźnika rozwoju społecznego - HDI (Human Development Indeks), który na poziomie lokalnym stanowi użyteczne narzędzie do analizy źródeł obecnych i przyszłych problemów, powiat kraśnicki został zakwalifikowany do powiatów o niskim wskaźniku rozwoju społecznego. Pomiaru rozwoju społecznego dokonano na podstawie trzech istotnych elementów ludzkiego życia: długości życia (zdrowie), wiedzy (edukacja) oraz poziomu dochodu – zamożności. W powiecie kraśnickim najniższą wartość przyjmuje wskaźnik zamożności, który został ustalony na podstawie średniego poziomu zamożności mieszkańców. Jego wartość wynika przede wszystkim z niskich zarobków mieszkańców powiatu oraz dużego udziału osób niepracujących. Zarówno wskaźnik zdrowia jak i edukacji zostały w raporcie ocenione jako przyjmujące wartość średnią.

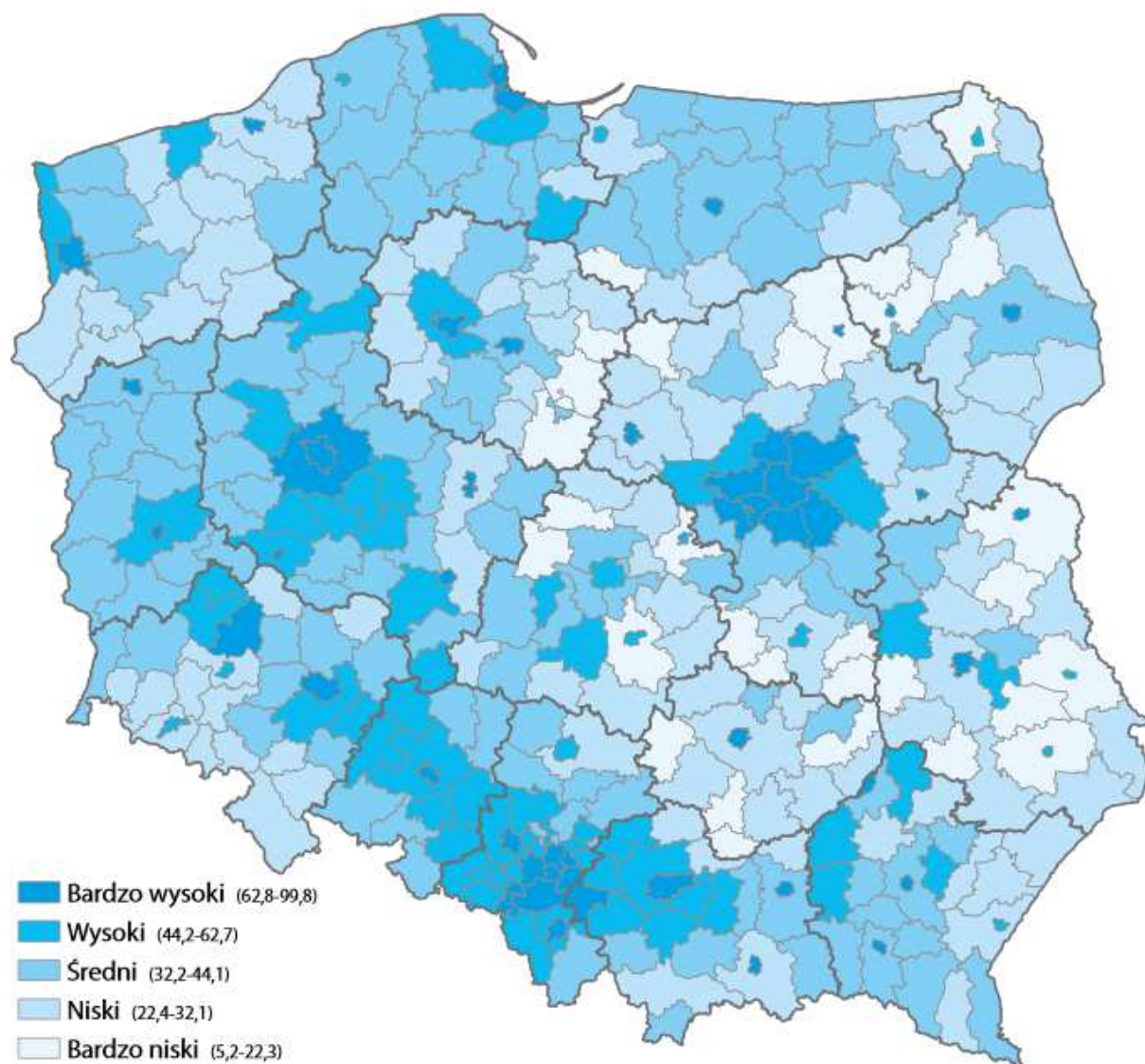
² Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2012. Rozwój regionalny i lokalny. Biuro projektów UNDP w Polsce. Warszawa 2012.

Tabela 21. Wartość wskaźnika LHDI dla powiatu kraśnickiego w roku 2010 i zmian pozycji w rankingu w porównaniu do 2007 r.

POWIAT	POZYCJA WG LHDI 2010	ZMIANA POZYCJI W PORÓWNANIU DO 2007 R.	LHDI (LOKALNY WSKAŹNIK ROZWOJU SPOŁECZNEGO)	HI (WSKAŹNIK ZDROWIA)	EI (WSKAŹNIK EDUKACJI)	WI (WSKAŹNIK ZAMOŻNOŚCI)
KRAŚNICKI	314	-19	30,73	40,44	42,18	17,01

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu o Rozwoju Społecznym Polska 2012.

Mapa 5. Lokalny Wskaźnik Rozwoju Społecznego (LHDI) w powiatach w 2010 roku (wskaźnik przyjmuje wartości od 1 do 100 w punktach)

Źródło: Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2012.

5.7. Infrastruktura techniczna

5.7.1. Komunikacja

Kluczowym elementem rozwoju gminy Dzierzkowice jest dobra dostępność komunikacyjna. Zewnętrzny układ infrastruktury drogowej stanowi sieć dróg powiatowych i gminnych. W obrębie gminy Dzierzkowice nie ma dróg krajowych i wojewódzkich. Brak jest także infrastruktury kolejowej, co powoduje, że przewóz towarów i osób odbywa się w całości w oparciu o transport drogowy. Drogi powiatowe i gminne pełnią dwie funkcje: wpływają na jakość życia mieszkańców, stanowią uzupełnienie infrastruktury drogowej krajowej i wojewódzkiej. Drogi gminne dojazdowe do pól są również wykorzystywane do turystyki rowerowej zarówno przez mieszkańców gminy jak i pobliskiego Kraśnika. Stały wzrost natężenia ruchu drogowego powoduje, że drogi te wymagają ciągłej modernizacji. Przy wielu ciągach drogowych w terenie zabudowanym brak jest chodników oraz ścieżek rowerowych. Należy zwiększyć dostępność komunikacyjną poprzez poprawę stanu dróg i oznakowania, ale także poprzez budowę i rozwój transportu zbiorowego. Na terenie gminy wprawdzie brak jest oznakowanych ścieżek rowerowych, którymi mieszkańcy mogliby podróżować do pracy i w oparciu o które mogłaby rozwijać się turystyka, ich rolę przejmują jednak liczne drogi dojazdowe, często o nowej asfaltowej nawierzchni. Tym samym służą one jako drogi dojazdowe do węzłów komunikacji zbiorowej, co w przyszłości pozwoli ograniczyć ruch samochodowy indywidualny oraz pozytywnie wpłynie na jakość środowiska.

Tabela 22. Wykaz dróg publicznych – powiatowych i gminnych na terenie Gminy Dzierzkowice

L.P.	NAZWA DROGI	DŁUGOŚĆ OGÓŁEM (KM)	DŁUGOŚĆ NAWIERZCHNI TWARDEJ (KM)	DŁUGOŚĆ NAWIERZCHNI GRUNTOWEJ (KM)
DROGI GMINNE				
1	108522L NAZWA: DĘBINA – DROGA POWIATOWA NR 2639L	1,1	1,1	0
2	108523L ZASTAWIE – TERPENTYNA	1,65	1,37	0,28
3	108524 L LUDMIŁÓWKA - KSIĘŻOMIERZ OSADA	5,2	4,1	1,1
4	108525L DZIERZKOWICE GÓRY – DROGA POWIATOWA NR 2702L	2	2	0
5	108526L DROGA GMINNA NR 108525L – DO ZABUDOWY ROZPROSZONEJ W KIERUNKU LUDMIŁÓWKA	0,5	0,5	0
6	108527L DROGA POWIATOWA NR 2702L –KRZYWIE DOLNE –KRZYWIE GÓRNE	1,8	1,1	0,7
7	108528L DROGA GMINNA NR 108527L – DROGA GMINNA NR 108529L KRZYWIE	0,6	0,6	0
8	108529L DZIERZKOWICE RYNEK- KRZYWIE - KOL. WYŻNIANKA –KRAŚNIK FABRYCZNY	4,1	4,1	0

9	108530L WYŻNICA – KRAŚNIK FABRYCZNY (GRANICA MIASTA)	1,1	1,1	0
10	108531L DROGA POWIATOWA NR 2702L – DZIERZKOWICE PODWODY –SUCHODOŁY –LIŚNIK DUŻY	3,9	3	0,9
11	108532L WYŻNIANKA –GRANICA GMINY GOŚCIERADÓW	3,1	2,56	0,54
12	108533L DROGA POWIATOWA NR 2702L - KOL WYŻNICA - DROGA POWIATOWA NR 2702L	3,45	3,45	0
13	108534L DROGA POWIATOWA NR 2702L –PODWODY – KRZYWIE –DROGA GMINNA NR 108529L	0,5	0,38	0,12
14	108535L DROGA POWIATOWA NR 2701L – TERPENTYNA – DROGA GMINNA NR 108523L	0,7	0,7	0
15	108536L DROGA GMINNA NR 108523L – TERPENTYNA – DROGA POWIATOWA NR 2640L	1,65	1,65	0
16	108537L DROGA POWIATOWA NR 2639L – ZASTAWIE I – DROGA POWIATOWA NR 2639L	1,1	1,1	0
17	108538L DROGA POWIATOWA NR 2639L –SOSNOWA WOLA-GRANICA GMINY JÓZEFÓW N/WISŁĄ	0,5	0,5	0
18	108679L DROGA GMINNA 108680L –DZIERZKOWICE ZASTAWIE – DR GM.108681L – LUDMIŁÓWKA-DZIERZKOWICE WOLA	3,66	3,18	0,48
19	108680L DROGA POWIATOWA NR 2639L – DZIERZKOWICE ZASTAWIE (WYGON)	2,1	1,185	0,915
20	108681L DROGA GMINNA 108524L LUDMIŁÓWKA – DROGA POWIATOWA 2639L W M. DZIERZKOWICE WOLA	5,99	1,355	4,635
21	108687L DROGA POWIATOWA NR 2639L – SOSNOWA WOLA	1,66	0	1,66
22	108688L DROGA POWIATOWA 2639L - DZIERZKOWICE – WOLA	2,1	1,53	0,57
23	108689L DZIERZKOWICE ZASTAWIE - DROGA GMINNA108679L	1,9	1,9	1,9
	RAZEM	50,36	36,56	13,8
DROGI POWIATOWE				
1	2639L JÓZEFÓW - DZIERZKOWICE	8,465	8,465	0
2	2640L BOISKA IDALIN - DZIERZKOWICE	2,854	0,96	1,894
3	2702L DZIERZKOWICE - KRAŚNIK	7,329	7,329	0
4	2701L WILKOŁĄZ –URZĘDÓW – LUDMIŁÓWKA - ANNOPOŁ	9,956	9,956	0
5	2703L WYŻNIANKA – KRAŚNIK FABRYCZNY	1,209	1,209	0
	RAZEM	29 813	27 919	1 894

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Dzierzkowice.

5.7.2. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Operatorem sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w gminie jest SKR. Sieć wodociągowa w Gminie Dzierzkowice jest dobrze rozwinięta, prawie wszystkie gospodarstwa domowe mają możliwość korzystania z wodociągu. Doprowadzoną wodę do mieszkania ma 85,2% mieszkańców. Łączna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi 59,6 km, ilość przyłączy 1465. Sieć wodociągową mają wszystkie miejscowości na terenie gminy. Źródłem zaopatrzenia w wodę dla gminy są 4 ujęcia wód głębinowych w miejscowościach: Ludmiłówka, Krzywie, Wyżnica Kolonia i Dzierzkowice Góry.

Tabela 23. Infrastruktura techniczna w Gminie Dzierzkowice.

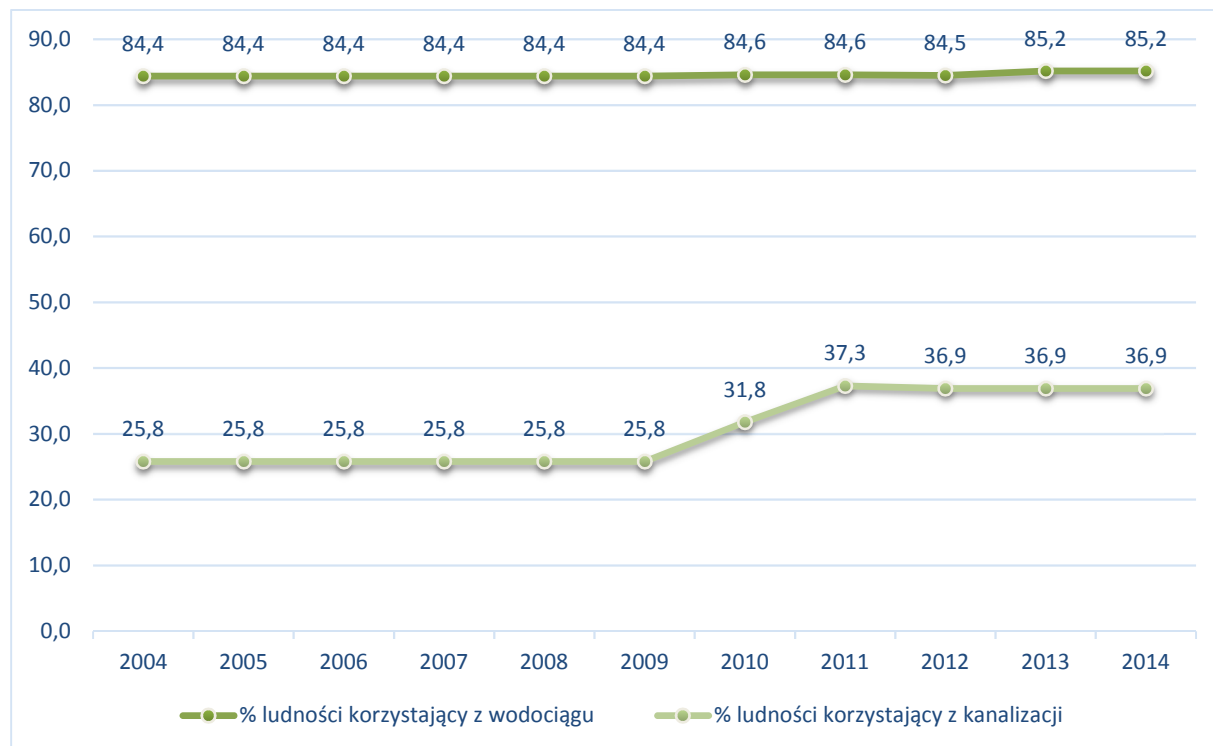
URZĄDZENIA SIECIOWE	JEDNOSTKA MIARY	2010	2011	2012	2013	2014
WODOCIĄGI						
DŁUGOŚĆ CZYNNEJ SIECI ROZDZIELCZEJ	KM	59,6	59,6	59,6	59,6	59,6
LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z SIECI WODOCIĄGOWEJ	OSOBA	4572	4572	4536	4612	4582
KANALIZACJA						
DŁUGOŚĆ CZYNNEJ SIECI KANALIZACYJNEJ	KM	25,2	25,2	25,2	25,2	25,2
LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z SIECI KANALIZACYJNEJ	OSOBA	1719	2016	1979	1997	1984
SIEĆ GAZOWA						
DŁUGOŚĆ CZYNNEJ SIECI OGÓŁEM W M	M	64371	64593	64789	64789	64789
DŁUGOŚĆ CZYNNEJ SIECI PRZESYŁOWEJ W M	M	6350	6350	6350	6350	6350
LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z SIECI GAZOWEJ	OSOBA	2437	2484	2514	2547	2558

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy wynosi 28,3 km. Z kanalizacji w gminie korzysta tylko 36,9% mieszkańców. W sieć kanalizacyjną wyposażone są tylko niektóre miejscowości w gminie takie jak: Dzierzkowice-Podwody i Wyżnianka, Dzierzkowice-Zastawie, Dzierzkowice-Rynek, Terpentyna, Dzierzkowice-Góry, Dzierzkowice-Wola. Gmina planuje budowę zbiorczej sieci kanalizacyjnej w miejscowościach Wyżnica, Wyżnica Kolonia, Wyżnianka Kolonia i Krzywie. W miejscowości Ludmiłówka i w zabudowie rozproszonej miejscowości Terpentyna realizowany jest program budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Obecnie na terenie gminy funkcjonuje ok. 80 przydomowych oczyszczalni.

W latach 2004-2014 odsetek ludności korzystającej z wodociągu wzrósł o 0,8 punktu procentowego a korzystających z kanalizacji- o 11,1 punktu procentowego.

Wykres 35. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w latach 2004-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W gminie działa jedna mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków o przepustowości 200 m³/d w Terpentynie, do której doprowadzane są ścieki ze skanalizowanych miejscowości.

Tabela 24. Stan infrastruktury kanalizacyjnej w Gminie Dzierzkowice

	2009	2012	2013	2014
LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z OCZYSZCZALNI	1400	1979	2200	2200
ZBIORNIKI BEZODPŁYWOWE			612	612
OCZYSZCZALNIE PRZYDOMOWE			80	80
IŁOŚĆ PRZYŁĄCZY KANALIZACYJNYCH DO BUDYNKÓW MIESZKALNYCH	412	530	530	520

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

5.7.3. Gospodarka odpadami komunalnymi

Gospodarka odpadami dotyczy na terenie gminy odpadów gospodarczo-bytowych (powstających w gospodarstwach domowych) i rolnych (powstających w gospodarstwach rolniczych). Istotną kwestią jest utylizacja odpadów niebezpiecznych np. pojemników po środkach ochrony roślin.

Politykę w zakresie gospodarki odpadami określa „Plan gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2017”, który dotyczy odpadów wytworzonych na obszarze województwa oraz przywożonych na jego obszar, w tym odpadów komunalnych, odpadów ulegających biodegradacji, odpadów opakowaniowych i odpadów niebezpiecznych. Dokument wyznacza cele z zakresu gospodarki odpadami obejmujące lata 2012 - 2017 oraz perspektywicznie okres 2018-2023. Województwo Lubelskie zostało podzielone na 9 regionów gospodarki odpadami komunalnymi (tzw. RIPOK). Gmina Dzierzkowice należy do Regionu Południowo- Zachodniego, gdzie funkcjonują instalacje RIPOK w Kraśniku i Bełżycach. Od 01.06.2015 Dzierzkowice należy do RIPOK w Kraśniku. Z terenu gminy odpady komunalne zbiera firma wyłoniona na drodze przetargu. Obecnie jest nią EKOLAND Sp. z o.o. z siedzibą w Kraśniku. W ramach opłaty za odbiór odpadów komunalnych w gminie utworzono jeden punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych tzw. PSZOK w Terpentynie, gdzie można dostarczać m.in. odpady wielkogabarytowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, odpady zielone, budowlano-remontowe, popiół i odpady niebezpieczne. W 2014 roku odebrano odpady z 1325 nieruchomości z terenu gminy.

W roku 2013 na jednego mieszkańca przypadało 93 kg zmieszanych odpadów.

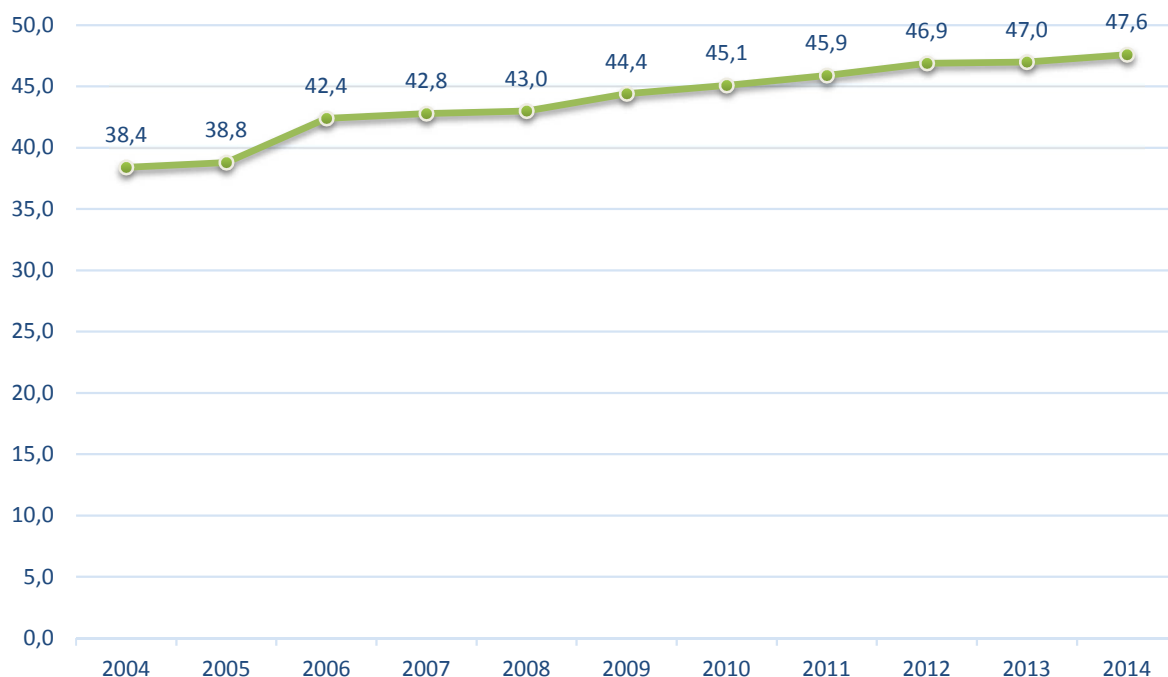

5.7.4. Infrastruktura gazowa

Siec gazowa na terenie gminy jest bardzo dobrze rozwinięta. Przez obszar gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia, z którego zasilana jest sieć rozdzielcza ze stacji redukcyjno-pomiarowej zlokalizowanej w miejscowości Wyżnica. Wszystkie sołectwa mają dostęp do zbiorczej sieci gazowej, do której podłączonych jest około 40% mieszkań. Z instalacji gazowej w gminie korzysta 47% mieszkańców.

W ciągu 11 lat odsetek osób korzystającej z sieci gazowej w gminie wzrósł o 9,2 punktu procentowego.

Wykres 36. Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

5.7.5. Elektroenergetyka

Stan techniczny sieci energetycznej na poszczególnych obszarach gminy jest zróżnicowany i w części sołectw wymaga pilnej modernizacji. Na dzień dzisiejszy nie notuje się większych problemów z dostarczaniem energii elektrycznej do budynków i gospodarstw domowych. Praktycznie każdy indywidualny odbiorca może zostać podłączony do sieci energetycznej. W dłuższej perspektywie należy uwzględnić inwestycje w zakresie infrastruktury niskonapięciowej, której stan techniczny z roku na rok się pogarsza.

5.7.6. Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii

Istotne dla konkurencyjności i rozwoju obszaru są działania związane z niskoemisyjnością i efektywnością energetyczną. Działania w tym zakresie mają istotny wpływ na jakość środowiska przyrodniczego i jakość życia mieszkańców.

Rozwój Odnawialnych Źródeł Energii (OZE) jest jednym z ważniejszych celów strategii inteligentnego, zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju regionów Unii Europejskiej. Pakiet energetyczno-klimatyczny zakłada zwiększenie do 20% udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu w roku 2020. Zgodnie z ustawą Prawo energetyczne, odnawialnym źródłem energii jest źródło wykorzystujące w procesie przetwarzania energię wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal, prądów

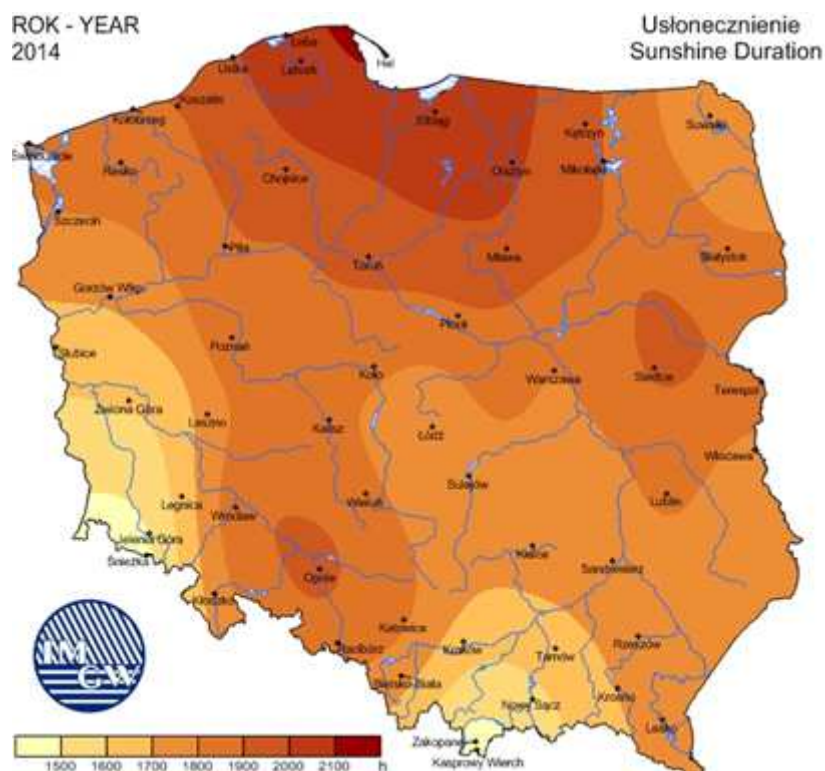
i pływów morskich, spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także biogazu powstałego w procesach odprowadzenia lub oczyszczania ścieków albo rozkładu składowanych szczątków roślinnych i zwierzęcych. Trzy elementy, które mają decydujący wpływ na ochronę środowiska i jakość życia mieszkańców to:

- ▽ rozwój transportu i sieci komunikacyjnych,
- ▽ inwestycje związane z budową, rozbudową odnawialnych źródeł energii,
- ▽ poprawa efektywności energetycznej (np. termomodernizacja, modernizacja i budowa sieci ciepła systemowego, wymiana nieefektywnych urządzeń grzewczych na nowoczesne, wykorzystywanie kogeneracji w elektrociepłowniach).

Samorząd gminny wykonał szereg działań z zakresu termomodernizacji budynków publicznych, ale w dalszym ciągu istnieje szereg zadań koniecznych, aby poprawić efektywność energetyczną budynków. Ogromne potrzeby występują w zakresie poprawy efektywności energetycznej budynków mieszkalnych prywatnych i wspólnot mieszkaniowych.

W gminie Dzierzkowice największe znaczenie ma wykorzystanie zasobów energii słonecznej. Obszar województwa ma jedno z najlepszych warunków do wykorzystania energii słonecznej w kraju. Potencjał ten określany jest przez roczną gęstość mocy promieniowania słonecznego i waha się w regionie od 1050 do 1150 kWh/m². Z warunków solarnych kluczowe znaczenie w aspekcie możliwości wykorzystania energii posiadają: uśłonecznienie i natężenie promieniowania słonecznego. Uśłonecznienie (czas bezpośredniego dopływu promieniowania słonecznego w ciągu roku do powierzchni ziemi) wynosi 1700 - 1800 h/rok i należy do wysokich w województwie lubelskim. Rocznie promieniowanie całkowite waha się w granicach 3700 - 3800 MJ/m² (MJ- megadżul, 1 kWh=3,5MJ). Parametry te sprawiają, że gmina została zaliczona do obszarów o korzystnych warunkach do rozwoju energetyki słonecznej, tj. obszarów o potencjalnej energii użytecznej powyżej 950 kWh/m². Na terenie gminy możliwe jest pozyskanie słonecznej energii cieplnej o charakterze zdecentralizowanym, dla potrzeb przygotowywania ciepłej wody użytkowej w instalacjach pracujących cały rok, zarówno w domach mieszkalnych, jak i w budynkach użyteczności publicznej oraz w rolnictwie – w hodowli roślin (szklarnie), w procesach suszarniczych. Energię słoneczną zaleca się stosować przede wszystkim w okresie letnim, a w pozostałym okresie w skojarzeniu z innymi źródłami. Cały obszar gminy dysponuje potencjałami do rozwoju energetyki ze źródeł odnawialnych. Stąd w najbliższej perspektywie gmina Dzierzkowice planuje rozwój instalacji solarnych/fotowoltaicznych w budynkach użyteczności publicznej i w gospodarstwach indywidualnych.

Mapa 6. Średnie roczne sumy usłonecznienia w godzinach w roku 2014.

Źródło: Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej

Pomimo korzystnych parametrów energia słoneczna nie może być jedynym źródłem zaopatrzenia w energię. Może być wykorzystywana do celów grzewczych poprzez zastosowanie kolektorów słonecznych w budownictwie, rolnictwie, turystyce, drobnym przemyśle. Ważnym kierunkiem wykorzystania OZE może być pozyskiwanie energii elektrycznej z ogniw fotowoltaicznych pozwalające także na sprzedaż energii do sieci. Instalacje ogniw fotowoltaicznych i paneli słonecznych na dachach budynków mieszkalnych nie stwarzają zagrożeń dla środowiska.

Gmina Dzierzkowice ma możliwość pozyskania energii geotermalnej niskich temperatur. Jest ona w mniejszym stopniu uzależniona od uwarunkowań geologicznych i bardziej dostępna dla indywidualnych odbiorców. Ze względu na brak możliwości bezpośredniego pozyskania energii cieplnej ziemi, w tej technologii wykorzystuje się odzyskujące z otoczenia rozproszone energie cieplne - pompy ciepła. Głównym źródłem ciepła jest ciepło ośrodka skalnego (gruntu), a także, chociaż rzadziej, ciepło wód podziemnych oraz ciepło odpadowe (powstające w procesach technologicznych). Ze względu na brak ograniczeń geologicznych zastosowania pomp ciepła, instalacje te mogą być montowane w niemal każdym rodzaju podłoża. Należy jednak mieć na uwadze stabilność temperaturową, która jest uzależniona od rodzaju gruntu oraz poziomu wód gruntowych. Grunty gliniaste i wilgotne wykazują znacznie lepsze warunki (większa efektywność) dla funkcjonowania pomp ciepła niż grunty piaszczyste i suche. Głównym źródłem ciepła w gruncie jest strumień ciepły ziemi, jednak dla przypowierzchniowej warstwy gruntu ma on już niewielkie znaczenie. W przypadku płytkich instalacji geotermalnych, czyli takich, jakimi są pompy ciepła, znacznie większy wpływ na temperaturę gruntu ma promieniowanie słoneczne. Główny problem w rozwoju pomp ciepła stanowią przepisy prawne dotyczące instalacji ww. urządzeń oraz koszty.

Gmina Dzierzkowice posiada wysoki, ale jeszcze w niewielkim stopniu wykorzystany potencjał produkcji energii z biomasy. Do głównych źródeł jej pozyskiwania należą:

- ▼ celowe uprawy roślin energetycznych (jednoroczne i wieloletnie plantacje energetyczne),
- ▼ organiczne pozostałości i odpady produkcji rolniczej,
- ▼ odpady powstające w przemyśle rolno-spożywczym (gorzelnie),
- ▼ odchody z ferm hodowlanych (gnojowica, obornik) wykorzystywane do fermentacji metanowej – surowiec dla biogazowni.

Biomasa jest jednym z najbardziej obiecujących, obecnie łatwo dostępnych i często najtańszym źródłem energii odnawialnej. Do głównych źródeł pozyskiwania biomasy należy: leśnictwo, rolnictwo (produkcja roślinna i zwierzęca) oraz gospodarka komunalna (składowiska odpadów i oczyszczalnie ścieków).

Gmina ma możliwość do produkcji biogazu ze względu na: obszary o najwyższym potencjale gleb do uprawy jednorocznych roślin energetycznych, o wysokich wymaganiach glebowych (rzepak, buraki cukrowe), wskazanych do lokalizacji inwestycji wykorzystujących biomasę w energetyce, obszary o potencjalnie najwyższych zasobach drewna i potencjale energetycznym z sadów, obszary potencjalnych źródeł biomasy do produkcji biogazu pochodzącej z dużych ferm hodowlanych.

5.8. Jakość rządzenia w gminie.

Jakość rządzenia jest pojęciem bardzo szerokim i dotyczy wielu aspektów życia społecznego oraz gospodarczego gminy. Na potrzeby niniejszego opracowania skoncentrowano się przede wszystkim na praktyce planowania strategicznego oraz jej realizacji, działaniach promocyjnych, a także jakości i kompetencji zatrudnionej kadry urzędniczej.

5.8.1. Administracja i jakość kadr

Kadra pracownicza zatrudniona w Urzędzie Gminy oraz jednostkach organizacyjnych prezentuje wysoki poziom merytoryczny. Większość pracowników posiada specjalistyczne wykształcenie, wsparte dodatkowymi kursami i szkoleniami. Niemniej w związku z wprowadzaniem nowych przepisów prawnych oraz nowych procedur, np. związanych z funduszami europejskimi, niezbędne będzie podjęcie działań zmierzających do podnoszenia kwalifikacji pracowników. Działania tego typu mogą przynieść realne korzyści dla gminy, np. poprzez zwiększenie środków finansowych pozyskanych ze źródeł zewnętrznych.

5.8.2. Planowanie strategiczne

Gmina Dzierzkowice posiada większość wymaganych prawem dokumentów strategicznych. Ogólne założenia polityki rozwoju realizowane były w oparciu o „Strategię Rozwoju Gminy Dzierzkowice na lata 2007-2015”. Natomiast kwestie związane z polityką społeczną zostały zawarte w „Strategii współpracy Gminy Dzierzkowice z Organizacjami pozarządowymi na lata 2012-2017” oraz dwóch gminnych programach dotyczących profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.

Polityka w zakresie planowania przestrzennego prowadzona jest na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dzierzkowice, Uchwała Nr III/17/2002 Rady Gminy Dzierzkowice z 30 grudnia 2002 r., zmieniona uchwałą Nr IV/23/2011 Rady Gminy Dzierzkowice z 26 stycznia 2011r. Natomiast sprawy związane z ochroną środowiska zostały szczegółowo uregulowane w zaktualizowanych dokumentach: Program ochrony środowiska dla Związku Międzygminnego „Strefa usług komunalnych w Kraśniku”, Plan gospodarki odpadami dla Związku Międzygminnego „Strefa usług komunalnych w Kraśniku” oraz „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dzierzkowice na lata 2011– 2014 z perspektywą do roku 2032”.

5.8.3. Współpraca zewnętrzna

W 2015 roku gmina Dzierzkowice podpisała umowę partnerską z węgierskim miastem Kaba. Inicjatorem wielu działań z zakresu wymianu kulturalnej jest Gminny Ośrodek Kultury. W przyszłych działaniach należy dążyć do zwiększenia aktywności gminy w zakresie promocji i współpracy międzynarodowej, rozszerzając ją również na kraje Unii Europejskiej, poszukując gmin partnerskich i bliźniaczych.

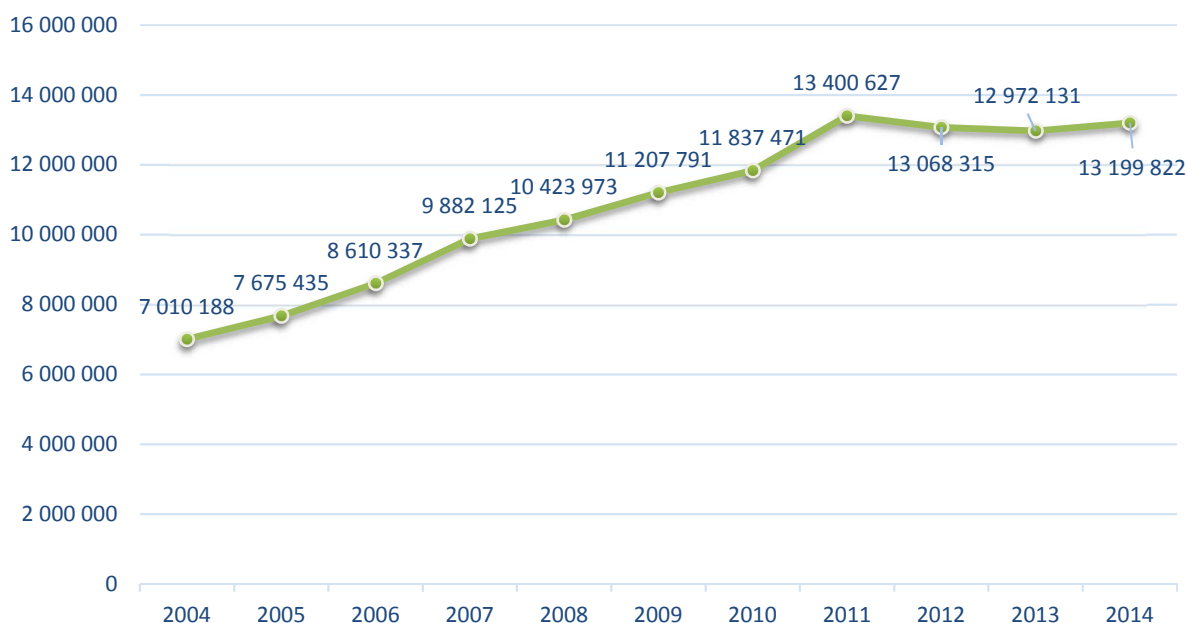

5.8.4. Struktura wydatków i dochodów gminy

Budżet gminy jest planem rocznym zawierającym dochody i wydatki związane z finansowaniem zadań własnych i zadań zleconych z zakresu administracji rządowej. Możliwości rozwoju gminy są ograniczone przez osiągnięte dochody budżetowe. W pozycjach przychodów można wyróżnić różnego rodzaju subwencje i dotacje oraz dochody własne. Na dochody własne składają się podatki i opłaty gminne. Strukturę wydatków tworzą: wydatki bieżące i inwestycje. Wydatki bieżące to przede wszystkim wynagrodzenia sfery budżetowej i wydatki rzeczowe ponoszone na utrzymanie między innymi różnych obiektów będących w gestii gminy.

W ciągu ostatnich 11 lat (2004-2014) dochody gminy Dzierzkowice wzrosły o 88,3% – z 7 010 188 zł do 13 199 822 zł. W omawianym okresie występowały okresowe wahania poziomu dochodów, niemniej jednak w 2013 roku zanotowano ponowny wzrost. Wzrost dochodów do budżetu gminy w ostatnich latach można tłumaczyć wzrostem gospodarczym kraju.

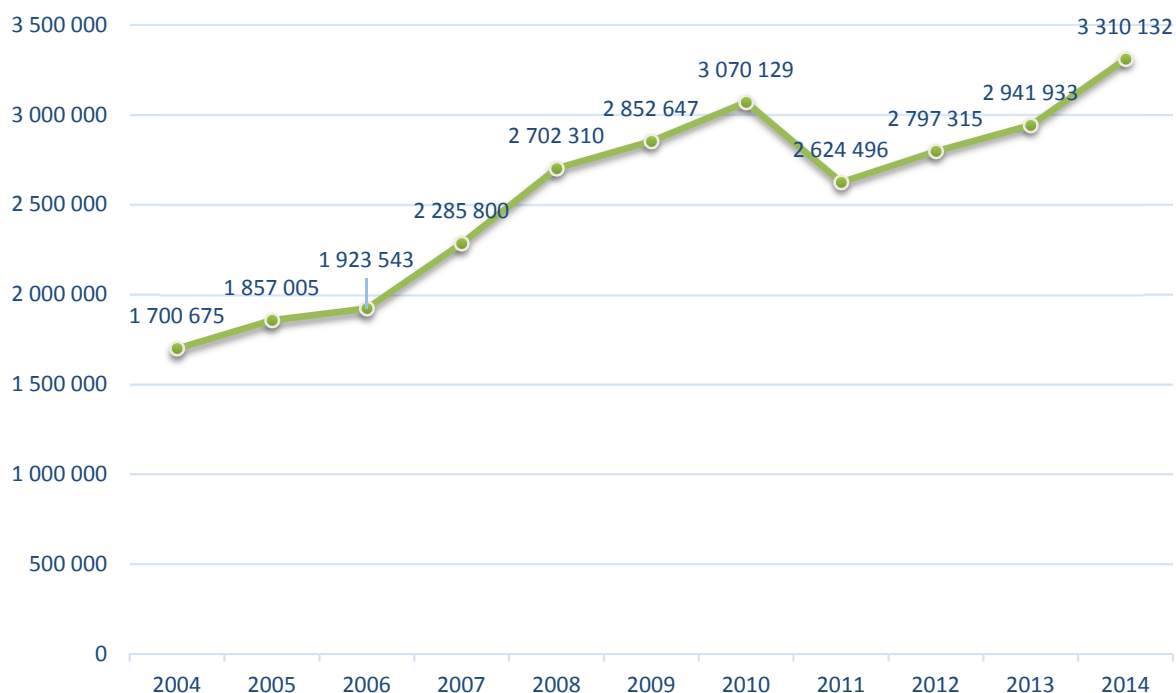
Wykres 37. Dochody gminy Dzierzkowice w latach 2004-2014 [PLN].

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Dochody własne gminy Dzierzkowice rosły systematycznie w latach 2004-2010. Następnie ich poziom spadł w 2011 roku. Od tamtego czasu notowany jest stały wzrost dochodów własnych. Najwyższą wartość osiągnęły one w 2014 roku, kiedy wyniosły 3 310 132 złotych. W ciągu 11 lat dochody własne gminy wzrosły niemal dwukrotnie (o 94,6%). Tak duży wzrost jest jednym z czynników świadczących o rozwoju gospodarczym gminy.

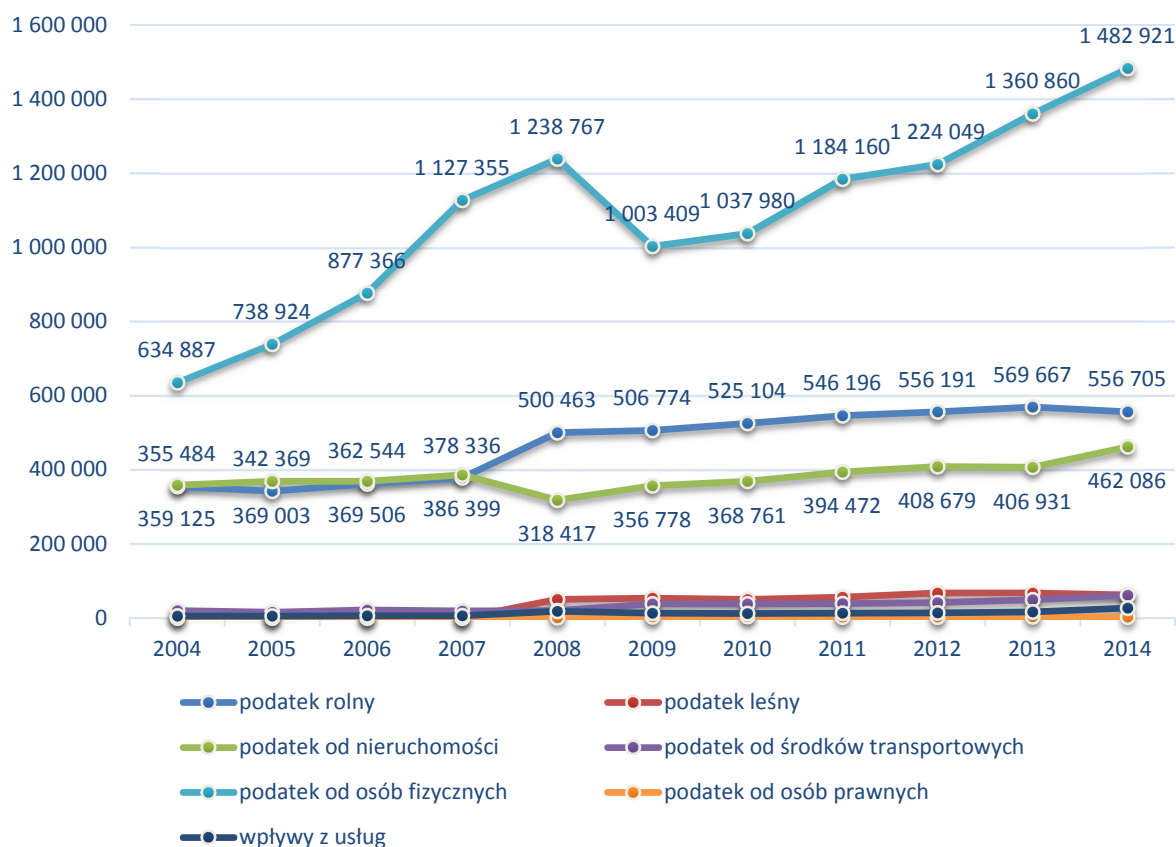
Wykres 38. Dochody własne gminy Dzierzkowice w latach 2004-2014 [PLN].

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W latach 2004-2014, najbardziej zauważalny jest systematyczny, z wyjątkiem roku 2009 wzrost podatku od osób fizycznych, z którego wpływy wzrosły w tym czasie niemal dwukrotnie. Dochody z podatku od osób fizycznych w 2014 roku stanowiły aż 44,8% ogółu dochodów własnych. Na drugim miejscu (niezmiennie od 2008 roku) znajdują się wpływy z tytułu podatku rolnego - w 2014 stanowił on 16,8% dochodów własnych. W ciągu 11 lat wzrosły one o 56,6%. Trzecim co do wielkości dochodem własnym gminy jest podatek od nieruchomości. W 2014 roku stanowił niemal 14% dochodów własnych w gminie. W omawianym okresie wpływy z tego tytułu wzrosły o 28,7%.

Wykres 39. Struktura dochodów własnych gminy Dzierzkowice w latach 2004-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Gmina Dzierzkowice zajęła 8 miejsce w powiecie krańickim zarówno pod względem wysokości dochodów z tytułu podatku rolnego jak i podatku dochodowego od osób fizycznych. Gorzej gmina Dzierzkowice wypadła na tle innych gmin pod względem wysokości wpływów z podatku od nieruchomości (10 miejsce).

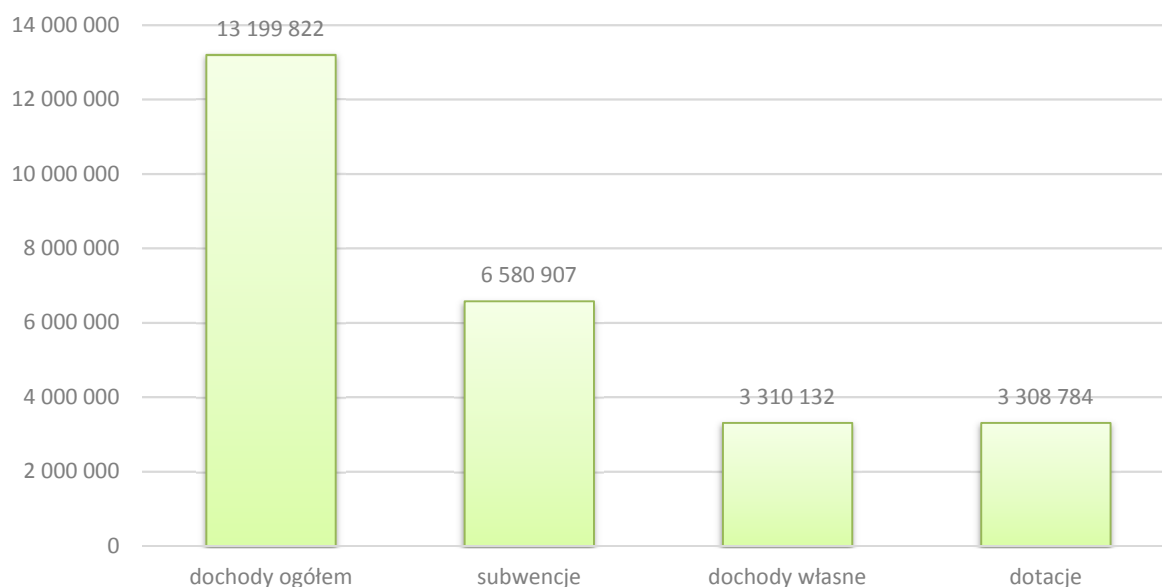
Tabela 25. Wybrane źródła dochodów własnych w gminach powiatu krańickiego w 2014 roku [PLN].

JEDNOSTKA TERYTORYALNA	GMINY ŁĄCZNIE Z MIASTAMI NA PRAWACH POWIATU		
	PODATEK ROLNY	PODATEK OD NIERUCHOMOŚCI	PODATEK DOCHODOWY OD OSÓB FIZYCZNYCH
GMINA KRAŚNIK (M)	152 200	14 851 020	17 768 648
GMINA ANNOPOL	768 299	1 258 800	2 024 063
GMINA DZIERZKOWICE	556 705	462 086	1 482 921
GMINA GOŚCIERADÓW	529 538	759 226	1 547 610
GMINA KRAŚNIK (W)	660 391	1 299 018	2 345 699
GMINA SZASTARKA	572 241	546 264	1 200 037
GMINA TRZYDNIAK DUŻY	881 596	467 738	1 426 700
GMINA URZĘDÓW	940 562	865 861	1 835 653
GMINA WILKOŁĄZ	561 829	520 246	1 671 707
GMINA ZAKRZÓWEK	852 244	474 380	1 578 709

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2014 roku w gminie Dzierzkowice łączna kwota subwencji wyniosła 6 580 907 zł, dochodów własnych 3 310 132 zł, natomiast dotacje 3 308 784.

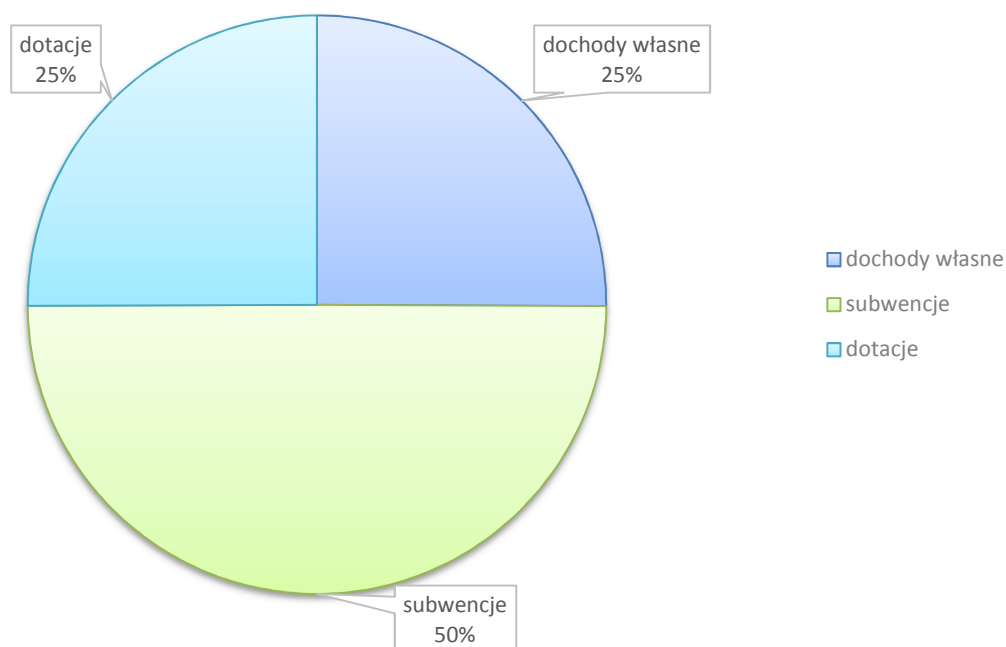
Wykres 40. Struktura dochodów w gminie Dzierzkowice w 2014 roku [PLN].

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Największą część dochodów ogółem stanowiły subwencje 49,86%, a następnie na zbliżonym poziomie- dochody własne- 25,08% i dotacje 25,07%.

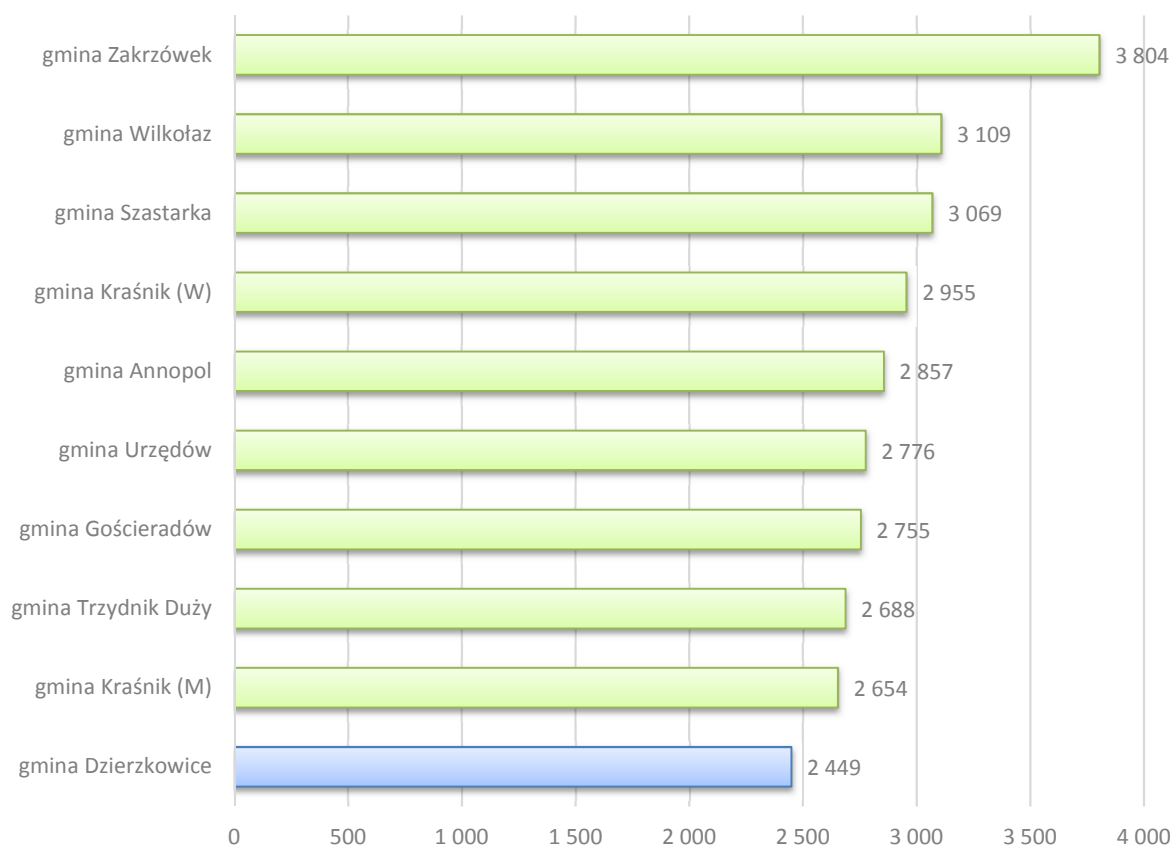
Wykres 41. Struktura dochodów w gminie Dzierzkowice w 2014 roku w ujęciu %.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2014 roku gmina Dzierzkowice zajęła ostatnie miejsce w powiecie kraśnickim pod względem dochodu na 1 mieszkańca, który wyniósł 2 449 złotych. Wskaźnik ten był o 35,6% niższy niż w uzyskującej największy dochód na mieszkańca gminie Zakrzówek. Wysokość wskaźnika dla poszczególnych gmin powiatu kraśnickiego przedstawia poniższy wykres.

Wykres 42. Dochód na 1 mieszkańca w gminach powiatu kraśnickiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2014 roku największą część dochodów gminy (49,92%) stanowiły te z działu 758 - różne rozliczenia. Ich wartość wyniosła 6 589 449 złotych. Drugim pod względem wielkości źródłem dochodów był dział 756 - dochody od osób prawnych, fizycznych i od innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem. Dochód z niego uzyskany to łącznie 2 865 848 złotych (21,71%). Dochód na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej wyniósł natomiast 1 984 112. Kwota ta stanowiła 15,03% ogółu dochodów gminy. Strukturę dochodów gminy Dzierzkowice w 2014 roku według działów klasyfikacji budżetowej prezentuje szczegółowo poniższa tabela.

Tabela 26. Struktura dochodów gminy Dzierzkowice w 2014 roku według działów klasyfikacji budżetowej.

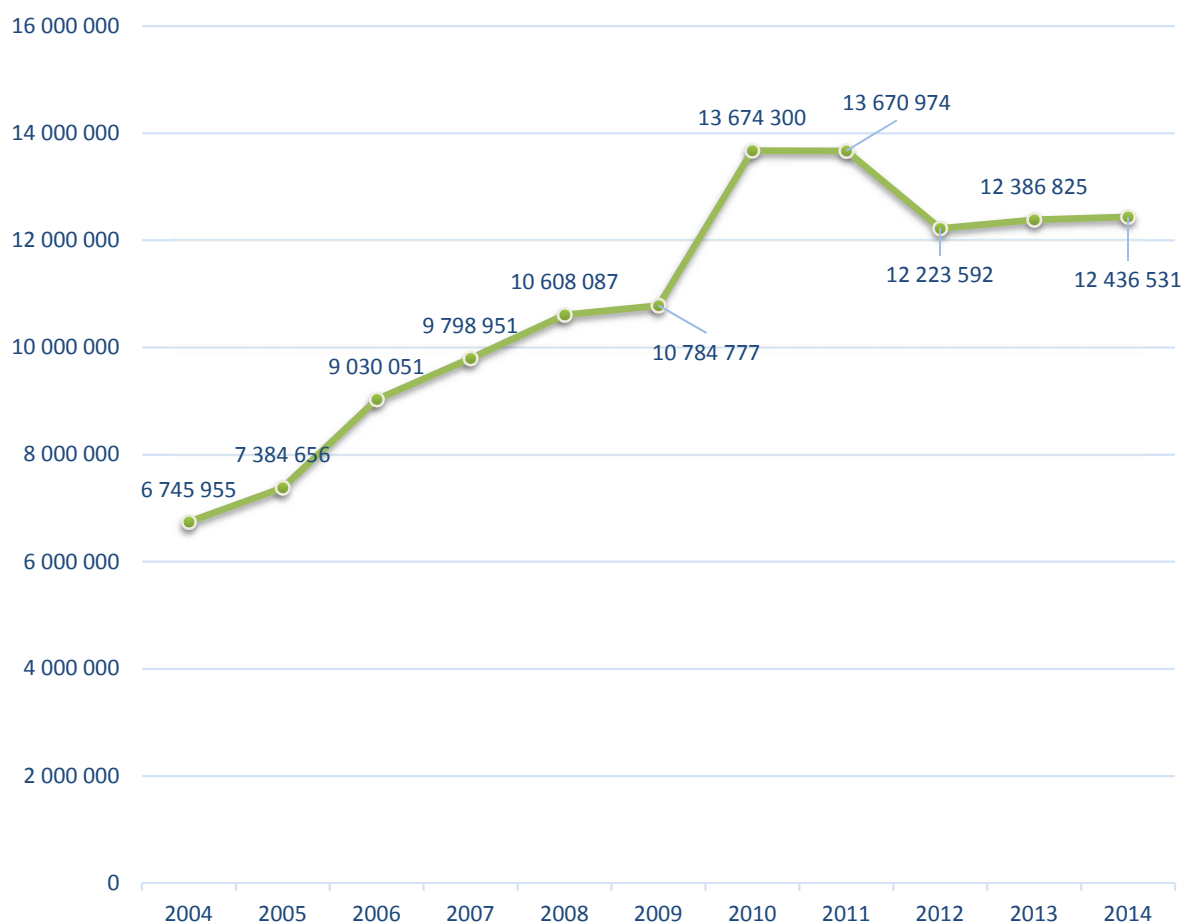
DZIAŁY KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ	WARTOŚĆ	% OGÓŁU DOCHODÓW
DZIAŁ 010 - ROLNICTWO I ŁOWIECTWO	303 289	2,30
DZIAŁ 020 - LEŚNICTWO	0	0,00
DZIAŁ 050 - RYBOŁÓWSTWO I RYBACTWO	0	0,00
DZIAŁ 100 - GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	0	0,00
DZIAŁ 150 - PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE	0	0,00
DZIAŁ 400 - WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	0	0,00

DZIAŁ 500 - HANDEL	0	0,00
DZIAŁ 550 - HOTELE I RESTAURACJE	0	0,00
DZIAŁ 600 - TRANSPORT I ŁĄCZNOŚĆ	400 000	3,03
DZIAŁ 630 - TURYSTYKA	0	0,00
DZIAŁ 700 - GOSPODARKA MIESZKANIOWA	79 891	0,61
DZIAŁ 710 - DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	0	0,00
DZIAŁ 720 - INFORMATYKA	0	0,00
DZIAŁ 730 - NAUKA	0	0,00
DZIAŁ 750 - ADMINISTRACJA PUBLICZNA	106 320	0,81
DZIAŁ 751 - URZĘDY NACZELNYCH ORGANÓW WŁADZY PAŃSTWOWEJ, KONTROLI I OCHRONY PRAWA ORAZ SĄDOWNICTWA	51 005	0,39
DZIAŁ 752 - OBRONA NARODOWA	0	0,00
DZIAŁ 753 - OBOWIĄZKOWE UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE	0	0,00
DZIAŁ 754 - BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA	0	0,00
DZIAŁ 755 - WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI	0	0,00
DZIAŁ 756 - DOCHODY OD OSÓB PRAWNYCH, OD OSÓB FIZYCZNYCH I OD INNYCH JEDNOSTEK NIEPOSIADAJĄCYCH OSOBOWOŚCI PRAWNEJ ORAZ WYDATKI ZWIĄZANE Z ICH POBOREM	2 865 848	21,71
DZIAŁ 757 - OBSŁUGA DŁUGU PUBLICZNEGO	0	0,00
DZIAŁ 758 - RÓŻNE ROZLICZENIA	6 589 449	49,92
DZIAŁ 801 - OŚWIATA I WYCHOWANIE	336 751	2,55
DZIAŁ 803 - SZKOLNICTWO WYŻSZE	0	0,00
DZIAŁ 851 - OCHRONA ZDROWIA	0	0,00
DZIAŁ 852 - POMOC SPOŁECZNA	1 984 112	15,03
DZIAŁ 853 - POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ	0	0,00
DZIAŁ 854 - EDUKACYJNA OPIEKA WYCHOWAWCZA	123 274	0,93
DZIAŁ 900 - GOSPODARKA KOMUNALNA I OCHRONA ŚRODOWISKA	271 909	2,06
DZIAŁ 921 - KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA NARODOWEGO	87 975	0,67
DZIAŁ 925 - OGRODY BOTAN. I ZOOLOG. ORAZ NATURALNE OBSZARY I OBIEKTY CHRONIONEJ PRZYRODY	0	0,00
DZIAŁ 926 - KULTURA FIZYCZNA	0	0,00
ŁĄCZNIE	13 199 822	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Kwota wydatków gminy rosła w latach 2004-2010. W 2010 roku wydatki osiągnęły najwyższy dotąd poziom 13 674 300 złotych. Ich wartość zmalała natomiast w latach 2011 i 2012. Od 2012 roku notowany jest ponownie wzrost wydatków.

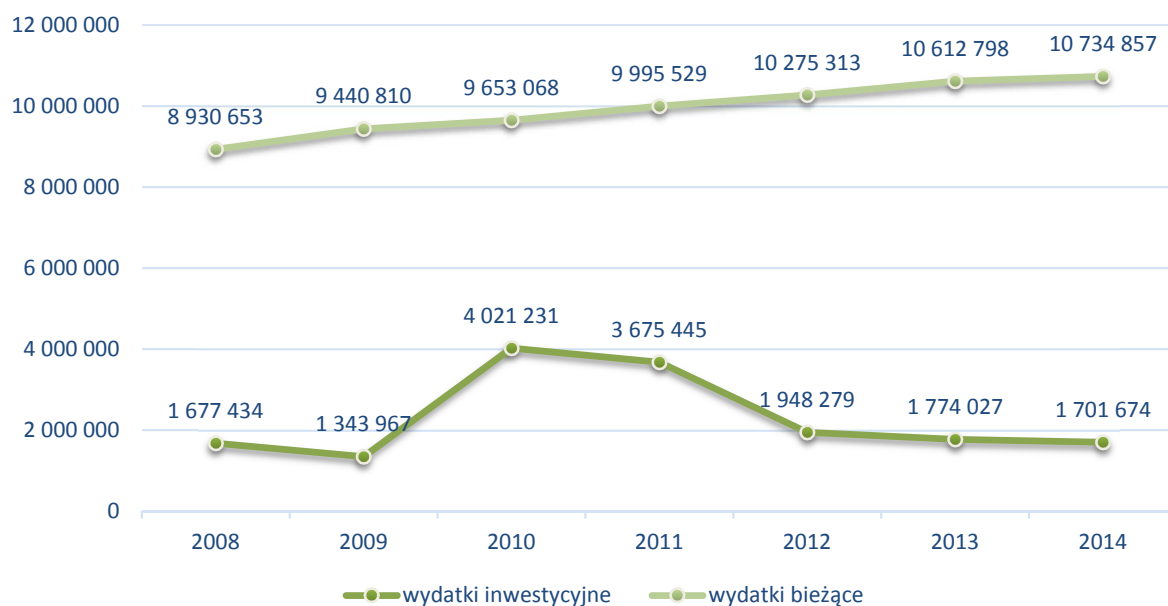
Wykres 43. Wydatki w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Największą część kosztów ponoszonych przez gminę stanowią wydatki bieżące, które w 2014 roku wyniosły 10 734 857 zł. Od 11 lat notowany jest ich systematyczny wzrost. W 2014 roku kwota wydatków inwestycyjnych wyniosła 1 701 674 zł. Należy również zaznaczyć, że zmniejsza się ona od 2010 roku.

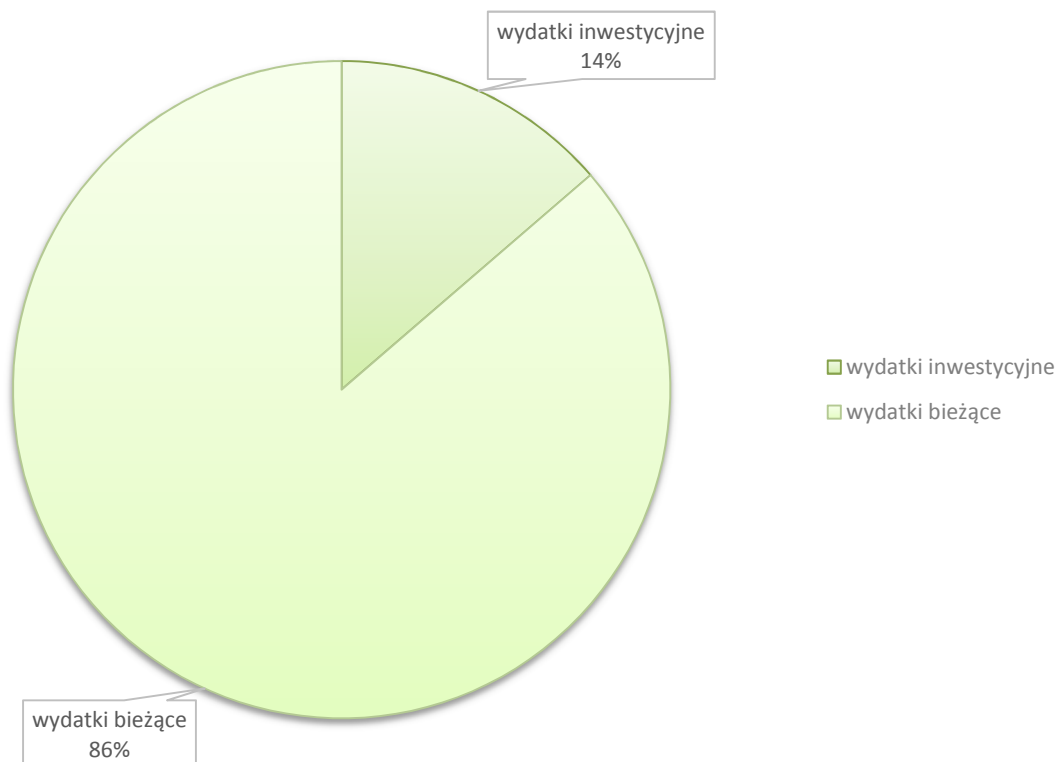
Wykres 44. Wydatki inwestycyjne i bieżące w gminie Dzierzkowice w latach 2008-2014 [PLN]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wydatki bieżące w 2014 roku stanowiły aż 86,32% ogółu wydatków, podczas gdy inwestycyjne zaledwie 13,68%.

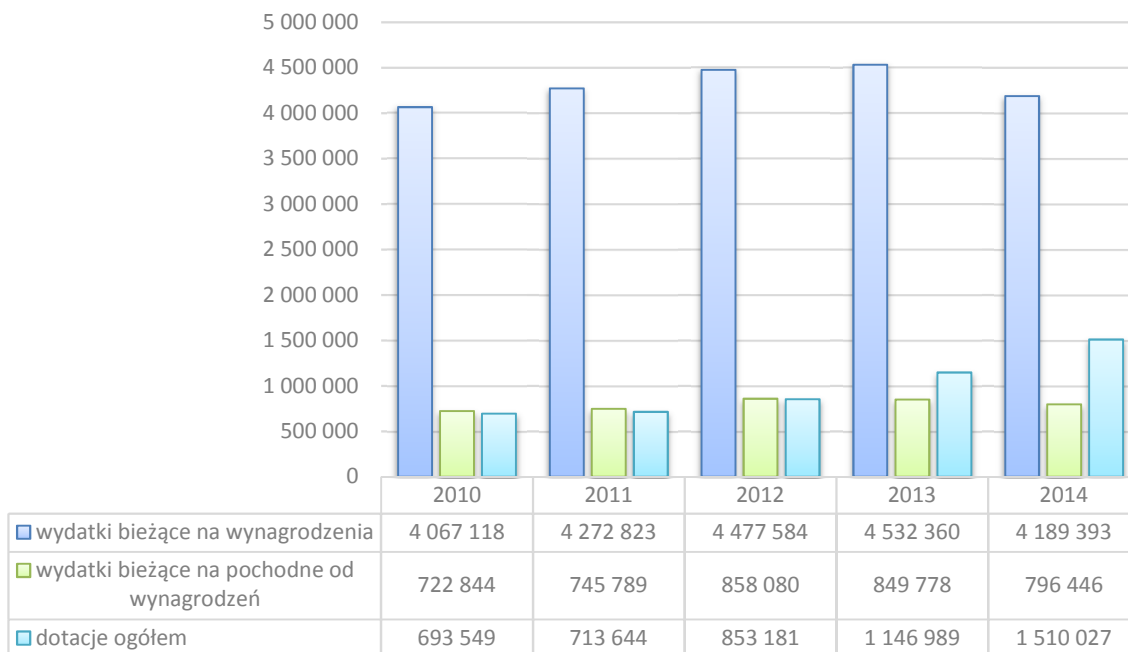
Wykres 45. Wydatki inwestycyjne i bieżące w gminie Dzierzkowice w 2014 roku w ujęciu procentowym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

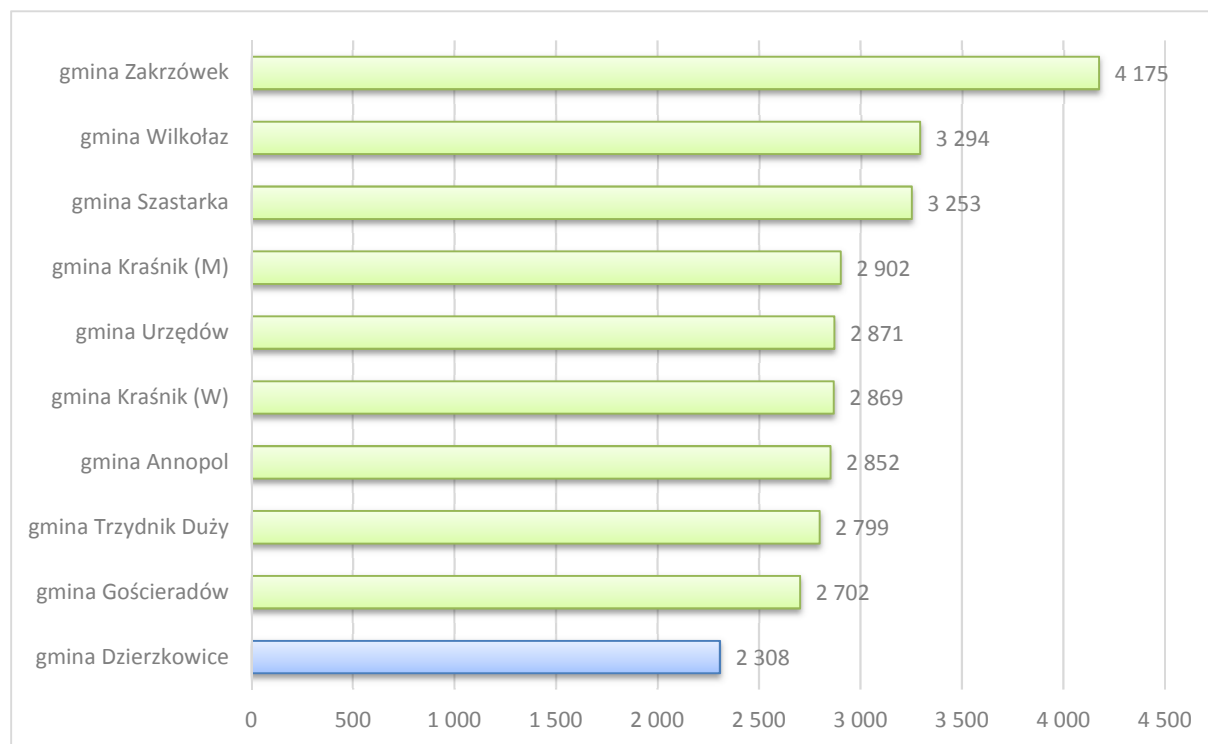
Analiza podziału wydatków bieżących gminy Dzierzkowice w latach 2010-2014 pokazuje, iż zdecydowaną większość kosztów gmina ponosi na wynagrodzenia osób zatrudnionych w szeroko rozumianej sferze budżetowej. Kwota ta przekracza wielokrotnie wydatki na dotacje.

Wykres 46. Podział wydatków bieżących w PLN gminy Dzierzkowice w latach 2010 – 2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Gmina Dzierzkowice w 2014 roku poniosła najmniejsze wydatki na 1 mieszkańca wśród gmin powiatu kraśnickiego. Na 1 osobę wydano wtedy 2 308 zł.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Największe wydatki gmina ponosi w związku z oświatą i wychowaniem (39,33%). W 2014 roku na ten cel wydano 4 891 181 zł. Na drugim miejscu pod względem wysokości wydatków znajduje się pomoc społeczna (19,46%) a następnie administracja publiczna (12,86%), transport i łączność (11,03%), kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (4,78%). Wydatki wg działów klasyfikacji budżetowej w 2014 roku prezentuje szczegółowo poniższa tabela.

Tabela 27. Wydatki wg działów klasyfikacji budżetowej w gminie Dzierzkowice w 2014 roku.

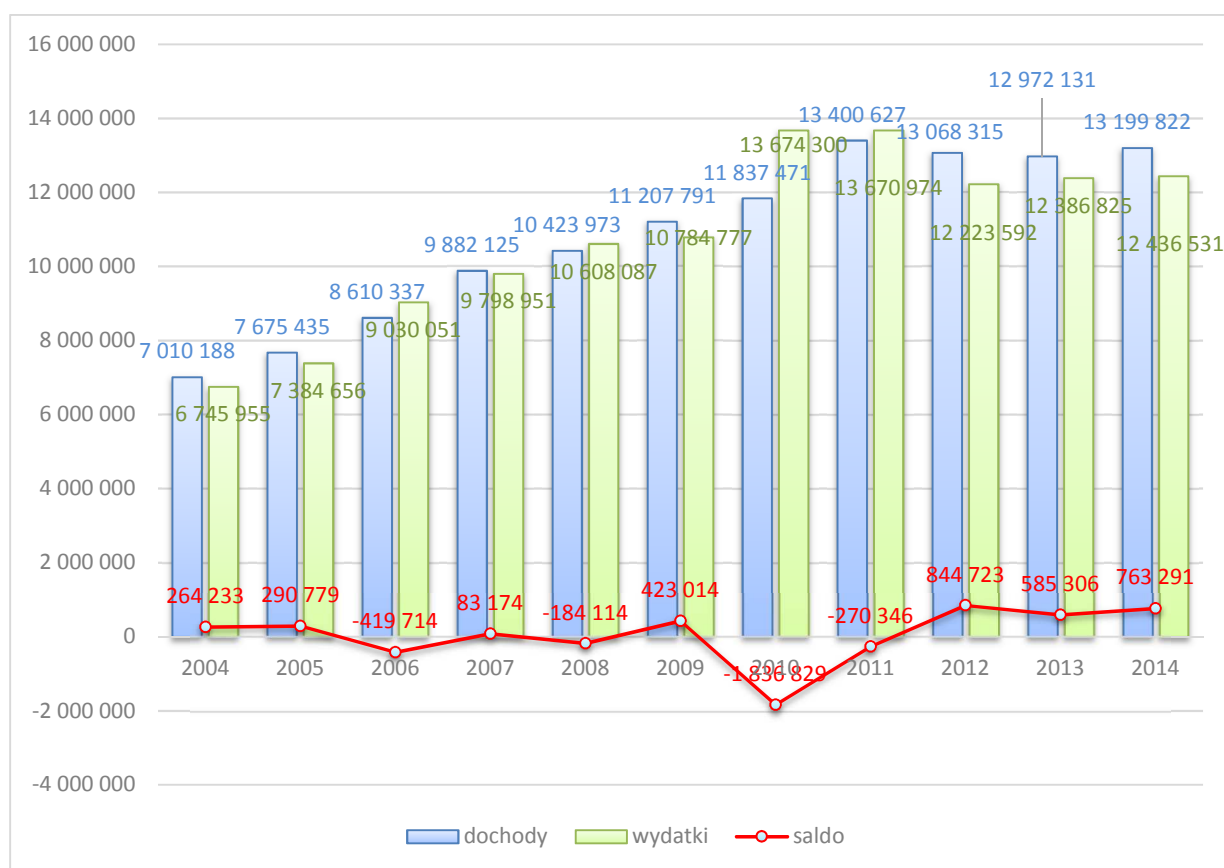
DZIAŁY KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ	WARTOŚĆ	% OGÓŁU WYDATKÓW
DZIAŁ 010 - ROLNICTWO I ŁOWIECTWO	314 457	2,53
DZIAŁ 020 - LEŚNICTWO	0	0,00
DZIAŁ 050 - RYBOŁÓWSTWO I RYBACTWO	0	0,00
DZIAŁ 100 - GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	0	0,00
DZIAŁ 150 - PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE	0	0,00
DZIAŁ 400 - WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	0	0,00
DZIAŁ 500 - HANDEL	0	0,00
DZIAŁ 550 - HOTELE I RESTAURACJE	0	0,00
DZIAŁ 600 - TRANSPORT I ŁĄCZNOŚĆ	1 371 314	11,03
DZIAŁ 630 - TURYSTYKA	0	0,00
DZIAŁ 700 - GOSPODARKA MIESZKANIOWA	101 920	0,82
DZIAŁ 710 - DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	42 580	0,34
DZIAŁ 720 - INFORMATYKA	3 972	0,03
DZIAŁ 730 - NAUKA	0	0,00
DZIAŁ 750 - ADMINISTRACJA PUBLICZNA	1 599 324	12,86
DZIAŁ 751 - URZĘDY NACZELNYCH ORGANÓW WŁADZY PAŃSTWOWEJ, KONTROLI I OCHRONY PRAWA ORAZ SĄDOWNICTWA	51 005	0,41
DZIAŁ 752 - OBRONA NARODOWA	0	0,00
DZIAŁ 753 - OBOWIĄZKOWE UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE	0	0,00
DZIAŁ 754 - BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA	85 450	0,69
DZIAŁ 755 - WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI	0	0,00
DZIAŁ 756 - DOCHODY OD OSÓB PRAWNYCH, OD OSÓB FIZYCZNYCH I OD INNYCH JEDNOSTEK NIEPOSIADAJĄCYCH OSOBOWOŚCI PRAWNEJ ORAZ WYDATKI ZWIĄZANE Z ICH POBOREM	0	0,00
DZIAŁ 757 - OBSŁUGA DŁUGU PUBLICZNEGO	19 052	0,15
DZIAŁ 758 - RÓŻNE ROZLICZENIA	17 992	0,14
DZIAŁ 801 - OŚWIATA I WYCHOWANIE	4 891 181	39,33
DZIAŁ 803 - SZKOLNICTWO WYŻSZE	0	0,00
DZIAŁ 851 - OCHRONA ZDROWIA	59 722	0,48
DZIAŁ 852 - POMOC SPOŁECZNA	2 420 289	19,46
DZIAŁ 853 - POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ	0	0,00
DZIAŁ 854 - EDUKACYJNA OPIEKA WYCHOWAWCZA	239 036	1,92
DZIAŁ 900 - GOSPODARKA KOMUNALNA I OCHRONA ŚRODOWISKA	434 626	3,49
DZIAŁ 921 - KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA NARODOWEGO	594 151	4,78

DZIAŁ 925 - OGRODY BOTAN. I ZOOLOG. ORAZ NATURALNE OBSZARY I OBIEKTY CHRONIONEJ PRZYRODY	0	0,00
DZIAŁ 926 - KULTURA FIZYCZNA	190 459	1,53
OGÓŁEM	12 436 531	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zdolność inwestowania uzależniona jest głównie od struktury wydatków i dochodów budżetowych. Im wyższy dodatni bilans, tym większa liczba wolnych środków, które można przeznaczyć na inwestycje. Zestawienie dochodów i wydatków gminy w latach 2004-2014 wskazuje na bardzo dobrą sytuację finansową gminy. Saldo budżetu gminy w 2014 roku wyniosło 763 291 złotych. W ciągu 11 lat gmina była zadłużona tylko czterokrotnie - ostatni raz na kwotę 270 346 złotych w 2011 roku.

Wykres 47. Struktura wydatków i dochodów gminy Dzierzkowice w latach 2004-2014 [PLN].

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

5.8.5. Promocja gminy

Promocyjna działalność gmin to jeden ze sposobów wspierania rozwoju lokalnego. Gmina Dzierzkowice stosuje różne metody i narzędzia promocyjne. Podstawowe narzędzie stanowi oficjalna strona internetowa www.dzierzkowice.pl, która jest obszernym źródłem informacji na temat gminy oraz podejmowanych na jej terenie działań.

Rysunek 7. Strona główna internetowego serwisu Gminy Dzierzkowice.

Źródło: <http://www.dzierzkowice.pl/>

5.9. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest oparta na prostym schemacie klasyfikacji: wszystkie czynniki mające wpływ na bieżącą i przyszłą pozycję gminy dzieli się na:

- zewnętrzne w stosunku do gminy,
- mające charakter uwarunkowań wewnętrznych, wywierające zarówno negatywny jak i pozytywny wpływ na gminę.

Ze skrzyżowania tych dwóch podziałów powstają kategorie czynników:

1. wewnętrzne pozytywne – mocne strony (S)
2. wewnętrzne negatywne – słabe strony (W)
3. zewnętrzne pozytywne – szanse (O)
4. zewnętrzne negatywne – zagrożenia (T).

Rysunek 8. Klasyfikacja czynników wpływających na pozycje strategiczną gminy w metodzie SWOT.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Analiza_SWOT#/media/File:SWOT_pl.svg

Metoda SWOT polega na identyfikacji przedstawionych czterech grup czynników, opisanu ich wpływu na rozwój gminy, a także możliwości osłabiania lub wzmacniania siły ich oddziaływania. Wzajemne powiązanie ze sobą szans i zagrożeń z mocnymi i słabymi stronami pozwala na określenie pozycji strategicznej w analizie SWOT/TOWS lub analizie M-M. W analizie SWOT nie jest konieczne systematyczne wyodrębnianie i opisywanie wszystkich czynników, ale przede wszystkim zidentyfikowanie czynników kluczowych, które mogą mieć

decydujący wpływ na przyszłość gminy lub zastosowanie innych narzędzi do badania jednostki samorządowej i otoczenia.³

Przedmiotowa analiza SWOT jest podsumowaniem mocnych i słabych stron gminy Dzierzkowice wynikających z uwarunkowań wewnętrznych oraz szans i zagrożeń zdeterminowanych w dużej mierze przez czynniki zewnętrzne. Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju gminy wynikają z obecnej sytuacji w sferze zaspokojenia potrzeb społecznych, gospodarki lokalnej, ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, wyposażenia w infrastrukturę techniczną, finansową, współpracy gminy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w kraju i za granicą. Uwarunkowania te analizowano w kategoriach silnych i słabych stron. Analiza potencjału i barier rozwojowych gminy obejmuje również uwarunkowania zewnętrzne określające potencjalne szanse i zagrożenia w rozwoju.

Tabela 28. Analiza SWOT gminy Dzierzkowice

	POZYTYWNE	NEGATYWNE
	MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
WĘWNETRZNE	+ DOBRA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA + KORZYSTNE POŁOŻENIE W BLISKIEJ ODLEGŁOŚCI OD MIASTA POWIATOWEGO KRAŚNIKA + DOBRA JAKOŚĆ GLEB + WYSOKIE WALORY PRZYRODNICZE (POŁOŻENIE NA TERENIE KRAŚNICKIEGO OBSZARU CHRONIONEGO KRAJOBRAZU) + WYSOKI ODSETEK OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM (62,3 W 2014 R.) + DOBRZE ROZWINIĘTA SIEĆ PLACÓWEK OŚWIATOWYCH + DOBRY STAN TECHNICZNY SZKÓŁ + ZMNIEJSZAJĄCA SIĘ LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ + PRĘŻNIE DZIAŁAJĄCE GMINNY OŚRODEK KULTURY ORAZ BIBLIOTEKA PUBLICZNA + DUŻY ODSETEK DRÓG O NAWIERZCHNI TWARDEJ(93,6%) + ROZWINIĘTA SIEĆ GAZOWA W GMINIE + DODATNIE SALDO BUDŻETU GMINY + CZYTELNA STRONA GMINY	– STARZENIE SIĘ SPOŁECZEŃSTWA (UJEMNY PRZYROST NATURALNY, ROSNĄCY ODSETEK LUDNOŚCI W WIEKU POPRODUKCYJNYM I MALEJĄCY OSÓB W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM) – NIEWIELKIE, ALE UJEMNE SALDO MIGRACJI – MAŁA LICZBA ZABYTKÓW – PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĘPOWANIA DUŻEGO BEZROBOCIA UKRYTEGO – NIEKORZYSTNA STRUKTURA AGRARNA (76,28% TO GOSPODARSTWA DO 5 HA) – MALEJĄCA LICZBA DZIECI UCZĘSZCZAJĄCYCH DO PRZEDSZKOLI I SZKÓŁ ZLOKALIZOWANYCH NA TERENIE GMINY – NISKI ODSETEK LUDNOŚCI KORZYSTAJĄCEJ Z KANALIZACJI – BRAK CHODNIKÓW ORAZ ŚCIEŻEK ROWEROWYCH PRZY WIELU CIĄGACH DROGOWYCH W TERENIE ZABUDOWANYM – WYMAGAJĄCY PILNEJ MODERNIZACJI STAN SIECI ENERGETYCZNEJ W CZĘŚCI SOŁECTW
ZEWNIĘTRZNE	SZANSE	ZAGROŻENIA
	✓ AKTYWNA POLITYKA PODATKOWA GMINY, STWARZAJĄCA PREFERENCJE DLA OSÓB TWORZĄCYCH NOWE MIEJSCA PRACY ✓ PROMOCJA WALORÓW ŚRODOWISKOWYCH W CELU PRZYCIĄGNIĘCIA TURYSTÓW JEDNODNIOWYCH I WEEKENDOWYCH	✗ PRZECIĘTNA ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA GMINY ✗ NIEWYSTARCZAJĄCA WYSOKOŚĆ OTRZYMYWANEJ Z BUDŻETU PAŃSTWA SUBWENCJI OŚWIATOWEJ STWARZAJĄCA

3 T. Imiela, *Próba oceny pozycji strategicznej i koncepcja strategii dla dużej elektrowni na przykładzie elektrowni Bełchatów II. Rozdział IV: Metody analizy strategicznej, jako narzędzia oceny i formułowania strategii*, Łódź 2000, s. 173-174.

✓ ROZWÓJ TURYSTYKI, W TYM BAZY NOCLEGOWEJ I GASTRONOMICZNEJ ✓ ROZWÓJ TURYSTYKI WEEKENDOWEJ, ROWEROWEJ, KRAJOZNAWCZEJ I KULTUROWEJ ✓ MODERNIZACJA ISTNIEJĄCEJ ORAZ BUDOWA NOWEJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ZMIERZAJĄCA DO ZWIĘKSZENIA ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ ✓ UNOWOCZEŚNIENIE GOSPODARSTW ROLNYCH I ICH PRODUKCJI ✓ WYKORZYSTANIE ENERGII SŁONECZNEJ JAKO ALTERNATYWNEGO ŹRÓDŁA ENERGII ✓ POWSTAWANIE NOWYCH GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH ✓ DALSZA POPRAWA EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ W GMINIE ✓ DODATNIE SALDO BUDŻETU GMINY STWARZA MOŻLIWOŚCI PODEJMOWANIA NOWYCH INWESTYCJI ✓ ROZWÓJ E-USŁUG DLA MIESZKAŃCÓW	- KONIECZNOŚĆ PONOSZENIA WYSOKICH WYDATKÓW NA OŚWIATĘ Z BUDŻETU ✗ SILNA KONKURENCJA W PRZYCIĄGANIU INWESTORÓW ZEWNĘTRZNYCH ZE STRONY INNYCH GMIN WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO ✗ SILNA KONKURENCJA W PRZYCIĄGANIU TURYSTÓW ZE STRONY GMIN SĄSIADUJĄCYCH ORAZ INNYCH GMIN WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO ✗ BRAK REALNYCH MOŻLIWOŚCI WYKORZYSTANIA NIEKTÓRYCH ŚRODKÓW Z BUDŻETU UE NA LATA 2014-2020 (WYNIKAJĄCYCH M.IN. Z NIEDOSTOSOWANIA INSTRUMENTÓW DO POTRZEB LOKALNYCH GMIN) ✗ ODPŁYW LUDZI MŁODYCH I DOBRZE WYKSZTAŁCONYCH DO WIĘKSZYCH AGLOMERACJI MIEJSKICH ✗ POLITYKA RZĄDOWA W ZAKRESIE PODATKÓW ORAZ EDUKACJI ✗ NIEODPOWIADAJĄCE POTRZEBOM GMINY ŚRODKI NA BUDOWĘ I MODERNIZACJĘ DRÓG ✗ BRAK SKUTECZNOŚCI LOKALNYCH PRZEDSIĘBIORCÓW W POZYSKIWANIU ŚRODKÓW UNIJNYCH ✗
--	--

6. Rozwój strategiczny gminy

6.4. Wizja rozwoju gminy

Wizja gminy przedstawia obraz przyszłego stanu gminy, stanowiący wyobrażenie pożądaney rzeczywistości lokalnej w perspektywie do 2022 roku. Stanowi syntetyczny opis dążeń i aspiracji społeczności lokalnej opracowany przez całą wspólnotę gminy tj. władze samorządowe, partnerów społecznych oraz mieszkańców i ich reprezentantów. Wizja ukierunkowana jest prognostycznie, określa cel, do jakiego zmierza gmina oraz wskazuje zasadniczy kierunek podejmowanych działań.

WIZJA ROZWOJU GMINY

W GMINIE W SPOSÓB ZNACZĄCY PODNIESIE SIĘ JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW. BĘDZIE TO MOŻLIWE DZIĘKI ROZWOJOWI INFRASTRUKTURY KOMUNIKACYJNEJ, TECHNICZNEJ JAK I SPOŁECZNEJ. ZWIĘKSZY SIĘ LICZBA MIESZKAŃCÓW KORZYSTAJĄCYCH Z E-USŁUG I E-ADMINISTRACJI. POPRAWI SIĘ RÓWNIEŻ STAN ŚWIADCZONYCH USŁUG SPOŁECZNYCH. CORAZ WIĘCEJ OSÓB BĘDZIE ZAWOZIŁO SWOJE DZIECI DO PRZEDSZKOLI ZLOKALIZOWANYCH NA TERENIE GMINY. DZIĘKI STYMULOWANIU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI ZMNIĘJSZY SIĘ POZIOM

BEZROBOCIA. SKUTECZNE DZIAŁANIA URZĘDU GMINY DOPROWADZĄ RÓWNIEŻ DO SZERSZEGO WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO WŚRÓD OSÓB DŁUGOTRWALE BEZROBOTNYCH, STARSZYCH ORAZ NIEPEŁNOSPRAWNYCH. NA TERENIE GMINY BĘDZIE ROZWIJAĆ SIĘ NOWOCZESNE ROLNICTWO. DZIĘKI WSPARCIU INFORMACYJNEMU ZWIĘKSZY SIĘ LICZBA ROLNIKÓW KORZYSTAJĄCYCH Z FUNDUSZY ZEWNĘTRZNYCH. CO ZA TYM IDZIE GOSPODARSTWA ROLNE STANĄ SIĘ BARDZIEJ KONKURENCYJNE. ZWIĘKSZY SIĘ RÓWNIEŻ LICZBA OSÓB PROMUJĄCA EFEKTYWNE GOSPODAROWANIE W ROLNICTWIE. NA TERENIE GMINY CORAZ WIĘCEJ MIESZKAŃCÓW STOSOWAĆ BĘDZIE ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII (SOLARY, PANELE FOTOWOLTAICZNE). PRZYCZYNI SIĘ TO DO ZMNIJSZENIA KOSZTÓW UTRZYMANIA JAK RÓWNIEŻ DBANIA O ŚRODOWISKO NATURALNE. ROZWÓJ BAZY NOCLEGOWEJ, LOKALI GASTRONOMICZNYCH, GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH A TAKŻE BUDOWA NOWYCH ŚCIEŻEK ROWEROWYCH SPOWODUJE, ŻE DO GMINY BĘDZIE NAPŁYWAĆ WIELU TURYSTÓW. ROZWIJAĆ SIĘ BĘDZIE ZWŁASZCZA TURYSTYKA WEEKENDOWA.

6.5. Misja rozwoju gminy

Misja stanowi nadrzędny cel rozwoju gminy Dzierzkowice, któremu podporządkowane są priorytetowe obszary jej rozwoju. Wskazując ogólny kierunek, w którym powinna rozwijać się społeczność lokalna, określa ona rolę władz samorządowych. Zgodnie z misją, władze samorządowe pełnią rolę inicjatora dla realizacji przedsięwzięć zgodnych ze Strategią Rozwoju gminy Dzierzkowice na lata 2016-2022, a podejmowanych przez różnych aktorów życia społecznego i gospodarczego – liderów lokalnych, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, przedsiębiorców, grupy nieformalne mieszkańców, itd. Ponadto, władze samorządowe są także realizatorem własnych projektów (leżących w zadaniach własnych oraz we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego), zmierzających do rozwoju gminy, upowszechniania jej walorów, ułatwiania współpracy partnerów lokalnych i wdrażania innowacyjnych rozwiązań. Misja to syntetyczny opis sposobu postępowania w celu realizacji wizji gminy.

7. Misja gminy Dzierzkowice przedstawia się następująco:

MISJA GMINY

MISJĄ GMINY JEST PODNIESIENIE JEJ ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ I TURYSTYCZNEJ, JAK RÓWNIEŻ WZROST POZIOMU ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I UZYSKANIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO, PRZY ZACHOWANIU WALORÓW PRZYRODNICZYCH I WSPÓŁPRACY URZĘDU GMINY Z LOKALNĄ SPOŁECZNOŚCIĄ I PODMIOTAMI GOSPODARCZYMI.

6.3. Cele strategiczne i operacyjne

PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

CELE OPERACYJNE

- ☒ INWESTYCJE W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY KOMUNIKACYJNEJ I TECHNICZNEJ
- ☒ ROZWÓJ INFRASTRUKTURY I PODNIESIENIE JAKOŚCI ŚWIADCZONYCH USŁUG SPOŁECZNYCH
- ☒ AKTYWNE WŁĄCZENIE
- ☒ ROZWÓJ ELEKTRONICZNEJ ADMINISTRACJI I USŁUG PUBLICZNYCH ORAZ UPOWSZECHNIANIE TECHNOLOGII CYFROWYCH WŚRÓD MIESZKAŃCÓW
- ☒ WSPÓŁPRACA ZEWNĘTRZNA

ROZWIJAJĄCA SIĘ GOSPODARKA I ROLNICTWO

CELE OPERACYJNE

- ☒ STYMULOWANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW
- ☒ ROZWÓJ LOKALNYCH PRZEDSIĘBIORSTW
- ☒ ROZWÓJ GOSPODARSTW ROLNYCH
- ☒ WZROST ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ GMINY

ZADBAŃ ŚRODOWISKO NATURALNE I ROZWÓJ TURYSTYKI

CELE OPERACYJNE

- ☒ ZWIĘKSZENIE WYKORZYSTANIA ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII ORAZ OCHRONA ŚRODOWISKA
- ☒ ROLNICTWO PRZYJAZNE ŚRODOWISKU NATURALNEMU
- ☒ WZROST WYKORZYSTANIA ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII PRZEZ LOKALNE PRZEDSIĘBIORSTWA
- ☒ INWESTYCJE W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ
- ☒ PROMOCJA TURYSTYCZNA GMINY

Cel strategiczny 1. Podniesienie jakości życia mieszkańców

Cel operacyjny	Kierunek działań	Rola i zadania gminy w realizacji zaplanowanych działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
1.1. Inwestycje w zakresie infrastruktury komunikacyjnej i technicznej	Poprawa stanu dróg gminnych i powiatowych przyczyniająca się do zwiększenia dostępności komunikacyjnej mieszkańców	Realizacja inwestycji na drogach gminnych/współpraca z powiatem w zakresie modernizacji dróg powiatowych	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 8. Mobilność regionalna i ekologiczny transport; PROW 2014-2020: Działanie Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich; Program Rozwoju Gminnej i Powiatowej Infrastruktury Drogowej
	Budowa i modernizacja dróg lokalnych	Realizacja zadań własnych	PROW 2014-2020: Działanie Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, Poddziałanie; Program Rozwoju Gminnej i Powiatowej Infrastruktury Drogowej
	Budowa elementów poprawiających bezpieczeństwo komunikacyjne w gminie (chodniki, przejścia dla pieszych, oświetlenie, osłony przeciwolśnieniowe, bariery ochronne, nawierzchnie antypoślizgowe).	Realizacja zadań własnych	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 8. Mobilność regionalna i ekologiczny transport;
	Budowa lub modernizacja wybranych elementów infrastruktury wodociągowej w gminie.	Analiza istniejących potrzeb a następnie realizacja najważniejszych elementów infrastruktury z punktu widzenia efektywności ekonomicznej oraz zakładanych efektów środowiskowych	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów; PROW 2014-2020: Działanie. Podstawowe usługi i odnowa

		wsł na obszarach wiejskich (art. 20)
Budowa, przebudowa, modernizacja lub wyposaŹenie obiektów budowlanych, w szczególności: oczyszczalni ścieków, stacji uzdatniana wody, systemów kanalizacji sieciowej lub pojedynczych systemów oczyszczania ścieków	Analiza istniejących potrzeb a następnie realizacja najważniejszych elementów infrastruktury z punktu widzenia efektywności ekonomicznej oraz zakładanych efektów środowiskowych	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów; PROW 2014-2020: Działanie. Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
Inwestycje w zakresie elementów infrastruktury kanalizacyjnej w gminie. Budowa i modernizacja kanalizacji ściekowej i deszczowej oraz oczyszczalni ścieków.	Analiza istniejących potrzeb, a następnie realizacja najważniejszych elementów infrastruktury z punktu widzenia efektywności ekonomicznej oraz zakładanych efektów środowiskowych	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów; PROW 2014-2020: Działanie. Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich	Analiza istniejących potrzeb a następnie budowa w uzgodnieniu z mieszkańcami przydomowych oczyszczalni ścieków na wybranych terenach	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów; PROW 2014-2020: Działanie. Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych		
☒ Przebudowa drogi powiatowej Dzierzkowice –Wola – Sosnowa Wola – wniosek Powiatu Kraśnickiego • Przebudowa wodociągu w m. Ludmiłówka i części m. Dzierzkowice – Zastawie i Dzierzkowice – Góry wraz z modernizacją ujęcia wody • Współpraca z Powiatem w remoncie dróg powiatowych oraz budowie i przebudowie chodników przy drogach gminnych		

- ☒ Modernizacja przepompowni ścieków w m. Dzierzkowice-Zastawie i Dzierzkowice Rynek
 - Przebudowa i remont dróg gminnych
 - Rozbudowa oczyszczalni ścieków w m. Terpentyna
 - Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z oczyszczalnią ścieków w m. Wyżnianka-Kolonia, Wyżnianka i Wyżnica

Cel operacyjny	Kierunek działań	Rola i zadania gminy w realizacji zaplanowanych działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
1.2. Rozwój infrastruktury społecznej i podniesienie jakości świadczonych usług społecznych	Tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku 3 – 4 lata	Wsparcie informacyjne dla organów prowadzących przedszkola lub zamierzających rozpocząć tego rodzaju działalność oraz realizacja zadań własnych	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 12. Edukacja, kwalifikacje i kompetencje
	Zakup specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych koniecznych do rozpoznawania potrzeb, wspomagania rozwoju, a także prowadzenia terapii dzieci odbywających edukację przedszkolną	Wsparcie informacyjne dla organów prowadzących przedszkola lub zamierzających rozpocząć tego rodzaju działalność	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 12. Edukacja, kwalifikacje i kompetencje
	Budowa, rozbudowa, adaptacja i modernizacja obiektów na potrzeby prowadzenia działalności edukacyjnej wraz z zapleczem socjalnym (m.in. place zabaw)	Realizacja własnych zadań inwestycyjnych	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 13. Infrastruktura społeczna
	Działania związane z adaptacją, rozbudową, modernizacją i wyposażeniem obiektów na potrzeby edukacji podstawowej, prowadzące do poprawy dostępności i jakości kształcenia w gminie	Realizacja własnych zadań inwestycyjnych oraz współpraca z prywatnymi podmiotami, zainteresowanymi rozwojem edukacji przedszkolnej na terenie gminy	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 13. Infrastruktura społeczna
	Rozbudowa, przebudowa i remont niezabytkowej infrastruktury na cele działalności kulturalnej, edukacji artystycznej, archiwów;	Współpraca władz gminnych z samorządowymi instytucjami kultury	POIS 2014-2020: Oś priorytetowa 7. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury

	Rozszerzenie oferty przedszkoli o zajęcia realizowane w celu wyrównania stwierdzonych deficytów oraz dodatkowe zajęcia, które pozwolą na zwiększenie kompetencji społecznych	Wsparcie informacyjne dla organów prowadzących przedszkola lub zamierzających rozpocząć tego rodzaju działalność	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 12. Edukacja, kwalifikacje i kompetencje
	Poprawa warunków edukacji ogólnej przyczyniająca się do rozwoju kompetencji kluczowych na rynku pracy z uwzględnieniem rozwoju właściwych postaw	Współpraca gminy ze szkołami i informowanie o możliwości dofinansowania projektów ze źródeł zewnętrznych	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 12. Edukacja, umiejętności i kompetencje
	Wzrost poziomu upowszechniania usług w zakresie edukacji przedszkolnej oraz podniesienie jej jakości	Współpraca gminy z podmiotami uprawnionymi do prowadzenia edukacji przedszkolnej- informowanie o możliwościach zewnętrznego finansowania	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 12. Edukacja, kwalifikacje, kompetencje
	Rozwijanie indywidualnych umiejętności uczniów, szczególnie uczniów uzdolnionych oraz uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i predyspozycjach sportowych	Współpraca gminy ze szkołami Działania realizowane przez własne jednostki organizacyjne oraz we współpracy z jednostkami podległymi samorządowi powiatowemu zajmującymi się szkolnictwem na poziomie ponadgimnazjalnym	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 12. Edukacja, umiejętności i kompetencje
	Rozwój na poziomie gminy i powiatu spójnego systemu doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla młodzieży szkolnej	Działania realizowane przez własne jednostki organizacyjne oraz we współpracy z jednostkami podległymi samorządowi powiatowemu	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 12. Edukacja, umiejętności i kompetencje
	Rozbudowa infrastruktury sportowej	Realizacja projektów własnych	Urząd Marszałkowski Wojewódzki Program Rozwoju Bazy Sportowej
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych		
	☒ Rozwój infrastruktury przedszkolnej na terenie Gminy Dzierzkowice poprzez budowę przedszkola w m. Terpentyna • Budowa hali sportowej przy ZPO w Terpentynie • Poprawa infrastruktury sportowej przy SP w Dzierzkowicach Woli		

- ☒ Organizacja zajęcia pozalekcyjne dla uczniów szkoły ZPO w Terpentynie (projekt finansowany ze środków EFS)
- Realizacja projektu pn. Przedszkolaki to super dzieciaki – rozwój edukacji wczesnoszkolnej w gminie Dzierzkowice (projekt finansowany ze środków EFS)

Cel operacyjny	Kierunek działań	Rola i zadania gminy w realizacji zaplanowanych działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
1.3. Aktywne włączenie	Wsparcie dla tworzenia/ funkcjonowania ośrodków wsparcia, w tym m. in.: środowiskowych instytucji aktywizujących osoby niepełnosprawne, dziennych i rodzinnych domów pomocy dla osób starszych.	Realizacja zadań własnych	RPO WL 2014-2020: Oś priorytetowa 11. Włączenie społeczne
	Wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w regionie poprzez realizację kompleksowych programów aktywizacji oraz usług reintegracji i rehabilitacji społeczno – zawodowej	Współpraca z instytucjami pomocy i integracji społecznej	RPO WL 2014-2020: Oś priorytetowa 11. Włączenie społeczne
	Wzrost dostępności wysokiej jakości usług społecznych użyteczności publicznej, w szczególności w formach zdeinstytucjonalizowanych, dla osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w regionie	Realizacja zadań własnych w ramach Ośrodka Pomocy Społecznej, a także poprzez bliską współpracę z instytucjami i placówkami podlegającymi samorządowi powiatowemu	RPO WL 2014-2020: Oś priorytetowa 11. Włączenie społeczne
	Działania wspierające osoby dorosłe chcące nabyć lub dostosować swoje kompetencje i kwalifikacje do potrzeb rynku pracy w ramach edukacji formalnej i poza formalnej	Współpraca z placówkami kształcenia ustawicznego w zakresie zachęcania osób dorosłych do podnoszenia kompetencji i umiejętności	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 12. Edukacja, umiejętności i kompetencje
	Aktywizacja oraz reorientacja zawodowa osób pozostających bez pracy, szczególnie osób	Współpraca gminy z Powiatowym Urzędem Pracy oraz innymi	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 9. Rynek pracy;

	młodych i osób długotrwale bezrobotnych z całym pakietem instrumentów (staże, szkolenia zawodowe, bony szkoleniowe, stażowe, zatrudnieniowe, granty na zagospodarowanie poza miejscem zamieszkania itp.)	instytucjami rynku pracy w zakresie realizacji wspólnych projektów nastawionych na aktywizację zawodową osób bezrobotnych	PO Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020: Oś Priorytetowa I. Osoby młode na rynku pracy
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych		
	Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze		

Cel operacyjny	Kierunek działań	Rola i zadania gminy w realizacji zaplanowanych działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
1.4. Rozwój elektronicznej administracji i usług publicznych oraz upowszechnianie technologii cyfrowych wśród mieszkańców	Rozwój elektronicznej administracji i usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną	Realizacja własnych projektów inwestycyjnych oraz jednostek organizacyjnych podległych gminie	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 2. Cyfrowe lubelskie
	Tworzenie i rozwój cyfrowych zasobów gminy m.in. w zakresie mienia i nieruchomości, planowania przestrzennego, kultury, edukacji, turystyki, ochrony zdrowia	Realizacja własnych projektów lub projektów partnerskich art. na poziomie powiatu	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 2. Cyfrowe lubelskie
	Organizowanie kampanii edukacyjno-informacyjnych na rzecz zwiększania znaczenia e-umiejętności oraz upowszechniania korzyści z wykorzystywania technologii cyfrowych przez mieszkańców	Szersza współpraca z administracją rządową i samorządową	PO Polska Cyfrowa 2014-2020: Oś Priorytetowa III. Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych		
	☒ Cyfryzacja gminy Dzierzkowice		

Cel operacyjny	kierunek działań	Rola i zadania gminy w realizacji zaplanowanych działań	możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
----------------	------------------	---	--

1.5. Współpraca zewnętrzna	Promocja gospodarcza i turystyczna gminy w ramach prowadzonej przez gminę współpracy krajowej i międzynarodowej	Realizacja projektów sieciowych z innymi jednostkami w kraju i za granicą	Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014-2020 (Program Region Morza Bałtyckiego; Program dla Europy Środkowej, Interreg Europa; Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś- Ukraina
	Zwiększenie aktywności gminy w zakresie realizacji projektów partnerskich w wymiarze krajowym i międzynarodowym	Realizacja ponadlokalnych projektów partnerskich, zarówno z własnej inicjatywy gminy (m.in. w zakresie rozwoju turystyki), jak również poprzez udział gminy w projektach zarządzanych przez podmioty zewnętrzne	POWER 2014-2020: Oś priorytetowa III: Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych		
	Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze		

Cel strategiczny 2. Rozwijająca się gospodarka i rolnictwo

Cel operacyjny	Kierunek działań	Rola i zadania gminy w realizacji zaplanowanych działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
2.1. Stymulowanie przedsiębiorczości mieszkańców	Wsparcie osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej (szkolenia, doradztwo, monitoring, finansowanie kosztów prowadzenia działalności w początkowym okresie)	Współpraca gminy z Powiatowym Urzędem Pracy oraz innymi instytucjami w zakresie promocji programów nastawionych na zwiększenie samozatrudnienia mieszkańców	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 9. Rynek pracy
	Inkubowanie innowacyjnych pomysłów biznesowych w ramach funkcjonujących platform startowych	Współpraca z instytucjami otoczenia biznesu - Platformy startowe będą mogły być tworzone na bazie	PO Polska Wschodnia 2014-2020: Oś priorytetowa

		regionalnych i lokalnych ośrodków innowacji, funkcjonujących w systemie instytucji otoczenia biznesu	II. Przedsiębiorcza Polska Wschodnia
	Zorganizowanie stałego punktu informacyjno-konsultingowego dla przedsiębiorstw, udostępniającego kompleksową informację w zakresie dostępnych środków z UE na rozwój przedsiębiorczości	Utworzenie punktu w strukturach organizacyjnych Urzędu Gminy we współpracy z instytucjami otoczenia biznesu.	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 3. Konkurencyjność przedsiębiorstw
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych		
	Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze		
Cel operacyjny	Kierunek działań	Rola i zadania gminy w realizacji zaplanowanych działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
2.2. Rozwój lokalnych przedsiębiorstw	Rozwój bazy produkcyjnej i usługowej przedsiębiorstw poprzez ich lepszy dostęp do kapitału inwestycyjnego w postaci instrumentów bezzwrotnych (dotacji) i zwrotnych (pożyczek)	Aktywne informowanie i zachęcanie przedsiębiorstw do korzystania z różnych instrumentów finansowania infrastruktury produkcyjnej i usługowej	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 3. Konkurencyjność przedsiębiorstw
	Rozwój rynków zbytu przedsiębiorstw poprzez ich aktywniejszy udział w targach, wystawach i misjach gospodarczych (krajowych i zagranicznych)	Aktywne informowanie i zachęcanie przedsiębiorstw do udziału w wyjazdach zagranicznych, współpraca z instytucjami otoczenia biznesu w zakresie wspólnych wyjazdów	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 3. Konkurencyjność Przedsiębiorstw PO Polska Wschodnia 2014-2020: Oś Priorytetowa II Przedsiębiorcza Polska Wschodnia
	Zwiększenie aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw w gminie poprzez zachęcanie ich do angażowania się w prace badawczo-rozwojowe	Bliska współpraca z IOB w zakresie aktywnego informowania i zachęcania przedsiębiorstw do korzystania z różnych instrumentów finansowania działalności badawczo-rozwojowej	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 1. Badania i Innowacje PO Polska Wschodnia 2014-2020: Oś Priorytetowa

			I Innowacyjna Polska Wschodnia
	Wzrost zastosowania nowoczesnych technologii przez lokalne przedsiębiorstwa - rozwój produktów i usług opartych na TIK (np. optymalizacja procesów zarządzania przedsiębiorstwem, współpraca pomiędzy przedsiębiorcami poprzez nowe rozwiązania informatyczne)	Aktywne informowanie i zachęcanie przedsiębiorstw do korzystania z zewnętrznych środków finansowych	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 3. Konkurencyjność przedsiębiorstw
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych		
	Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze		
Cel operacyjny	Kierunek działań	Rola i zadania gminy w realizacji zaplanowanych działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
2.3. Rozwój gospodarstw rolnych	Wsparcie korzystania z usług doradczych przez rolników	Współpraca z Zespołem Doradztwa Rolniczego w Kraśniku	PROW 2014-2020: Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)
	Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości, zwłaszcza przez rolników posiadających gospodarstwa do 5 ha, dla których koszty stałe, wynikające z udziału w systemach jakości, stanowią duże obciążenie finansowe.	Wsparcie informacyjne dla osób prowadzących gospodarstwo rolne i zachęcenia do korzystania z zewnętrznego wsparcia finansowego	PROW 2014-2020: Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)
	Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym	Wsparcie informacyjne dla osób prowadzących gospodarstwo rolne i zachęcenia do korzystania z zewnętrznego wsparcia finansowego	PROW 2014-2020: Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)
	Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej przez młodych rolników	Wsparcie informacyjne dla osób prowadzących gospodarstwo rolne i zachęcenia do korzystania	PROW 2014-2020: Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)

		z zewnętrznego wsparcia finansowego	
	Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich	Wsparcie informacyjne dla osób prowadzących gospodarstwo rolne i zachęcenia do korzystania z zewnętrznego wsparcia finansowego	PROW 2014-2020: Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)
	Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw	Wsparcie informacyjne dla osób prowadzących gospodarstwo rolne i zachęcenia do korzystania z zewnętrznego wsparcia finansowego	PROW 2014-2020: Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)
	Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej	Wsparcie informacyjne dla osób prowadzących gospodarstwo rolne i zachęcenia do korzystania z zewnętrznego wsparcia finansowego	PROW 2014-2020: Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)
	Wsparcie już istniejących gospodarstw zajmujących się produkcją ekologiczną	Wsparcie informacyjne dla osób prowadzących gospodarstwo rolne i zachęcenia do korzystania z zewnętrznego wsparcia finansowego	PROW 2014-2020: Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)
	Konwersja na ekologiczne praktyki i metody w rolnictwie	Wsparcie informacyjne dla osób prowadzących gospodarstwo rolne i zachęcenia do korzystania z zewnętrznego wsparcia finansowego	PROW 2014-2020: Rolnictwo ekologiczne (art. 29)
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych		
	Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze		

Cel operacyjny	Kierunek działań	Rola i zadania gminy w realizacji zaplanowanych działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
----------------	------------------	---	--

2.4. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy	Stworzenie systemu preferencji podatkowej dla przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy	Realizacja zadań własnych	
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych		
	Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze		

Cel strategiczny 3. Zadbane środowisko naturalne i rozwój turystyki

Cel operacyjny	Kierunek działań	Rola i zadania gminy w realizacji zaplanowanych działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
3.1. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz ochrona środowiska	Modernizacja i przebudowa istniejących kotłowni i budowa ekologicznych źródeł wytwarzania energii	Realizacja własnych projektów lub we współpracy z potencjalnymi inwestorami z zewnątrz	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 4. Energia przyjazna środowisku; PO Infrastruktura i Środowisko: Oś Priorytetowa I. Zmniejszenie emisyjności gospodarki
	Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i obiektów publicznych m.in. poprzez działania termomodernizacyjne, poprawę systemu grzewczego i oświetleniowego budynków, stosowanie inteligentnych systemów monitorowania i sterowania zużyciem energii, szersze wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych itp.	Realizacja projektów własnych gminy lub we współpracy z partnerami (na przykład ze spółdzielniami mieszkaniowymi) na podstawie wdrażanego gospodarki niskoemisyjnej w gminie.	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 5. Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna; PO Infrastruktura i Środowisko: Oś Priorytetowa I. Zmniejszenie emisyjności gospodarki
	Modernizacja infrastruktury oświetlenia ulicznego w gminie na bardziej energooszczędne	Realizacja projektów własnych zgodnych treścią opracowanego planu gospodarki niskoemisyjnej w gminie.	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 5. Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna

	Wdrożenie planu ograniczenia emisji CO2 na terenie gminy	Wdrożenie zawierającego najważniejsze projekty inwestycyjne z sektora publicznego i mieszkaniowego prowadzące do ograniczenia emisji CO2 w gminie	NFOŚiGW: Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej- plany gospodarki niskoemisyjnej
	Budowa infrastruktury do selektywnej zbiórki i przetwarzania odpadów komunalnych (w tym papieru, metalu, plastiku, szkła oraz odpadów biodegradowalnych)	Realizacja projektów własnych	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 6. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów;
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych		
	☒ Wzrost wykorzystania OZE dla Gminy Dzierzkowice		

Cel operacyjny	Kierunek działań	Rola i zadania gminy w realizacji zaplanowanych działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
3.2. Rolnictwo przyjazne środowisku naturalnemu	Promowanie zrównoważonego systemu gospodarowania, zapobieganie ubytkowi substancji organicznej w glebie.	Promowanie wśród rolników zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych	PROW 2014-2020: Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)
	Promowanie praktyk agrotechnicznych przeciwdziałających erozji glebowej wodnej, utracie substancji organicznej oraz zanieczyszczeniu wód składnikami wypłukiwanymi z gleb.	Promowanie wśród rolników zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych	PROW 2014-2020: Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych		
	Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze		

Cel operacyjny	Kierunek działań	Rola i zadania gminy w realizacji zaplanowanych działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
3.3. Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii przez lokalne przedsiębiorstwa	Poprawa efektywności energetycznej funkcjonujących przedsiębiorstw (m.in. poprzez modernizację infrastruktury związanej z ogrzewaniem/ chłodzeniem budynków,	Efektywne informowanie i zachęcanie zainteresowanych podmiotów do korzystania z dostępnych instrumentów finansowania poprawy	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 5. Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna;

	oświetleniem lub wykorzystaniem energii z odnawialnych źródeł energii)	efektywności energetycznej przedsiębiorstw	PO Infrastruktura i Środowisko: Oś priorytetowa I. Zmniejszenie emisyjności gospodarki
	Rozwój firm w branży energetyki odnawialnej (firmy produkujące urządzenia do wytwarzania energii z OZE, firmy budowlane zajmujące się instalacjami OZE, firmy produkujące energię z OZE, w tym w ramach mikroinstalacji	Wspieranie potencjalnych przedsiębiorców w zakresie udzielania odpowiedniej informacji oraz pomoc w procesie inwestycyjnym	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 4. Energia przyjazna środowisku; PO Infrastruktura i Środowisko: Oś Priorytetowa I. Zmniejszenie emisyjności gospodarki
	Budowa lub modernizacja wybranych elementów sieci elektroenergetycznej umożliwiającej przyłączenia nowych sieci wytwórczych energii ze źródeł odnawialnych	Bliska współpraca z PGE w zakresie zwiększenia możliwości przyłączeniowych dla producentów energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 4. Energia przyjazna środowisku; PO Infrastruktura i Środowisko: Oś Priorytetowa I. Zmniejszenie emisyjności gospodarki
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych		
	☒ Wzrost wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii w Gminie Dzierzkowice		

Cel operacyjny	Kierunek działań	Rola i zadania gminy w realizacji zaplanowanych działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
3.4. Inwestycje w zakresie infrastruktury turystycznej	Renowacja i rewitalizacja na cele turystyczne obiektów dziedzictwa kulturowego oraz rewitalizacja i modernizacja infrastruktury kultury	Przygotowanie i realizacja inwestycji dotyczących własnych obiektów, współpraca z innymi podmiotami (np. kościołami) w zakresie obiektów, których właścicielem nie jest gmina	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 7. Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
	Odnawianie lub poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym zabytkowych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego i rozwoju turystyki na obszarach wiejskich	Przygotowanie i realizacja inwestycji na obiektach, których właścicielem jest gmina	PROW 2014-2020: Działanie. Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich (art.20)

	Rozbudowa małej infrastruktury turystycznej, służącej udostępnianiu na cele turystyczne obszarów cennych przyrodniczo (ścieżki ekologiczne, ekomuzea, Ścieżki rowerowe, piesze etc.)	Bliska współpraca z instytucjami zajmującymi się ochroną środowiska, z innymi gminami, wykorzystanie posiadanych walorów przyrodniczych	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 7. Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
	Budowa nowych i modernizacja istniejących gospodarstw agroturystycznych i ekoturystycznych	Bliska współpraca z podmiotami zainteresowanymi podjęciem działań w tym zakresie	Kredyt w ramach europejskiego funduszu rozwoju wsi polskiej; instrumenty kredytowe BGŻ
	Wsparcie osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej, w tym gastronomicznej, agroturystycznej i ekoturystycznej	Bliska współpraca gminy z Powiatowym Urzędem Pracy oraz innymi instytucjami w zakresie promocji programów nastawionych na zwiększenie samozatrudnienia mieszkańców	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 9. Rynek pracy
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych		
	☒ Poprawa Infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w gminie Dzierzkowice (znakowanie tras rowerowych, budowa infrastruktury turystycznej : wiaty, zadaszenia, itp..		

Cel operacyjny	Kierunek działań	Rola i zadania gminy w realizacji zaplanowanych działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
3.5.Promocja turystyczna gminy	Kreowanie dobrego wizerunku gminy jako atrakcyjnego miejsca dla turystów poprzez zróżnicowane działania marketingowe	Opracowanie strategii działań marketingowych i jej konsekwentne wdrażanie; współpraca z PAliIZ, LCOI, ARP etc.	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 3. Konkurencyjność przedsiębiorstw
	Rozbudowa i wdrożenie kompleksowego systemu informacji i promocji turystycznej i kulturalnej w gminie	Rozbudowa i powiązanie Systemu z podobnymi działaniami, realizowanymi na poziomie powiatu lubelskiego oraz województwa lubelskiego	RPO WL 2014-2020: Oś Priorytetowa 7. Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych		
	Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze		

6.4. Wdrażanie i finansowanie strategii

6.4.1. System instytucjonalny wdrażania strategii

Przy opracowaniu strategii zastosowano podejście holistyczne, polegające m.in. na tym, że przy określaniu celów i kierunków działań wzięto pod uwagę nie tylko kompetencje i zadania statutowe gminy wiejskiej, ale również uwzględniono o wiele szerszy wymiar rozwoju gminy. Chodzi tu głównie o te obszary rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, na które władze nie mają bezpośredniego wpływu, a więc np. rozwój lokalnego rynku pracy i przedsiębiorczości, rozwój szkolnictwa czy bezpieczeństwo publiczne.

Jeśli chodzi o kompetencje samorządu gminnego zaproponowane kierunki działań będą miały swoje odzwierciedlenie w projektach kluczowych – wynikających z planu działań operacyjnych. Są to projekty najważniejsze z punktu widzenia rozwoju gminy, których realizacja warunkuje osiągnięcie założonych celów strategii. Projekty te będą realizowane przez Urząd Gminy bądź jednostki mu podległe przy użyciu funduszy własnych lub z wykorzystaniem dostępnych środków zewnętrznych. Osiągnięcie założonych celów będzie w dużej mierze uzależnione od tego, czy inne podmioty (przedsiębiorstwa, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe) zechcą włączyć się w nurt działań zaproponowanych w niniejszej strategii. Zakłada się, że zaproponowane cele odpowiadają potrzebom i możliwościom rozwojowym gminy Dzierzkowice, a także że w procesie konsultacji społecznych osiągnięta została ich społeczna akceptacja. Dla przyspieszenia tych działań i zachęcenia innych podmiotów do respektowania założeń strategii Urząd Gminy będzie wspierał podmioty, których projekty będą wpisywać się w założenia i cele strategii. Ze względu na wielość podmiotów będących realizatorami strategii konieczne jest wprowadzenie mechanizmu koordynacyjnego. Zadanie to należy do Urzędu Gminy w Dzierzkowicach i będzie m.in. polegało na:

- ▽ informowaniu społeczności lokalnej o istnieniu strategii, zapisanych w niej priorytetach rozwoju, a także o postępach i efektach jej wdrażania;
- ▽ skorelowaniu procesów planowania przestrzennego z zapisami strategii;
- ▽ ścisłej współpracy z jednostkami odpowiedzialnymi za przygotowywanie i realizację zadań inwestycyjnych;
- ▽ wydawaniu jednostkom ubiegającym się o środki zewnętrzne opinii o zgodności planowanej inwestycji/zadania z zapisami strategii, jeśli taka opinia będzie warunkiem sine qua non do udziału w konkursie;
- ▽ dokonywaniu koniecznych modyfikacji i zmian wynikających ze zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i sytuacji wewnętrznej gminy.

Główną instytucją odpowiedzialną za wdrożenie strategii jest Wójt Dzierzkowic wraz z podległym mu Urzędem Gminy. Wójt odpowiada za ogólną koordynację procesu wdrażania i monitorowania strategii. W szczególności odpowiedzialny jest za przygotowanie i wdrożenie projektów wynikających z planu działań operacyjnych, a także zidentyfikowanych projektów kluczowych do realizacji do roku 2022.

Instytucjami wspomagającymi Wójta i Urząd Gminy w procesie wdrażania strategii są:

- ▽ Rada Gminy, która powinna zadbać o promocję i właściwe zrozumienie strategii

- wśród społeczności lokalnej;
- ▼ Placówki szkolno-wychowawcze (przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja);
- ▼ Jednostki organizacyjne gminy
- ▼ Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy;
- ▼ Inne.

Instytucjami partnerskimi, zarządzającymi określonymi instrumentami i programami, w ramach których będą finansowane niektóre działania wynikające ze strategii, będą:

- ▼ Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego wraz z instytucjami zaangażowanymi w zarządzanie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego 2014-2020 oraz wybranych działań w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020;
- ▼ Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (jako instytucja zaangażowana we wdrażanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020);
- ▼ Agencje rozwoju regionalnego oraz wspierania przedsiębiorczości (np. Lubelska Fundacja Rozwoju, Lubelska Agencja Wspierania Przedsiębiorczości, Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny itp.);
- ▼ Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (jako instytucja pośrednicząca w wydatkowaniu środków w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020);
- ▼ Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- ▼ Inne.

Do ważnych pomiotów, które w istotny sposób będą przyczyniać się do realizacji celów strategii, należy również zaliczyć podmioty realizujące poszczególne projekty, jak i beneficjentów końcowych objętych wsparciem i działaniami projektowymi, w tym przede wszystkim:

- ▼ Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad;
- ▼ Komendę Powiatową Policji;
- ▼ Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej;
- ▼ przedsiębiorców i organizacje ich zrzeszające;
- ▼ instytucje otoczenia biznesu (w tym Izba Rolnicza, Ośrodek Doradztwa Rolniczego);
- ▼ rolników i ich zrzeszenia (spółdzielnie i grupy producenckie);
- ▼ organizacje pozarządowe;
- ▼ osoby podnoszące swoje kwalifikacje zawodowe;
- ▼ bezrobotnych i osoby wykluczone.

6.4.2. Finansowanie strategii

Głównymi źródłami finansowania strategii w okresie jej realizacji będą:

- ▼ środki budżetu gminy Dzierzkowice;
- ▼ zewnętrzne środki publiczne, dostępne przede wszystkim w ramach:

Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 - łączna alokacja środków unijnych na program wynosi 2 229 mln euro, z czego 1 607 mln euro będzie finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), zaś ponad 621 mln euro będzie pochodziło z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS);

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 – łączna alokacja środków na program wynosi 8 242 ml euro, finansowana z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich;

- ▼ środki z sektora prywatnego, dostępne w ramach realizowanych przez przedsiębiorstwa przedsięwzięć inwestycyjnych.

Uzupełniającymi źródłami finansowania strategii będą inne programy operacyjne finansowane ze środków unijnych perspektywy 2014-2020, w tym:

- ▼ **Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020**, w ramach którego będzie m.in. istniała możliwość finansowania rozwoju działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, a także współpracy sieciowej podmiotów oferujących wspólny produkt turystyczny;
- ▼ **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020**, w ramach którego będzie m.in. możliwe finansowanie ponadlokalnych przedsięwzięć w zakresie energetyki odnawialnej, termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, rozbudowy infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, a także przebudowy dróg krajowych;
- ▼ **Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020**, w ramach którego zaplanowano finansowanie przedsięwzięć związanych z poprawą dostępu mieszkańców do szybkiego Internetu, rozwojem administracji elektronicznej i e-usług, a także podnoszeniem umiejętności cyfrowych społeczeństwa;
- ▼ **Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020**, w ramach którego będzie m.in. możliwość finansowania projektów podnoszących kompetencje pracowników administracji samorządowej oraz rozwijających systemy zarządzania strategicznego i finansowego w jednostkach samorządu terytorialnego.
- ▼ **Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014-2020**, w tym Program Region Morza Bałtyckiego; Program dla Europy Środkowej, Interreg Europa; Program Współpracy Transgranicznej Polska Białoruś Ukraina.
- ▼ **Szwajcarskie i Norweskie Instrumenty Finansowe**, umożliwiające finansowanie różnorodnych inicjatyw związanych ze sportem, kulturą, edukacją, zdrowiem oraz rozwojem społeczeństwa obywatelskiego.

Strategia będzie również finansowana ze środków krajowych. W szczególności dotyczy to takich programów i funduszy krajowych jak:

- ▼ **Program Rozwoju Gminnej i Powiatowej Infrastruktury Drogowej**, w ramach którego będzie istniała możliwość uzyskania dotacji na modernizację dróg powiatowych i gminnych;
- ▼ **Roczne programy finansowania kultury**, realizowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, z których będą dofinansowywane imprezy i wydarzenia kulturalne;
- ▼ **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**, w ramach którego będzie możliwość finansowania w formie instrumentów zwrotnych przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska, efektywności energetycznej, energii odnawialnej itp.;
- ▼ **Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**, umożliwiający finansowanie różnorodnych przedsięwzięć w zakresie ekologii, ochrony przyrody oraz zarządzania gospodarką wodną i odpadową;
- ▼ **Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych**, umożliwiający finansowanie m.in. projektów z zakresu integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Znaczna część środków inwestycyjnych gminy będzie mogła pochodzić z programów operacyjnych perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2014-2020. Głównym źródłem środków unijnych będzie **Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (RPO WL) na lata 2014-2020**. RPO WL 2014-2020 jest programem operacyjnym finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Zgodnie z UP alokacja środków unijnych na Program wynosi 1 607 222 235 EUR EFRR i 621 593 397 EUR EFS. Łączna alokacja środków unijnych na program wynosi 2 228 815 632 EUR. Minimalne zaangażowanie środków krajowych - szacowane na podstawie art. 120 rozporządzenia ramowego zakładającego maksymalny poziom dofinansowania każdej osi priorytetowej EFRR i EFS w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85% - wynosi w momencie programowania 393 320 406 EUR. W realizację programu zaangażowane będą środki krajowe publiczne i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia programu będzie mogło być wyższe w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach programu.⁴

Tabela 29. Alokacja środków unijnych na osie priorytetowe RPO WL na lata 2014-2020

NAZWA OSI PRIORYTETOWEJ	NAZWA FUNDUSZU FINANSUJĄCEGO	WKŁAD UNIJNY W EURO	PROCENT W CAŁOŚCI ALOKACJI
1. BADANIA I INNOWACJE	EFRR	45 416 755	2,04%
2. CYFROWE LUBELSKIE	EFRR	72 255 674	3,24%
3. KONKURENCYJNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW	EFRR	291 639 451	13,08%
4. ENERGIA PRZYJAZNA ŚRODOWISKU	EFRR	158 807 254	7,13%
5. EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA I GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	EFRR	236 999 005	10,63%
6. OCHRONA ŚRODOWISKA ORAZ EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW	EFRR	170 615 611	7,65%

⁴ Źródło: Opracowanie własne na podstawie RPO WL na lata 2014-2020

7. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I NATURALNEGO	EFRR	98 707 126	4,43%
8. MOBILNOŚĆ REGIONALNA I EKOLOGICZNY TRANSPORT	EFRR	271 031 040	12,16%
9. RYNEK PRACY	EFS	202 044 086	9,07%
10. ADAPTACYJNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW I PRACOWNIKÓW DO ZMIAN	EFS	62 138 448	2,79%
11. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE	EFS	180 540 178	8,10%
12. EDUKACJA, UMIEJĘTNOŚCI I KOMPETENCJE	EFS	107 446 601	4,82%
13. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	EFRR	261 750 319	11,74%
14. POMOC TECHNICZNA	EFS	69 424 084	3,11%
ŁĄCZNIE		2 228 815 632	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie RPO WL 2014-2020

Drugim kluczowym źródłem pozyskiwania środków unijnych ma wdrażanie działań strategii będzie **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014-2020**, który będzie finansowany z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Alokacja środków z EFRROW kształtuje się na poziomie 8 242 mln euro, które w dużej mierze będą wydatkowane na działania inwestycyjne związane z modernizacją gospodarstw rolnych oraz rozwój przetwórstwa produktów rolnych, a także na rozbudowę infrastruktury na obszarach wiejskich oraz wspieranie przedsiębiorczości pozarolniczej.

Tabela 30. Alokacja środków unijnych na działania i poddziały zaplanowane do wdrożenia w ramach PROW na lata 2014-2020 (w euro)

LP.	NAZWA DZIAŁANIA	NAZWA PODDZIAŁANIA	WKŁAD UNIJNY (EURO)	PROCENT W CAŁOŚCI I ALOKACJI
1.	TRANSFER WIEDZY I DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNA (ART.14)	- WSPARCIE DLA DZIAŁAŃ W ZAKRESIE KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO I NABYWANIA UMIEJĘTNOŚCI - WSPARCIE DLA PROJEKTÓW DEMONSTRACYJNYCH I DZIAŁAŃ INFORMACYJNYCH	36 905 246	0,45%
2.	USŁUGI DORADCZE, USŁUGI Z ZAKRESU ZARZĄDZANIA GOSPODARSTWEM I USŁUGI Z ZAKRESU ZASTĘPSTW (ART.15)	- WSPARCIE NA SZKOLENIA DORADCÓW - ŚWIADCZENIE KOMPLEKSOWEJ PORADY DLA ROLNIKA - ŚWIADCZENIE KOMPLEKSOWEJ PORADY DLA WŁAŚCICIELA LASU	47 722 830	0,58%
3.	SYSTEMY JAKOŚCI PRODUKTÓW ROLNYCH I ŚRODKÓW SPOŻYWCZYCH (ART. 16)	- WSPARCIE DLA NOWYCH UCZESTNIKÓW SYSTEMÓW JAKOŚCI - WSPARCIE NA PRZEPROWADZENIE DZIAŁAŃ INFORMACYJNYCH I PROMOCYJNYCH	21 000 000	0,25%
4.	INWESTYCJE W ŚRODKI TRWAŁE (ART. 17)	- INWESTYCJE W GOSPODARSTWACH POŁOŻONYCH NA OBSZARACH NATURA 2000 - INWESTYCJE W GOSPODARSTWACH POŁOŻONYCH NA OBSZARACH OSN	2 120 177 704	25,72%

		- MODERNIZACJA GOSPODARSTW ROLNYCH - PRZETWÓRSTWO I MARKETING PRODUKTÓW ROLNYCH - SCALANIE GRUNTÓW		
5.	PRZYWRACANIE POTENCJAŁU PRODUKCJI ROLNEJ ZNISZCZONEGO W WYNIKU KLĘSK ŻYWIOŁOWYCH I KATASTROF ORAZ WPROWADZANIE ODPOWIEDNICH ŚRODKÓW ZAPOBIEGAWCZYCH (ART. 18)	- INWESTYCJE ODTWARZAJĄCE POTENCJAŁ PRODUKCJI ROLNEJ - INWESTYCJE ZAPOBIEGAJĄCE ZNISZCZENIU POTENCJAŁU PRODUKCJI ROLNEJ	264 046 000	3,20%
6.	ROZWÓJ GOSPODARSTW I DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ (ART. 19)	- PREMIE DLA MŁODYCH ROLNIKÓW - PREMIE NA ROZPOCZĘCIE DZIAŁALNOŚCI POZAROLNICZEJ - PŁATNOŚCI DLA ROLNIKÓW PRZEKAZUJĄCYCH MAŁE GOSPODARSTWA - RESTRUKTURYZACJA MAŁYCH GOSPODARSTW - ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI - ROZWÓJ USŁUG ROLNICZYCH	1 406 133 450	17,06%
7.	PODSTAWOWE USŁUGI I ODNOWA WSI NA OBSZARACH WIEJSKICH (ART. 20)	- BUDOWA LUB MODERNIZACJA DRÓG LOKALNYCH - GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA - INWESTYCJE W OBIEKTY PEŁNIĄCE FUNKCJE KULTURALNE LUB KSZTAŁTOWANIE PRZESTRZENI PUBLICZNEJ - INWESTYCJE W TARGOWISKA LUB OBIEKTY BUDOWLANE PRZEZNACZONE NA CELE PROMOCJI LOKALNYCH PRODUKTÓW - OCHRONA ZABYTKÓW I BUDOWNICTWA TRADYCYJNEGO	683 983 100	8,30%
8.	INWESTYCJE W ROZWÓJ OBSZARÓW LEŚNYCH I POPRAWĘ ŻYWOTNOŚCI LASÓW (ART. 21-26)	- ZALESIANIE I TWORZENIE TERENÓW ZALESIONYCH	191 519 339	2,32%
9.	TWORZENIE GRUP I ORGANIZACJI PRODUCENTÓW (ART. 27)	- TWORZENIE GRUP I ORGANIZACJI PRODUCENTÓW W SEKTORZE ROLNYM I LEŚNYM	256 414 153	3,11%
10.	DZIAŁANIE ROLNO-ŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNE (ART. 28)	- ROLNICTWO ZRÓWNOWAŻONE - OCHRONA GLEB I WÓD - ZACHOWANIE SADÓW TRADYCYJNYCH ODMIAN DRZEW OWOCOWYCH - CENNE SIEDLISKA I ZAGROŻONE GATUNKI PTAKÓW NA OBSZARACH NATURA 2000	753 399 101	9,14%

		- CENNE SIEDLISKA POZA OBSZARAMI NATURA 2000 - ZACHOWANIE ZAGROŻONYCH ZASOBÓW GENETYCZNYCH ROŚLIN W ROLNICTWIE - ZACHOWANIE ZAGROŻONYCH ZASOBÓW GENETYCZNYCH ZWIERZĄT W ROLNICTWIE		
11.	ROLNICTWO EKOLOGICZNE (ART. 29)	- PŁATNOŚCI W CELU UTRZYMANIA ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO - PŁATNOŚCI W OKRESIE KONWERSJI NA ROLNICTWO EKOLOGICZNE	445 373 661	5,40%
12.	PŁATNOŚCI DLA OBSZARÓW Z OGRANICZENIAMI NATURALNYMI LUB INNYMI SZCZEGÓLNYMI OGRANICZENIAMI (ART. 31)	- PŁATNOŚCI ONW	1 378 188 270	16,72%
13.	WSPÓŁPRACA	- WSPÓŁPRACA W RAMACH GRUP EPI	36 904 246	0,45%
14.	WSPARCIE DLA ROZWOJU LOKALNEGO W RAMACH INICJATYWY LEADER	- WDRAŻANIE LOKALNYCH STRATEGII ROZWOJU - WDRAŻANIE PROJEKTÓW WSPÓŁPRACY - WSPARCIE KOSZTÓW BIEŻĄCYCH I AKTYWIZACJI - WSPARCIE PRZYGOTOWAWCZE	467 668 000	5,67%
15.	POMOC TECHNICZNA Z INICJATYWY PAŃSTW CZŁONKOWSKICH	- WSPARCIE WDRAŻANIA PROGRAMU - ROZWÓJ KRAJOWEJ SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH	132 527 195	1,61%
ŁĄCZNIE:			8 241 962 295	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu PROW 2014-2020.

6.5. Monitoring i ocena realizacji strategii

System monitorowania jest ważnym instrumentem w procesie wdrażania strategii. Dane monitoringowe służą do oceny skuteczności realizowanych działań i pozwalają na bardziej efektywne wydatkowanie środków publicznych. Proces monitorowania umożliwia również ocenić postępy we wdrażaniu strategii, a także mobilizować władze i społeczność lokalną do większej aktywności na rzecz realizacji strategii. Głównymi elementami systemu monitoringu są:

- ▼ instytucje odpowiedzialne za proces monitorowania wdrażania strategii,
- ▼ przyjęty system raportowania z procesu monitorowania strategii,
- ▼ zestaw wskaźników służących do oceny postępów we wdrażaniu strategii.

Instytucją odpowiedzialną za koordynację procesu monitorowania realizacji strategii będzie Wójt Gminy Dzierzkowice wraz z podlegającą mu Radą Gminy. Za proces monitorowania i raportowania będzie odpowiedzialny Wydział Organizacyjny i Wydział Inwestycji i Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej. Ocena postępów we wdrażaniu strategii będzie dokonywana w cyklu dwuletnim, na podstawie opracowanego raportu monitorującego obejmującego analizę zebranych danych na bazie przyjętych wskaźników monitoringowych. Przy czym pierwszy raport z procesu monitorowania wdrażanej strategii obejmie lata 2015-2016 i zostanie przygotowany do połowy 2017 roku. Wójt i Rada Gminy, na podstawie przedstawionego raportu i zawartych w nim wniosków oraz rekomendacji dokonają śródkresowej oceny stanu wdrażania strategii, a także zaproponują ewentualne zmiany skorygowania jej treści.

Przyjęty zestaw wskaźników zakłada monitorowanie strategii na dwóch poziomach, tj. **strategicznym** – odnoszącym się do priorytetowych obszarów rozwoju gminy – oraz **operacyjnym**, pozwalającym na ocenę stopnia osiągnięcia zakładanych celów operacyjnych strategii. Przy konstruowaniu systemu wskaźników starano się ograniczyć ich liczbę do minimum, a także wykorzystać przede wszystkim te, których wartości można monitorować w oparciu o oficjalną statystykę Głównego Urzędu Statystycznego.

7. Załączniki

7.1. Podsumowanie społecznych

rezultatów

konsultacji

7.2. Wykaz wskaźników monitoringowych

Tabela 31. Wykaz wskaźników monitoringowych w ramach celu priorytetowego 1.

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźniki monitorowania strategii
PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW	INWESTYCJE W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY KOMUNIKACYJNEJ I TECHNICZNEJ	☒ długość zmodernizowanych dróg • udział dróg o nawierzchni twardej (twardej ulepszonej) w długości dróg ogółem • nakłady na utrzymanie dróg • nakłady inwestycyjne na remont i budowę dróg • powierzchnia nowobudowanych lub zmodernizowanych stref parkingowych • powierzchnia zbudowanych lub zmodernizowanych chodników • długość czynnej sieci wodociągowej • zużycie wody na potrzeby ludności /i /lub gospodarki narodowej • długość czynnej sieci kanalizacyjnej • połączenia kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania • ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w ludności ogółem • liczba ujęć wody w gminie • liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków
	ROZWÓJ INFRASTRUKTURY I PODNIESIENIE JAKOŚCI ŚWIADCZONYCH USŁUG SPOŁECZNYCH	☒ liczba zmodernizowanych i wyposażonych świetlic wiejskich, • liczba wyposażonych obiektów instytucji kultury, • liczba rozbudowanej, przebudowanej lub wyremontowanej infrastruktury na cele działalności kulturalnej • liczba zakupionego trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej • liczba zaadaptowanych, rozbudowanych, zmodernizowanych obiektów służących do edukacji przedszkolnej i podstawowej

ROZWIJAJĄCA SIĘ GOSPODARKA I ROLNICTWO		☒ liczba wybudowanych, rozbudowanych, zmodernizowanych obiektów przeznaczonych do prowadzenia działalności edukacyjnej wraz z zapleczem socjalnym • odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną w gminie
	AKTYWNE WŁĄCZENIE	☒ odsetek osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem instytucjonalnym i pozainstytucjonalnym • liczba zrealizowanych kompleksowych programów na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową • liczba nowych form wsparcia dostępnych dla osób starszych i niepełnosprawnych • liczba inicjatyw mających na celu reintegrację i rehabilitację społeczno-zawodową osób niepełnosprawnych
	ROZWÓJ ELEKTRONICZNEJ ADMINISTRACJI I USŁUG PUBLICZNYCH ORAZ UPOWSZECHNIANIE TECHNOLOGII CYFROWYCH WŚRÓD MIESZKAŃCÓW	☒ liczba zorganizowanych kampanii edukacyjno-informacyjnych na rzecz zwiększania znaczenia e-umiejętności oraz upowszechniania korzyści z wykorzystywania technologii cyfrowych przez społeczność lokalną gminy • zrealizowane projekty inwestycyjne w zakresie elektronicznej administracji i usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną • ilość cyfrowych zasobów gminy m.in. w zakresie mienia i nieruchomości, planowania przestrzennego, kultury, edukacji, turystyki, ochrony zdrowia • liczba odwiedzających stronę internetową • liczba spraw załatwianych drogą elektroniczną
	WSPÓŁPRACA ZEWNĘTRZNA	☒ liczba zrealizowanych projektów sieciowych z innymi jednostkami w kraju i za granicą • liczba zrealizowanych ponadlokalnych projektów partnerskich, zarówno z własnej inicjatywy gminy (m.in. w zakresie rozwoju turystyki), jak również poprzez udział gminy w projektach zarządzanych przez podmioty zewnętrzne
	STYMULOWANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW	☒ liczba zorganizowanych szkoleń mających na celu kompleksowe wsparcie osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej • liczba osób, które rozpoczęły prowadzenie własnej działalności gospodarczej • liczba funkcjonujących punktów informacyjno-konsultingowych dla przedsiębiorstw • liczba klientów punktu informacyjno-konsultingowego dla przedsiębiorstw

ZADBAŃ O ŚRODOWISKO NATURALNE I ROZWÓJ TURYSTYKI		☒ liczba przedsiębiorstw uczestniczących w projektach szkoleniowo-doradczych w ramach dostępnego wsparcia rozwoju kompetencji pracowników przedsiębiorstw oraz kadr zarządczych zgodnie z ich diagnozowanymi potrzebami
	ROZWÓJ LOKALNYCH PRZEDSIĘBIORSTW	☒ wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach na jednego mieszkańca • nakłady inwestycyjne ogółem w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo • odsetek przedsiębiorstw przemysłowych ponoszących nakłady na działalność innowacyjną • stopa bezrobocia • udział długotrwale bezrobotnych w ilości bezrobotnych ogółem • stopa zatrudnienia • udział zatrudnionych w sektorze przemysłowym w ilości zatrudnionych ogółem • liczba przedsiębiorstw, które obniżyły emisję Co2 do atmosfery
	ROZWÓJ GOSPODARSTW ROLNYCH	☒ udział gospodarstw prowadzących działalność pozarolniczą w ilości gospodarstw ogółem • liczba zmodernizowanych i poddanych restrukturyzacji gospodarstw rolnych • liczba rolników, którzy przystąpili do systemów jakości
	WZROST ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ GMINY	☒ powierzchnia terenów inwestycyjnych wyposażonych w podstawową infrastrukturę
	ZWIĘKSZENIE WYKORZYSTANIA ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII ORAZ OCHRONA ŚRODOWISKA	☒ liczba wybudowanych ekologicznych źródeł energii • łączna moc zainstalowana na terenie gminy do produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych • liczba energooszczędnych elementów oświetlenia ulicznego w gminie • liczba budynków mieszkalnych i obiektów publicznych poddanych pracom mającym na celu poprawę ich efektywności energetycznej (m.in. prace termomodernizacyjne)
	ROLNICTWO PRZYJAZNE ŚRODOWISKU NATURALNEMU	☒ liczba przeprowadzonych szkoleń zawodowych i nabywania umiejętności przez rolników oraz właścicieli lasów w zakresie prowadzonej produkcji, ochrony środowiska oraz marketingu swoich produktów i usług • zużycie wody na potrzeby rolnictwa

	☒ wykorzystanie energii elektrycznej w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym • emisja gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa • liczba gospodarstw wykorzystujących odnawialne źródła energii
WZROST WYKORZYSTANIA ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII PRZEZ LOKALNE PRZEDSIĘBIORSTWA	☒ liczba przedsiębiorstw wykorzystujących odnawialne źródła energii • liczba zrealizowanych szkoleń mających na celu informowanie i zachęcanie zainteresowanych podmiotów do korzystania z dostępnych instrumentów finansowania poprawy efektywności energetycznej przedsiębiorstw • liczba firm działających w branży energetyki odnawialnej na terenie gminy
INWESTYCJE W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ	☒ liczba poddanych renowacji i rewitalizacji na cele turystyczne obiektów dziedzictwa kulturowego • liczba ścieżek ekologicznych, ekomuzeów na terenie gminy • długość ścieżek rowerowych zlokalizowanych na terenie gminy • liczba wybudowanych i zmodernizowanych gospodarstw agroturystycznych i ekoturystycznych • wsparcie osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej, w tym gastronomicznej, agroturystycznej i ekoturystycznej
PROMOCJA TURYSTYCZNA GMINY	☒ kreowanie dobrego wizerunku gminy jako atrakcyjnego miejsca dla turystów poprzez zróżnicowane działania marketingowe • rozbudowa i wdrożenie kompleksowego systemu informacji i promocji turystycznej i kulturalnej w gminie

7.3. Spis map, rysunków, tabel i wykresów

Mapa 1. Położenie administracyjne gminy Dzierzkowice na tle powiatu kraśnickiego.....	10
Mapa 2. Położenie administracyjne gminy Dzierzkowice na tle Województwa Lubelskiego..	11
Mapa 3. Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna gmin województwa lubelskiego.....	51
Mapa 4. Waloryzacja przyrodniczo-krajobrazowa uwarunkowań turystycznych	52
Mapa 5. Lokalny Wskaźnik Rozwoju Społecznego (LHDI) w powiatach w 2010 roku (wskaźnik przyjmuje wartości od 1 do 100 w punktach)	68
Mapa 6. Średnie roczne sumy usłonecznienia w godzinach w roku 2014.....	76
Rysunek 1. Wyżnica.....	12
Rysunek 2. Wąwóz lessowy w gminie Dzierzkowice.....	14
Rysunek 3. Drewniany kościół parafialny w Dzierzkowicach	15
Rysunek 4. Gmina Dzierzkowice z lotu ptaka.....	17
Rysunek 5. Pola uprawne w gminie Dzierzkowice.	48
Rysunek 6. Gminna Biblioteka Publiczna w Dzierzkowicach.....	62
Rysunek 7. Strona główna internetowego serwisu Gminy Dzierzkowice.....	90
Rysunek 8. Klasyfikacja czynników wpływających na pozycję strategiczną gminy w metodzie SWOT.....	91
Tabela 1. Informacje ogólne o gminie.....	9
Tabela 2. Ludność gminy Dzierzkowice. Wskaźnik modułu gminnego 2006 – 2014	18
Tabela 3. Liczba mieszkańców w gminie (stan na dzień 2015-12-10).....	21
Tabela 4. Struktura ludności gminy Dzierzkowice w latach 2012 -2014.....	23
Tabela 5. Struktura wykształcenia w województwie lubelskim i powiecie kraśnickim w 2002r i 2011 r.....	27
Tabela 6. Rodzaj źródła utrzymania gospodarstw domowych w 2002 roku.	29
Tabela 7. Rodzaje podmiotów gospodarki narodowej w gminie Dzierzkowice w 2014 roku. 33	
Tabela 8. Wskaźniki dotyczące rozwoju przedsiębiorczości w gminach powiatu kraśnickiego 2014 roku.	36
Tabela 9. Podmioty gospodarcze w gminie Dzierzkowice wg klasyfikacji PKD 2007 stan na 2014 r.....	37
Tabela 10. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w 2015 roku.	43
Tabela 11. Podmioty gospodarki narodowej wg klas wielkości.....	43

Tabela 12. Wykaz większych przedsiębiorstw na terenie gminy Dzierzkowice.....	44
Tabela 13. Struktura bezrobotnych i pracujących w gminie Dzierzkowice w latach 2010-2014.	46
Tabela 14. Struktura użytkowania gruntów w gminie Dzierzkowice w 2015 roku.....	47
Tabela 15. Powierzchnia zasiewów w gminie Dzierzkowice w roku 2010.....	49
Tabela 16. Wykaz placówek oświatowych w gminie Dzierzkowice.	54
Tabela 17. Formy pomocy społecznej realizowanej w gminie w latach 2012 – 2015	59
Tabela 18. Remizy strażackie w gminie Dzierzkowice.....	62
Tabela 19. Wskaźnik wykrywalności przestępstw.....	63
Tabela 20. Zasoby mieszkaniowe w latach 2011 – 2014.....	64
Tabela 21. Wartość wskaźnika LHDI dla powiatu kraśnickiego w roku 2010 i zmian pozycji w rankingu w porównaniu do 2007 r.	68
Tabela 22. Wykaz dróg publicznych – powiatowych i gminnych na terenie Gminy Dzierzkowice	69
Tabela 23. Infrastruktura techniczna w Gminie Dzierzkowice.....	71
Tabela 24. Stan infrastruktury kanalizacyjnej w Gminie Dzierzkowice.....	72
Tabela 25. Wybrane źródła dochodów własnych w gminach powiatu kraśnickiego w 2014 roku [PLN].	81
Tabela 26. Struktura dochodów gminy Dzierzkowice w 2014 roku według działów klasyfikacji budżetowej.....	83
Tabela 27. Wydatki wg działów klasyfikacji budżetowej w gminie Dzierzkowice w 2014 roku.	88
Tabela 28. Analiza SWOT gminy Dzierzkowice.....	92
Tabela 29. Alokacja środków unijnych na osie priorytetowe RPO WL na lata 2014-2020	114
Tabela 30. Alokacja środków unijnych na działania i poddziałania zaplanowane do wdrożenia w ramach PROW na lata 2014-2020 (w euro).....	115
Tabela 31. Wykaz wskaźników monitoringowych w ramach celu priorytetowego 1.....	120
Wykres 1. Liczba ludności w gminie w latach 2004-2015.	19
Wykres 2. Liczba ludności w gminie w podziale na płeć	19
Wykres 3. Saldo migracji w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014	20
Wykres 4. Przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie lubelskim, powiecie kraśnickim i gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014.....	20
Wykres 5. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014 w ujęciu procentowym.....	22
Wykres 6. Struktura procentowa ludności wg ekonomicznych grup wieku w województwie lubelskim, powiecie kraśnickim i gminie Dzierzkowice w 2014 roku.....	22

Wykres 7. Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014.	24
Wykres 8. Wskaźnik obciążenia demograficznego w województwie lubelskim, powiecie kraśnickim i gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014.	24
Wykres 9. Struktura ludności ze względu na wiek w gminie Dzierzkowice w 2014 roku.	25
Wykres 10. Struktura wykształcenia w gminie Dzierzkowice w 2002 roku.	26
Wykres 11. Struktura wykształcenia w gminie Dzierzkowice w podziale na płeć w % w 2002 roku.	26
Wykres 12. Porównanie struktury wykształcenia w % w gminie Dzierzkowice, powiecie kraśnickim i województwie lubelskim w 2002 roku.	27
Wykres 13. Gospodarstwa domowe wg liczby osób w 2002 roku w ujęciu procentowym.	28
Wykres 14. Gospodarstwa domowe wg składu rodzinnego w 2002 roku.	29
Wykres 15. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Dzierzkowice w latach 2004- 2014.	31
Wykres 16. Procentowy udział podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym i publicznym w 2014 roku.	32
Wykres 17. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014 z uwzględnieniem struktury własności.	32
Wykres 18. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminach powiatu kraśnickiego w 2014 roku.	34
Wykres 19. Liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności w gminach powiatu kraśnickiego w 2014 roku.	34
Wykres 20. Liczba podmiotów wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminach powiatu kraśnickiego w 2014 roku.	35
Wykres 21. Procentowy rozkład podmiotów gospodarczych w gminie Dzierzkowice w 2014 roku.	38
Wykres 22. Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych w gminie Dzierzkowice w latach 2010-2014.	40
Wykres 23. Różnice w procentowym udziale podmiotów gospodarczych w powiecie kraśnickim i województwie lubelskim w 2014 roku w poszczególnych sekcjach klasyfikacji PKD 2007 w porównaniu z gminą Dzierzkowice.	42
Wykres 24. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto mieszkańców powiatu kraśnickiego w latach 2004-2014.	45
Wykres 25. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100).	45
Wykres 26. Powierzchnia gospodarstw rolnych w Gminie Dzierzkowice.	48
Wykres 27. Stosunek wszystkich dzieci w wieku 3-6 lat do dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na terenie gminy Dzierzkowice w latach 2004-2014.	55
Wykres 28. Liczba uczniów uczęszczających do szkół podstawowych w latach 2004-2015.	55

Wykres 29. Liczba uczniów uczęszczających do szkół gimnazjalnych w latach 2004-2015.....	56
Wykres 30. Współczynnik skolaryzacji brutto w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014...	57
Wykres 31. Liczba porad lekarskich w latach 2004-2014.....	58
Wykres 32. Mieszkania wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014.....	65
Wykres 33. Liczba wydanych pozwoleń na budowę w latach 2009-01.12.2015.....	65
Wykres 34. Liczba zgłoszeń robót nie wymagających pozwolenia na budowę.	66
Wykres 35. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w latach 2004-2014.....	72
Wykres 36. Odsetek ludności korzystającej s sieci gazowej w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2015.	74
Wykres 37. Dochody gminy Dzierzkowice w latach 2004-2014 [PLN].....	79
Wykres 38. Dochody własne gminy Dzierzkowice w latach 2004-2014 [PLN].....	80
Wykres 39. Struktura dochodów własnych gminy Dzierzkowice w latach 2004-2014.....	81
Wykres 40. Struktura dochodów w gminie Dzierzkowice w 2014 roku [PLN].....	82
Wykres 41. Struktura dochodów w gminie Dzierzkowice w 2014 roku w ujęciu %.	82
Wykres 42. Dochód na 1 mieszkańca w gminach powiatu kraśnickiego.	83
Wykres 43. Wydatki w gminie Dzierzkowice w latach 2004-2014.....	85
Wykres 44. Wydatki inwestycyjne i bieżące w gminie Dzierzkowice w latach 2008-2014 [PLN]	86
Wykres 45. Wydatki inwestycyjne i bieżące w gminie Dzierzkowice w 2014 roku w ujęciu procentowym.	86
Wykres 46. Podział wydatków bieżących w PLN gminy Dzierzkowice w latach 2010 – 2014.	87
Wykres 47. Struktura wydatków i dochodów gminy Dzierzkowice w latach 2004-2014 [PLN].	89